

MAGYAR VILÁG

Az országgyűlési választás meglepetéséről

Az elmúlt esztendő világpolitikai eseményei, a háborúzó nagyhatalmak nyomasztó agressziója, az Európai Unió tévelygései – s az Orbán – kormány médiáját is uraló gyűlölködők lejtmenete, az állampárti elit mammon-imádata megbosszulta magát.

A nagyvilágban is tapasztalhattam a közélet aggasztó életjeleit, az erőpolitika és az önkényuralom térhódítását és az ellenállás csiráit főleg Európában és térségünkben. A Tisza párt győzelmének megítélésével Szeremley Béla barátom lelkes tájékoztatásai ellenére kételkedtem Magyar Péter létharcának sikerében, a Tisza Párt térhódításában, erős győzelmében; noha együttérzéssel figyeltem a raktergyilkosságok sorával, a folytonos médiatámadásokkal dacoló Magyar Péter helytállását. („Nem az a legény, aki üt, hanem aki állja!”) Egykori falukutatóként méltányoltam országjáró zárándoklatait, érdekvédő szerepvállalását, s rokonszenzettel figyeltem főként a Tisza szigetek létrehozását..

Az én nemzedékem élete zömét még idegen érdekeknek alárendelt államhatalom szolgálata, és szovjet katonai megszállás alatt vergődő ország lakosaként élte át. Levert lázadásaink, legyőzött forradalmunk és szabadságharcunk bújtatott emlékeivel élhettünk itthon, kisajátított szülőföldünkön a határon túl, vagy idegen országban, külföldi emigrációban, magányban.

Az Európa Unió csatlakozáshoz sem volt kellő tapasztalatunk, sem erőnk. Ezért hitünk, tartásunk, boldogulásunk sem volt hosszú életű. Itt nem virágzott ki a bizalom. Hírünk a világban nem üdvös a harmadik évezred évtizedeiben. Romics Ignác történész könyvében (Hannibal ante portas/ Hírünk a világban, Helikon 2026) bemutatja, hogy az egyre romlik.

Reménykedjünk: hogy a mostani magyar kormányváltás nyomán utódaink, igaz hittel, több tudással, bölcs bizalommal – testvéri szövetségben –, minálunk békésebben építik majd közös hazánkat a Kárpát-medencében, s vele együtt Európát!

POLITIKA

Magyarék nekifutnak a világnak

Amilyen kényelmes az új magyar kormány többsége, olyan akadályokkal teli az útjuk ugyanakkor. Az első két külföldi látogatás, a lengyelországi és a rövidített bécsi, még azt a benyomást keltették, mintha a külpolitikában „terített asztal” várná Magyar Pétert és csapatát. Ehhez sokban hozzájárult Orbán Anita, aki nemcsak a külügyminiszteri, hanem a miniszterelnök-helyettesi posztot is vállalta. Vele fut neki Magyar Péter a világnak.

De pont a tapasztalt diplomatát szemelte ki az ellenzékbe szorult Fidesz az első kemény támadására. „Az Orbán-kormány tagjai” aláírással Nyílt Levelet írtak Orbán Anitának, melyben megállapították: „Hosszú éveken keresztül dolgoztál velünk az Orbán-kormány kül-

1989/90 A rendszerváltó évek az Antall József-vezette kormány – amelyik 1848 óta az 59. hazánkban –, kezdődtek. A rendszerváltó kormány, amely a parlamentáris demokrácia révén, a – negyven éve regnáló – szovjet-kommunista pártállami hatalmi rendszerből kiszabaduló magyar társadalom – a törvényesen, szabadon választott – parlamentjétől kapta a mandátumát.

Antall József miniszterelnök az Országgyűlés 1990 május 22-i ülésén mondta el a programbeszédét. Ebből idézzük: „Ha az új kormány a nép kormánya, amely végleg leváltja az elnyomatás rendszerét és végrehajtja az áttérést a szabadság rendszerére, akkor az államot és annak szerveit többé nem szabad azzal a bizalmatlansággal tekinteni, amely az elnyomatás eszközeinek járt ki korábban. Ezért most erről a helyről fordulok a magyar néphez, hogy vesse ki magából a bizalmatlanság évtizedes, évszázados beidegződéseit, tekintse az intézményeket a magáénak, amelyek az ő érdekében, védelmében szolgálatában működnek. Így álljon a magyar nép, bizalommal és kritikával új állama, országgyűlése és kormánya mögé.”

Antall József kormányfő – súlyos betegséggel küzdve – noha a médiával, az ellenzékkel, a pártállami hagyatékkal komoly gondjai voltak – haláláig helytállt nemzeti megújulás szolgálatában, a nemzetközi kapcsolatok fejlesztésében, népünk történelmi örökségének védelme és gyarapítása jegyében. A további egy ciklust a kormányok váltógazdasága jellemzi. A szociál- liberális kormányt váltja az első Fidesz dominálta kormánykoalíció, majd a balliberális pártok vezetete koalíció két ciklusban is. A pénzügyi világválsággal sújtott, belviszályos, közterheket növelő kormányzás, az 1956 emlékévének megcsúfolása, a pártharcok és az erőszakszervezetek konfliktust gerjesztő fellépése, Gyurcsány Ferenc Öszödi beszéde megalapozta a FIDESZ-KDNP kormányok 4. cikluson át történő tartós regnálását. Az Orbán Viktor vezette kor-

Folytatás a 2. oldalon

ügyi rendszerében, magas pozíciókban.” A miniszter asszony korrupció elleni kampányára kemény szóözönnel reagáltak, melyben felrótták neki „alattomos, önmagadat mentegető, minden alapot nélkülöző propagandarágalmait”. Érdekessé tette ki miniszterei Nyílt Levelét saját Facebook-oldalára.

Orbán Anita is hosszan válaszolt, de elég egy mondatát idézni: „Ti árulásról beszélték, de talán egyszer érdemes lesz őszintén feltenni a kérdést: az-e az áruló, aki jobban szereti a hazáját a politikai közösségénél – vagy az, aki cselekvően tett azért az Orbán-kormány tagjaként, hogy ezt a csodálatos országot kifosszák,

Folytatás a 3. oldalon

Valahol máshol

VÁLASZTÁS

Útkereszteződésben

Magyarország érdekes időszakot él át, amelynek sikeres kezelése elsősorban modernizációs esélyt jelenthet a jövő generációi számára. Sokan érzelmdús módon éltek meg az elmúlt hetek történéseit, ez érthető: a kampány felfokozott volt, naponta ömlesztette ránk az újabb és újabb információkat. Ám az április 12-én megszületett döntés kétségtől legitim, a szavazópolgárok soha nem látott tömegei szabadon döntöttek az új parlament összetételéről, s ezt a döntést mindenkinek el kell fogadnia.

Ennek a rövid írásnak nem lehet célja, hogy teljes mélységében elemezze a történeteket. Röviden tehát: az elmúlt 16 éves időszaknak voltak komoly pozitívumai, ezt nem szabad figyelmen kívül hagyni. Fokozatosan azonban bizonyos torzulások is megjelentek a közéletben, s ez végzetessé vált a volt kormánypártok számára, politikai és szakmai szempontból is megbosszulta magát az életképes ellenzék hiánya. Magyarországon járva e sorok írója is többször találkozott a társadalomban erősödő kritikával a túlzott orosz befolyást illetően, belpolitikai szempontból sokan joggal kritizálták a kormányzási stílust, a pökhendiséget, szakmai szempontból pedig azt is, hogy a két válságterületnek, az egészségügynek és az oktatásügynek nem volt miniszteri szintű gazdája. A nem ritka érzéketlen pénzszerzés és „luxizás” pedig kritikát kapott már némely kormánypárti politikus és elemző részéről is. E sorok írója is több alkalommal kifogásolta a magyar társadalom egészségtelen megosztottságát, amely veszélyes szinteket ért el és ma is energiákat vesz el értelmesebb cselekvésektől, s mindezt tetézte a felfokozott társadalmi hangulat, az agresszív mediális és utcai hangulatkeltés is.

Bizony, méltatlan volt az is, mennyi millió vagy milliárdnyi forintot kaptak furcsa celebek a választások előtt lényegében azért, hogy szervilisek legyenek, ugyanakkor például értelmes kulturális tevékenységeket nulla forintra értékelt a volt kultúrpolitika. Azt, hogy milyen mély a lelki válság és az érzelmek turbulenciája az országban, mutatja, hogy egy, a közelmúltban történt közvélemény-kutatás szerint a Fidesz szavazóinak 12 százaléka (!) is úgy gondolja, hogy Orbán Viktort bíróság elé kellene állítani az elmúlt évek történései miatt. Legyen bárkinek bármilyen véleménye az elmúlt 16 évről, ez azért ijesztő

jelenség: politikai döntésekért senkit nem szabad büntetőjogi felelősségre vonni, viszont, ha bárki bármikor törvényt sértett, ott a törvény előtt mindenkinek egyenlőnek kell lennie.

Így nem lehet csodálkozni azon, hogy a leadott szavazatok nagy százaléka proteszt-szavazat volt, s bizony, a történetek elemzésekor ez joggal veti fel a komoly tükkörbe nézés szükségességét a volt kormánypártok részéről.

Egy szó, mint száz: a magyarországi társadalom most komoly vajúdási folyamaton megy keresztül, ezt valószínűleg nem lehet megspórolni. A végeredmény remélhetőleg a felelős kormányzás irányába mozdul majd el, ez mindannyiunk érdeke.

Külpolitikai szempontból várható a viszony normalizálódása az EU tagországokkal. Ez jó irányban történő elmozdulás lesz, Európában nem lehet és nem okos hosszabb távon rosszban lenni sem Németországgal, sem Franciaországgal. Mi európaiak vagyunk, az EU-t mi is alkotjuk, megreformálni azt észérvekkel kell, nem pedig nyakló nélküli vétőkkel (mondjuk mindenféle kétes orosz személyiségek érdekében).

Gazdasági szempontból nehéz helyzetben lesz az új garnitúra, számomra, aki két kormányt is megjártam, megmosolyogtató volt azon tervek tömkelegét hallani az új miniszterek részéről, amelyek megvalósításához minimum Olaszország éves bevételére volna szükség. Látszik tehát az új kormány tagjainak tapasztalatlansága is, ezzel az a gond, hogy irreális elvárásokat gerjesztenek a társadalomban, amelyek később megbosszulhatják magukat. Magam hasonlólt 1998-ban életem meg személyesen, amikor Vladimir Mečiar hatéves kormányzása után koalíciós kormányt alakítottunk, lényegében tíz párt részvételével. Ott és akkor is nagyok voltak az elvárások, az elszánások, néha eget rengetően bővérűek a nyilatkozatok, majd a valóság megtanított rá, hogy több területen korrekciókat végezzünk a nagy fogadkozások időszaka után. Nyilvánvaló, hogy Magyarország új kormányára is ez vár majd az eufória lecsendesése után.

Reményeink szerint az új kormány betartja alkotmányos kötelezettségét a külhoni magyar közösségek irányában is: ez

Folytatás a 2. oldalon

HATÁROK NÉLKÜL

Magyar politika vagy valóságshow

„Összeomlott a magyar politika” – írta egy barátom már hetekkel a választási eredmények megismerése után. Ennél precízebben sok gondolkodás után sem tudnám értékelni a 2026. április 12-ei szavazás végeredményét és annak legfontosabb következményét. És – hogy a liberálisok (és újabban már igazi/kizárólagos konzervatívok) mutatójának figyelmeztető felemelését is megspóroljuk – természetesen e mondat jelentése nem az, hogy a győztesek nem magyarok. Sokkal inkább az, hogy következtetésünk szerint az új kormányzat – legyen mögötte bármilyen nagyarányú és tiszteletre méltó felhatalmazás – ideológiáját és eszméit tekintve széttartó jellege, táborának inkább valami ellen, mint mellett szerveződő mivolta, valamint vezetőjének ijesztően profi médiamegjelenéséhez képest (is) meglehetősen kis képességei okán sem lesz képes valódi magyar politika képviselőre. Valódi magyar politikán itt azt értjük, amely az elmúlt tizenhat évben legalább kísérletként megmutatta, hogy egy kis ország szövetségi rendszerek tagjaként is megpróbálkozhat valamiféle sajátérdekű politikával – „saját úttal”, ahogy egykor hívták –, nem egy az egyben követve az aktuális birodalom kötelező útmutatásait.

Ez az okfejtés persze nem jelenti azt, hogy katasztrófa történt volna, egy „új Mohács” az igazi ötszázadik évfordulóján, és legalább ilyen abszurd az „Európába való visszatérésről” szóló meglehetősen gyorsan terjedő narratíva. Nincs „új Mohács”, mert – a riogatások, hergelések és a nemzetközi sajtót és közéletet is hiszterizáló rigmusok ellenére – Magyarországon demokratikus választásra került sor, ahol példátlan részvétel mellett leváltották a tizenhat éve pozícióban lévő kormánypártot, helyére – szintén alkotmányozó többséggel – egy két éve még nem is létező formációt állítva. És nem térünk „vissza” Európába, mert Európában vagyunk már több mint ezer esztendeje, és nem csak vagyunk, de formáljuk, éljük és színezzük is. Lehetséges, hogy nem a most divatos színekkel, de az elmúlt évtizedekben is formáltuk – mégpedig általában európaiban, mint azok, akik ezt bel- és külföldön napról napra számon kérték rajtunk. (Hogy e viták mennyire nem újak és az elmúlt tizenhat évből fakadók, arról a tragikusan fiatalon elhunyt Csengey Dénes lakiteleki hozzászólása jut eszembe, aki átfogó előadásában 1987-ben azokról is megemlékezett, „akik már a magyarságról sem merészelnék úgy gondolkodni, hogy közben ne kiáltoznák folyvást és torkuszkadattából Európa nevét; akik lassan már a kisdolgukat is csak úgy tudják elvégezni, ha előbb megnyugatták magukat, bírják e művelethez a szellem első kontinensének jóváhagyását”). A „büszke magyarságról” pedig annyit: jó és helyes, hogy most sokan, talán mindenki büszke magyar. Azok is, akik eddig is azok voltak, és ez az érzésük most sem változott – és azok is, akik most csatlakoztak ehhez az ezek szerint egyre bővülő táborhoz. Remélhetőleg „itt” és „ott” is megérti mindenki, hogy e dicséretes érzés nem az adott választási eredménytől és az éppen kor-

mányzó párt jellegétől függ.

A világos választási eredmény természetes módon ró kötelezettséget vesztesre és győztesre egyaránt. Az eddig kormányzó FIDESZ tizenhat év hatalomgyakorlás után is 2,5 millió magyar támogatását kapta meg – ennél nagyobb támogatást eddig csak önmaga kapott, és a legtöbb voksolást ezzel az eredménnyel megnyerte volna. A vereségért ugyanakkor „megdolgozott” a kormánypárt: a választók jelentős része nemcsak a fáradás, de a kiábrándultság jegyeit mutatta, messze nem ok nélkül. Aligha kétséges, hogy a magyarok döntő többsége továbbra is egyetért a kormányzó erő „civilizációs kérdésekben” – migráció, családtámogatás kontra genderaktivizmus, háborúellenesség – elfoglalt álláspontjával, de ez ezúttal nem volt elegendő a többség által kedvezőtlennek ítélt folyamatok átfordítására. Egy másik kedves barátom telitalálatnak tartott megfogalmazását kissé átfogalmazva a Fidesz kétségkívül rászolgált vereségére, az ország, a nemzet azonban aligha. Persze, e kétségtelenül nem optimista jövőbelátás ellen sokat tehet a példátlan felhatalmazást kapó győztes, amely azonban – a választás megnyerése után is – inkább tűnik egy digitális protesztpártnak, mint kormányzó erőnek. A győzelem után tett „gesztusok” – Sulyok Tamás köztársasági elnök példátlan megtámadása és lemondásra való felszólítása (csak megjegyzésként: kíváncsiak lehetünk, a most csendben lévő liberális és konzervatív értelmiség hangerejére, ha az új miniszterelnök, Orbán Viktor fele ilyen erővel kéri számon beiktató beszédében Göncz Árpádot vagy Sólyom Lászlót a Horn-kormány összes alkotmányellenesnek bizonyult törvényének aláírásáért, vagy a 2006-os eseményekben játszott nem túl következetes szerepéért), a Karmelita-kolostor (a győztesek meglehetősen idétlen és hazug megfogalmazása szerint: „palota”) puritán felújításának valamiféle „luxizásként” való bemutatása, a vesztes földbe taposásának érezhető szándéka vagy éppen a „személyi kultusz” már most megfigyelhető jelei (a korábban gazdasági újságként működő HVG Batthyány Lajosnak maszkírozva a Tisza Párt elnökét mutatta meg az aktuális kormányzat mindíg szembenálló „független-objektív” sajtó (ál)valóságát) – inkább egy végtelenített Facebook-élőzésre, a kampányüzemmód továbbélésére, mint kormányzásra engednek következtetni.

Nem tudok szabadulni az érzéstől, hogy egy hosszú és egyelőre végeláthatatlan valóságshowra kaptunk kötelező erejű meghívót, jóval több mint tízmilliónyián, határon innen és túl.

NAGYMIHÁLY ZOLTÁN

**Kellemes időtöltést kínál
téli-nyáron
a Csorna melletti Áldos Panzió
Farádon.**

H-9321 Farád, Győri út 18.
Tel./Fax: 00 36/96 535 000
E-mail: aldospanziofarad@gmail.com

Az országgyűlési választás...

Folytatás az 1. oldalról

mány eredményei többek között: az Alaptörvény előkészítése és parlamenti elfogadása, a határon túli magyarok kettős állampolgárságát szolgáló törvény, és támogatási rendszer létesítése, hiteles működtetése, főként az EU-ban. Az EU támogatás jelentősen hozzájárult, hogy hatalmas beruházások indulnak (utak, hidak, üzemek, új munkahelyteremtő létesítmények, történelmi emlékhelyek és középületek, iskolák, templomok felújítása. stb.) Megépült pl. a Lakiteleki Népfőiskola területén a nemzeti művelődés ezeréges oktatási - továbbképző tanműhelye és bemutató helye a Hungarikum Liget ; a Népfőiskolai hálózat központja felöleli az egész Kárpát-medencét...

A Koronavírus okozta tartós rendkívüli állapottal, a velejáró korlátozásokkal megjelennek a belföldön és nemzetközi szereplésünkben is a torzulások.

Az USA elnökválasztását követően Orbán Viktor nemzetközi szerepvállalása és az ország külkapcsolatai kiugróan emelkedtek. Ezzel együtt nőtt a függősége és gyarapodott a külföldi kötelezettség-vállalása is hazánkban. A Fidesz-család és holdudvarának vagyona is növekedett. Eközben az ország szekere lelassult

És elkövetkezett 2026-ban Tisza párt látványos győzelme. A baloldali és a kisebb pártok kihullottak a rostán. A Fidesz és KDNP mellett, egyedül a „Mi Hazánk mozgalom” 6 képviselője került a parlamentbe.

„Kie e hon, ha nem miénk, / ha érte mindent megtevének?”

„A Tisza áradását” Magyar Péter kitartó működése, a külső és belső ellenzéki erők összefogása, közérdekű közeledése egymáshoz, meg a kárvallott MTA, gazdátlan oktatásügy, a kisajátított felsőoktatás, a mostoha sorsú egészségügy, az emléktörzsovelő közgyűjtemények és a szépségkoldusai; a művészeti intézmények csön-des lázadása, meg a negligált települések, közintézmények felelős képviselői, s a Bibó-követő szabadságszerető demokraták csatlakoztak az ifjúság szolidaritására buzdító; szavazók zömét megnyerő ellenállási mozgalom aktivistáinak közreműködésével a Tiszához.

De nagymértékben duzzasztotta azt a kormányzat kontra-produktív propaganda hadjárata. Találóan mutatja be a kialakult helyzetet az Új Ember katolikus hetilap május 3.- ki számából átvett alábbi idézet:

”A 2010-es nemzeti egységet hirdető – FIDESZ vezető – pártszövetség célkitűzéseit fokozatosan fölváltotta a székértábor-men-

talitás és a megosztottságot szándékosan felerősítő politika. Az én életemben még nem tapasztaltam a közéletben annyi indulatot, mint amit egy-egy, a gyűlöltre építő nagyobb politikai téma hozott.. a virtuális hadviselés egy idő után permanenssé vált... a tévéhíradóba éppúgy beszivárgott az erős és szándékosan megosztó pártpolitika, mint a könyvtárba, az egyetemre éppúgy, mint a templomba, a színházba éppúgy, mint a magánbeszélgetéseinkbe. A polarizáció ilyen univerzális jelenléte egyáltalán nem fog hiányozni az életemből. Ahogy az óriásplakátokon és a nemzeti konzultációnak nevezett hibrid pártreklámokon az arcomba tolt gyűlöletpropaganda sem. Mindezzel együtt – hiszen talán csak a felszín volt, amelynek hátterében sok-sok érdemi/ munka zajlott – tartozunk a köszönet szavával azoknak, akik az elmúlt tizenhat évben vállukon viselték a kormányzás terhét, mert bár nem volt minden hibátlan, itt nagyon sok ember nagyon sokat és nagyon jól dolgozott...”

Gayer László prof., Új Ember „A magyar egyház kegyelmi pillanata” c. cikkében.

A 16. éve regnáló „Nemzeti Együttműködés Rendszere” kormányát és a FIDESZ-t, az „üstökösként megjelenő” Magyar Péter vezette Tisza-párt térhódítása meglepte. A 2026-os parlamenti választás a Tisza Párt fölényes, kétharmados győzelmét hozta.

Magyar Péter választás utáni első nyilvános szereplése a Magyar Tudományos Akadémia jubileumi közgyűlésén igen hasznos és a tudós társadalom értékeinek elismerő méltatása bizalomkeltő volt. A külföldi sajtó – tájékoztatása is jól sikerült. Az új kormány 16 minisztériuma orvosolhatja a főhatósági irányítás szervezeti hiányosságainak jórésztét. Miniszterei nyilvános bemutatkozása, feladataik, terveik ismertetése is reménykeltő volt. A kormányfő az eddig zárolt EU források mielőbbi hazahozására, a pénzügyek rendbetételére törekszik. Nem lesz könnyű dolga az új kormánynak, mert pár hónap alatt kell pótolni a több éves tétlenséget ez ügyben. Emberpróbáló feladatok várnak az új gazdákra, az EU források potenciális felhasználóira, a pénzügyi és tervezési szakértőkre. A parlamentre is, hogy mielőbb, tartósan, jól működjen az eredményt érjen el. Évtizedek autoriter törekvéseit, a torzulásokat csak a Bibó szellemiségű demokrata jogállam alkotmányos visszatérítésének gyakorlata orvosolhatja. .Kívánjuk, hogy ez valósuljon meg mielőbb!

BAKOS ISTVÁN

Útkereszteződésben

Folytatás az 1. oldalról

partnerséget és anyagi odafigyelést is ígérenyel, s ebből a folyamatból nem maradhatnak ki azok a nyugat-európai orgánuk sem, amelyek az elmúlt évtizedekben bizonyították, hogy emelkedett szinten tudnak hozzájárulni a nemzeti dialógushoz. Igen, a Bécsi Naplóra való odafigyelésre is gondoltam, amikor ezt a mondatot leírtam, hiszen az egyetemes magyarságnak és a magyarországi társadalomnak is hasznos, ha bizonyos gondolatok nem az anyaországi szellemi lövészárkok árnyékában, hanem némileg fölülnézetből fogalmazódnak meg.

Egyelőre érezhető tehát, hogy átmeneti

időket élünk, az új kormánytagok részéről érzékelhető az elszántság a jó kormányzásra, ez méltánylandó. A tapasztalatlan-ságukat remélhetőleg kezelni tudják majd, a sorban eléjük pattanó problémák elől pedig úgysem fognak tudni kitérni, meg kell tanulniuk úszni a közélet új medencéiben, ahová a választók akarata küldte őket.

Egy dolog azonban világos a földgolyón élő minden magyar számára: mindannyian Magyarország megerősödésében, felemelkedésében vagyunk érdekeltek, s ehhez jó, korrekt kormányzásra van szükség a mindenkori kormányok részéről. Külhonnól üzenjük: szurkolunk ezért.

CSÁKY PÁL, Pozsony

VILÁGVÁLSÁG

Az amerikai dzsóker és az iráni sakk-matt

Eredetileg Indiában találták ki a sakkjáték ősenek számító stratégiai játékot, aztán perzsa hatásra lett igazi sakk belőle. A jelenlegi közel-keleti eseményeket figyelve megállapítható, hogy a perzsák utódai, az irániak is kiváló sakkozók! Vérbeli amerikaiként Donald Trump valamelyik kaszinójában felszedett bizonyos fokú kártyatudást, de sakkozni - azt nem tud. A sakk nem szerencsejáték, mint valamilyen mértékben a legtöbb kártyajáték, mert a sakkban megfelelő észjárás kell, nem szerencsés lapjárás, mint a kártyajátékban. A sakk stratégiai játék, míg a kártyázás a taktika fellegvára.

Ami két hónapja az iráni – amerikai – izraeli háborúban történik, fényesen bizonyítja, hogy nem elég a világ leg-erősebb, legfelszereltebb hadseregével rendelkezni. Trump egyre csak azt mantrázza, hogy már a háború legelső napján az Egyesült Államok megsemmisítette az iráni tengeri és légi flotát, legyőzve ezzel Iránt, és nem érzi, mennyire abszurdan hangzik mindaz, amit mond. Mert ha így van, ha győztek, akkor miért tart még ma is a háború? Ugyanaz a helyzet, mint a tavalyi tizenkétnapos háborúval kapcsolatban, melyben Amerika csak egyetlen napig szerepelt, de akkor állítólag laposra bombázta a teljes iráni uránium dúsítási programot. Aztán az idén az USA végzetes háborúba keveredett mégis, kijelentve, hogy Irán csak hetekre van attól, hogy elkészítse az atombombát...

Egyre erősebb a gyanú, hogy Trump elnök már nem csak a tőle megszokott gátlástalan ellentmondásokba keveredik és párhuzamos valóságokat vázol fel, melyekben ő maga sem hisz, mégis elvárna, hogy mások vakon higgyenek benne. Egyre inkább felmerül az amerikai elnök szellemi képességei csorbítatlanságának és felelős döntéshozatali képességeinek a kérdése. Hosszú listát lehetne összeállítani az általa tett, a józan észről teljesen elrugaszkodott kijelentéseiről, melyek hol határtalan fenyegetőzések – akár atomháborúval is! – vagy indokolatlanul optimista ígérgetések, és tűzszüneti alkudozások, melyek természetesen csak addig érvényesek, míg az irániak egyetlen pontban ellentmondanak a „nagyvonalú” Trumpnak, mert akkor kezdődnek elől a fenyegetőzések. Vannak, akik mindezek láttán-hallatán Trump zseniális taktikázását emlegetik, mások csak egy New York-i ingatlanmágnás szellemtelen üzletelésének képzelik ahogy eljárá, míg nagyon sokan

állítják, hogy teljesen megőrült az amerikai elnök és végveszélybe sodorja a világot. Mellékesen hetek óta tűzszünet van, melyet megtör egy-egy rakéta robbanásának a robaja a térségben. A viszonylagos fegyvernugvást most Trump teljes háborúra cserélné ismét, viszont Perzsa-öböl béli szövetségesei kezdik megelégni ezt az ostoba pókerezést nemzetbiztonságukkal és általaik jövőjével kapcsolatban, ezért egyre kevésbé együttműködőek. Szaud Arábia például legújabban megtiltotta a területén az amerikai hadműveleteket, annak érdekében, hogy ne adjon okot Iránnak területe rakétákkal és drónokkal való további megtámadására. Az már most biztosra vehető, hogy a szétlőtt amerikai támaszpontok újranyitását nem fogják az öbölországok lelkesen támogatni.

Trump taktikázó pókerezésével szemben az irániak sakkoznak. Jól felméri helyzetüket, erőforrásaikat és több lépéssel előre gondolkodnak. Nem improvizálnak, de gondolkodnak és koherensen terveznek, ráadásul meglepően jól összehangolják a lépések gyakorlati végrehajtását is. A világ ámul és csodálkozik, mert nem érti, hogy ki is irányítja valójában Iránt? Az új ajatollah súlyos sebesülten fekszik, gyakran halálhírét is költötték, mindenesetre eddig még soha nem jelent meg nyilvánosan, és több száz magasrangú civil és katonai vezetőt likvidáltak, az ország mégis hatékony irányításról tesz bizonyítékot. Nagyon furcsa, hiszen a diktatúrák szélsőségesen centralizáltak, míg az, ami Iránban nap mint nap történik, az teljes decentralizációra utal. Valószínűleg újabb mestéri sakkhúzásról lehet szó.

A legtöbb elemző szerint az Amerikai Egyesült Államok az Irán elleni háborúban veszíteni fog. Trump hagyta magát Netanjahu izraeli miniszterelnök által ebbe a szerencsejátékba beugrasztani és most szeszélyes taktikázásával tehetetlenül áll az irániak kikezdehetetlen stratégiai sakkjátéka előtt. Az indiai eredetű sakkban perzsa újítás a „sakk” vagyis a „sah”, a király fenyegetését jelző kifejezés, és az irániak az USA elnökének igenis sakkot adtak. A végjáték ugyan nem látszik még, de szinte biztosan sakk-mattal végződik a komolytalan Jolly Joker számára, mely tősgyökeres amerikai találmány. Lehet, hogy Donald Trump igazi dzsóker a világpolitikában, de sakkozni, azt nem tud...

MÁSRÉTI KATÓ ZOLTÁN

Féltrenéző

Magyarék nekifutnak a világnak

Folytatás az 1. oldalról

tönkretegyék, megroppantsák.” Hasonló hangvételben vette védelmébe a miniszter asszonyt Magyar Péter. Megszólítás-ként a miniszterelnök a következőt választotta: „Kedves gyáva, neveteket sem vállaló maffiózók!”

Ha a Magyar-kormány meg akarja vívni a külpolitikai téren közelítő harcokat, akkor jobban tenne, ha nem hagyná magát hasonló vitákba bonyolítani. A legsürgősebb tennivalók között is a legsürgősebbek azok a törvényi változtatások, melyek augusztus 31-e előtt lehetőséget nyithatnak arra, hogy Magyarország minél nagyobb összeget kapjon azokból az európai uniós forrásokból, melyek az Orbán-kormány részére nem nyíltak meg. Mindösszesen 17 milliárd euróról lehet szó.

Magyar Péter miniszterelnökként pünkösdig két interjút adott (az RTL-televízió-nak és a Telex online-újságnak), Orbán Anita a Válasz Online-nal beszélt, és nagyon részletesen kitértek a fontos következő külpolitikai lépésekre. Miután a külügyminiszter egy Kárpátalja ellen irányuló orosz támadás miatt bekérte a Kreml nagykövetét – „Sztanyiszlavov nagykövet jegyzetelt, majd megígérte, közvetíti az elhangzottakat Moszkva felé.” –, realizstikusan látja az eddig túl baráti kapcsolat jövőjét: „Oroszország fontos régiós szereplő, amellyel pragmatikus viszonyra törekszünk.”

Ami az Ukrajnával megcélzott, a Fidesz-kormány alatt elmérgesedett viszonyt illeti, Orbán Anita ugyanolyan praktikus. „Kijevből Budapestre Beregszászon át vezet az út. Nyitottak vagyunk a kétoldalú kapcsolatok rendezésére, de ehhez elengedhetetlennek tartjuk a kárpátaljai magyar közösség oktatási és nyelvhasználati jogainak rendezését.” Az új kormány ugyan barátságos Ukrajnával szemben, de ellenzi, hogy a háborúba keveredett ország megelőzzön az EU-tagsággal olyan nyugat-balkáni államokat (Albániát, Montenegrót...), melyek évek óta mindent vállalnak a felvétel érdekében.

Hasonlóan mint Ukrajnával látja Or-

bán Anita a helyzetet az EU-partner Szlovákiával. „Számos közös érdekünk van Szlovákiával, nyitottak is vagyunk az együttműködésre, de csak akkor, ha nem büntetik a kollektív bűnösséget megállapító Beneš-dekrétumok bírálatát és nem koboznak el földeket etnikai alapon.” Orbán Anita szerint Magyar Péter már az első telefonbeszélgetésen Robert Ficóval világossá tette álláspontját: „Szuverenitásunk egyik alapja, hogy kiállunk a határon túli magyar kisebbségekért.”

Úgy néz ki, mintha ez az elvi álláspont némileg akadályozna egy másik célra való törekvést. Mint Magyar Péter Bécsben elmondta, nagyon szeretné reaktiválni a Visegrádi Négyek (V4) együttműködését – talán azzal a hátsó gondolattal, hogy frissen nyert lengyel barátja, Donald Tusk közvetíteni tudna Fico felé. A magyar miniszterelnök kezdeményezi a V4-ek csúcstalálkozóját június végére, amit Budapesten tartanának. Az eseményre a másik három résztvevő egyetértése esetén várnák Christian Stocker osztrák kancellárt is. A lehetséges partnerek között említette Ausztria mellett Horvátországot, Romániát, Szlovéniát és a Nyugat-Balkán államait. „Szerintem egyetértünk abban, hogy Európa szíve ma Közép-Európában dobog, és nekünk sokkal szorosabb együttműködésre lenne szükségünk, mert sokkal több bennünk a közös, mint ami elválaszt” – mondta Magyar Péter.

Ha sikerül összehozni a Stockerrel kibővített, „V5”-csúcstalálkozót, akkor könnyen megtörténhet, hogy bővítésről is lehetne szó. Az osztrák kancellár azon a göttweigi apátságban megrendezett Wachau Európa-fórumon, amelyen Magyar budapesti kötelezettségei miatt lemondta a részvételt, első alkalommal beszélt külpolitikai elképzeléseiről: Szeretne az Európai Unión belül nyolc másik országgal érdekközösséget létrehozni, amelynek szerinte a belga-holland-luxemburgi Benelux-csoport lehetne a példaképe.

Felsorolásunkban eddig nem szerepelt az Egyeslt Államok. A Válasz Online-nak adott interjúból kimondottan elővigyázatosan válaszolt Orbán Anita arra a kérdésre, hogy „Az Európai Uniót dühödten támadó Donald Trump korában van még értelme amerikai-európai szövetségről beszélni?” Az átalakuló viszony ellenére, mondta a magyar külügyminiszter, „Magyarországnak továbbra is az Egyesült Államok az egyik legfontosabb partnere.” Utószó: „Nem könnyű a helyzet, de látnunk kell a részleteket a felelős döntéshozatalhoz.”

A következő hónapokban különösen jó szeműnek kell lenni Orbán Anitának.

MARTOS PÉTER

Szakadék

– Csáky Pál drámájának ősbemutatója

Május 16-án tartották Csáky Pál Szakadék című történelmi drámájának ősbemutatóját Budapesten, az Udvari Kamaraszínház előadásában, András Attila Jászai Mari-díjas rendező rendezésében. A Szakadék a szerző negyedik színpadon bemutatott műve.

A hiánypótló darab, ugyanis az 1919-es pozsonyi sortűz tragikus ese-

ményei a felvidéki magyarság történelmének mindmáig mélyen elhallgatott részét képezik. Csáky Pál történelmi ihletésű drámája a Trianonhoz vezető út szorongásait és a korszak történelmi feszültségeit mutatja be, az I. világháború után történtek hátterét, az akkori politikusok gyengeségét és tehetetlenségét.

BÍRÓ JÓZSEF

Haikuk

az az il lú zi
óm le het él ni il lú
zi ók nél kül is

az **e** még le beg
het az **u** vi szont vég re
va la há ra holt

A magyarországi választások visszhangja Lengyelországban

A 2026. április 12-i választásokat megelőző napokban Lengyelországban is rendkívüli érdeklődés övezte a magyarországi voksolás várható kimenetelét.

A választás napján több lengyel televíziós csatorna szinte egész napos élő műsorban követte az eseményeket. A stúdiókban Magyarország-szakértők elemezték a folyamatosan érkező eredményeket, miközben a térképek színváltozásait figyelve próbálták értelmezni a politikai fordulat mértékét.

A lengyel politikai és társadalmi fogadtatás ugyanakkor erősen megosztott volt. A Jarosław Kaczyński vezette PiS az Orbán-kormány fennmaradásában volt érdekelt, míg Donald Tusk miniszterelnök és politikai köre nyíltan a Tisza Párt és Magyar Péter sikerét ünnepelte.

A élő műsorokba bekapcsolták Michał Wawrykiewicz európai parlamenti képviselőt is, aki Magyar Péter személyes meghívására érkezett Budapestre és aki már a 2024. október 23-i megemlékezésen Magyar Péter mellett vonult a kifeszített transzparens mögött, majd beszédet mondott a Bem-szobornál.

Az ünnepi vacsora helyszínéről saját mobiltelefonján keresztül tudósított egészen a választási győzelem végleges megerősítéséig.

A győzelmet követő napon Donald Tusk euforikus hangulatban elnézést kért az öt kérdező riporternőtől, mondván: képtelen másra koncentrálni, mint a magyar választások eredményére és arra, milyen pozitív hatással lehet ez a demokratikus erőkre Európában.

Az eredmény sokkolta a lengyel elnököt és a PiS vezetését. Egy Magyar Pétert lejárató, mesterséges intelligenciával készített propaganda videónak felülve tudatosan elmulasztották a gratulációt. Néhány nappal később bocsánatot kértek, és hivatalosan is gratuláltak az új magyar kormányfőnek.

Több elemző a történeteket egyenesen „vér nélküli forradalomnak” nevezte. Véleményük szerint hasonló horderejű politikai fordulat legutóbb 1990-ben történt Magyarországon. A változás okai között a három éve tartó gazdasági stagnálást, a magas inflációt, az egészségügy, az oktatás és a közlekedés hanyatlását, valamint az állami intézményrendszer leépülését és a rendszerszerű korrupciót tették felelőssé.

A vereség másik fő oka a „Magyar Péter-jelenség” teljes félreértése volt, a Karmelita Kolostor elszigetelt világából Orbán már nem érzékelte pontosan a társadalmi hangulatot, és túlságosan hitt saját közvélemény-kutatóinak kedvező előrejelzéseiben.

Május 1-jén a TVP Info hírműsorának alsó szalagcímében rövid hír jelent meg arról, hogy Magyar Péter saját sógorát jelölte igazságügyi miniszternek. Ez a lépés több lengyel embert irritált, később azonban, az új igazságügyi miniszter hivatalos kinevezése után, egy újabb szalagcímbe pontosították az információt, megnyugtatta a közvéleményt.

Radosław Sikorski külügyminiszter szintén pozitívan értékelte a választási eredményt. Véleménye szerint ezzel véget ért Orbán Viktor és Sziijártó Péter oroszbarát politikája, valamint az Európai Unió egységét gyengítő törekvések időszaka.

Orbán Anita külügyminiszteri kinevezését, a nyugati orientáció erősítését és az Európai Unióhoz való közeledést kedvezően fogadták. Miután kárpátaljai, magyarok

lakta településeket bombatalálat ért, Orbán Anita berendelte az orosz nagykövetet, és hivatalos tiltakozást nyújtott át – ilyen lépésre az előző években nem került sor.

Magyar Péter 2026 május 19-én több minisztere kíséretében Lengyelországba látogatott. Krakóban egy informális egyeztetésen vett részt Grzegorz Rys érsekkel, majd a Wawelben megkoszorúzták II. János Pál pápa szobrát, akit a politikus saját megfogalmazása szerint példaképként tisztel, és akinek „Ne féljete!” felhívását rendszeresen idézi nyilvános szereplésein is. Értelmezése szerint a lengyel pápa üzenete hozzájárult ahhoz a politikai lendülethez, amelyet a Tisza párt sikereként értékel.

A krakkói Wawel-székesegyház történelmi jelentősége külön hangsúlyt kapott a programban: itt nyugszik többek között Szent Hedvig lengyel királynő és Báthory István erdélyi fejedelem, lengyel király is, így a helyszín a magyar–lengyel történelmi kapcsolatok egyik szimbolikus pontja.

A delegáció ezt követően Varsó felé vette az irányt. Mivel a Pendolino járatokra már nem volt elérhető jegy, a magyar küldöttség egy hagyományos gyorsvonattal utazott tovább. Bár az utazási sebesség elmaradt a 220 km/h-s Pendolino-tempo mögött, a 160 km/h körüli haladás is érzékelhető élményt jelentett – különösen a hazai vasúti viszonyokkal összevetve.

Varsóban Donald Tusk miniszterelnök és kormányának tagjai nagyon barátságosan fogadták a magyar delegációt, a megbeszélések után sajtótájékoztatót sorolták fel a tervezett együttműködés főbb pontjait. Felajánlotta Magyarország számára, hogy a lengyel kikötőkön keresztül amerikai LNG-gázt importáljon.

Karol Nawrocki államfő szintén hivatalos keretek között fogadta a magyar küldöttséget, szóba került a Visegrádi Együttműködés esetleges újraélesztése.

Varsóból Gdańskba a lengyel kormány repülőgépén utaztak, ahol Magyar Péter találkozott a Szolidaritás mozgalom ikonikus alakjával, Lech Wałęsa volt lengyel elnökkel, aki 30 percig mesélt a Szolidaritás mozgalomról, az akkori társadalmi viszonyokról. 2024 decemberében Kerényi Grácia író-műfordító posztumusz Szolidaritás-díjat kapott, tiltott könyveket, a újságokat, kéziratokat fordított, majd futárként átcsempészte őket az államhatáron. Rendkívül sokat tett mindkét ország kultúrájáért is. Róla egy 2025-ben megjelent emlékkönyvben írnak barátai, amely kordokumentum az akkori ellenzék tevékenységéről.

A lengyel igazságügyi miniszter, Zbigniew Ziobro, valamint helyettese, Marcin Romanowski budapesti eltűnése is szóba került a megbeszéléseken. A két politikus Fidesz-kormánytól menedékjogot kapott Magyarországon. A Tisza Párt választási győzelmét követően külföldre menekültek: Ziobro az Egyesült Államokban tűnt fel, míg helyettesének tartózkodási helye továbbra is ismeretlen.

Lengyelország bizalommal fogadja az új magyar kormányt, ugyanakkor minden lépését fokozott figyelemmel követi. A varsói politikai elit számára különösen fontos, hogy Budapest ne térjen vissza a korábbi évek konfliktusos és kiszámíthatatlan politikájához, valamint hogy Budapesten ismét teljes jogú lengyel nagykövet szolgálhasson.

OLSZEWSKI ÁGNES

Változások (elő)szele a magyar–ukrán kapcsolatokban

Az április 12-i magyarországi országgyűlési választásokat igen nagy figyelemmel kísérték Ukrajnában is. Némely ukrainai sajtóorgánum szellemesen úgy fogalmazott, hogy Magyar Péter miniszterelnökké választása egyfajta „messiásvárással” vált Ukrajnában (is). A választásokat követően egy hónapon belül, május 9-én össze is ült az újonnan megválasztott magyar Országgyűlés. A képviselők eskütételein a kárpátaljai magyarokat az Ukrainai Magyar Demokratikus Szövetség (UMDSZ) elnöke, Zubanics László, valamint a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) elnöke, Brenzovics László képviselte. Négy nappal később pedig hivatalba lépett a magyar kormány Magyar Péter miniszterelnökkel az élen. Érdemes megjegyezni, hogy a magyar–ukrán kapcsolatokban új lehetőségekkel kecsegtet az is, hogy az újonnan felállt magyar kormányban a határon túli magyarok ügyeit a Tarr Zoltán vezette kulturális tárca alá vonták. A választási eredmények közzétételétől kezdve, az Országgyűlés összeülését és a Kormány felállítását az ukrán fél – és kifejezetten Volodimir Zelenszkij ukrán államfő – üdvözölte a fejleményeket. A várakozások és a reakciók annyiban nem meglepőek, hogy a magyar–ukrán kapcsolatok több éven át tartó mélyrepülése után a két ország viszonyának rendeződésére reális esély látszik.

Rögtön a magyarországi választások másnapján Magyar Péter arról adott hírt, hogy Magyarország nem fogja blokkolni az Ukrajnának adandó 90 milliárd eurónyi hitel folyósítását. Az ebbéli retorika változására az ukránok nagyon számítottak és pozitívan értékelték is. Ugyancsak jótékony hatással bírt a két ország kapcsolatára az is, hogy a nagy skandallummal még március 5-én lefoglalt, Ausztriából Ukrajnába tartó jelentős nagyságú – 40 millió amerikai dollár, 35 millió euró és 9 kilogramm arany – pénzszállítmányt május 6-án visszaszolgáltatták Kijevnek. Kiemelendő, hogy ezt még a leköszönő Orbán-kormány adminisztráció tette meg. A visszaszolgáltatásról még aznap délután hírt adott az ukrán államfő.

Ukrán részről is mindenképp gesztus értékűnek tekinthető az, hogy április végére befejeződött a Barátság kőolajvezeték helyreállítása.

Valószínűleg az sem véletlen, hogy a napokban Magyarország is felkerült arra, a Zelenszkij ukrán elnök által is megerősített országok listájára, amelyekkel szemben Ukrajna nem lát akadályt a többes állampolgárság intézményének megvalósításában. Ez nagy előrelépést jelenthet a két ország közötti vitás kérdések rendezésében.

A többes állampolgárság ügyének továbblépése Ukrajnában is nagy jelentőséggel bír. Az erre vonatkozó 11469. sz. törvényjavaslatot az ukrán Legfelsőbb Tanács második olvasatban még 2025. június 18-án elfogadta, az ukrán államfő pedig július 15-én alá is írta. Ekkor 243 honatya támogatta az új törvény megszavazását, melynek fő elve az, hogy az ukrán alkotmány megsértése nélkül adaptálja az állampolgárságról szóló törvényt az új globális realitásokhoz. Ugyanis az 1991 óta előbb vendégmunkásként, majd a teljeskörű orosz–ukrán háború kitörésétől kezdve menekülteként ukránok millió köl-

töztek külföldre – elsősorban az Európai Unió tagállamaiba. Miután ezeknek az embereknek a jelentős része az új egzisztenciája megteremtése érdekében törekszik a befogadó ország állampolgárságának megszerzésére, a korábban szabályozatlan ukrán gyakorlat azzal fenyegetett, hogy az ukrán állam elveszti a kapcsolatot ezzel a többmillió, határon túli ukránsággal. Igaz, a tavaly aláírt – és idén január 16-án törvényerőre lépett – törvény csak egyfajta „keretet” képezett, hisz a pontos tartalma még kidolgozás alatt állt. Ez abban is látszott, hogy – mintegy „pilótaprogramként” – eleinte csupán 5 olyan országot – az Egyesült Államok, Kanada, Lengyelország, Csehország és Németország – vettek figyelembe, ahová kifejezetten a legtöbb ukrán menekült érkezett, s amelyekkel szemben az ukrán hatóságoknak nincs fenntartásuk a többes állampolgárság intézményét illetően.

Mindenképp rendkívül előremutató az ukrán Miniszteri Kabinet által május 8-án jóváhagyott 589. sz. rendelet is. Ez utóbbi értelmében a fentebb jelölt öt államot követően további 28 országnak a listájával egészül ki azon országok száma, amelyekkel Ukrajna lehetővé tette a kettős- vagy a többes állampolgárságot.

Ennek kilátásai szerint a továbbiakban Magyarországgal is lehetségessé és törvényessé válik a többes állampolgárság intézménye, habár – nyilván – lesznek kivételek is.

Az *Ukrinform* szerint a május 11-én Brüsszelben zajló EU-tagállamok külügyminisztereinek ET-tanácskozásán Andrij Szibiha olyan, Kijev részéről összeállított javaslatcsomag létéről is beszámolt, melyet a kétoldali kapcsolatok helyreállítása érdekében a maguk részéről készek megvitatni Budapesttel.

Az ukrán–magyar kapcsolatok eddigi hosszasan lejtmenetét követő pozitív elmozdulásokat azonban változatlanul beárnyékolják a háborús mindennapok. A társadalmi és demográfiai változások általánosságban véve a számos katonai és civil emberáldozatok száma révén, a mindinkább súlyosbodó gazdasági nehézségek mellett ugyanis további „mélypontrekordokat” helyez kilátásba az, hogy elhalni látszik az orosz–ukrán háború lezárásának lehetősége. A fegyverszünet meghosszabbítása helyett pedig Moszkva brutális támadássorozattal sújtotta Ukrajnát. Az utóbbi támadások az ország legnyugatibb pontját, Kárpátalját sem kerültk ki. Május 13-án ugyanis a megyét az eddigi legnagyobb támadás érte: a terület felett keringő 11 drónból 4 be is csapódott. A támadást a magyar fél azonnal elítélte, az eset nyomán pedig a magyar külügyminiszter – az orosz–ukrán háború fennállása óta először – haladéktalanul be is hívatta a budapesti orosz nagykövetet. Mint azt utóbbi nem is próbálta tagadni, mindegyik esetben a kritikus infrastruktúrát érte a támadás, bár az alig pár méterrel a lakóházak felett – Ungváron is (!) – szálló drónokról készített videók vírusként terjednek azóta is a közösségi oldalakon. A támadás nyomán a megyében elrendelték az óvóhelyek állapotának azonnali felmérését is. Félő, hogy az eddig – a háborús körülményekhez képest – „békés” viszonyok is radikálisan megváltozhatnak a magyar határ mentén fekvő megyében is.

PALÁDI RENÁTA

FOKMÉRŐ

HANNES SWOBODA*

EURÓPAI ÉS NEMZETI PATRIOTIZMUS

Az Európai Unió minden tagállamában vannak kisebb-nagyobb csoportok, amelyek saját nemzetüket szembe állítják az Európai Unióval. Számukra a nemzeti érdekek és a nemzet tagjai a legfontosabbak, vagy legalábbis ez az elsődleges szempont. A nemzetet megkülönböztetés nélküli entitásként értelmezik. A nacionalisták ezen érvelése azonban – szándékosan vagy akaratlanul – félreérti az európai integrációs folyamat célját. Igen, ez gyakran fáradságos folyamat! Viszont amit gyakran, és általában szándékosan figyelmen kívül hagynak, az az, hogy az egyes tagállamok és képviselőik részt vesznek benne. Nélkülük semmi sem történik. El kell azonban ismerni, hogy az ezekről a döntéshozatali folyamatokról és a lakosság bevonásáról nyújtott információk sok kívánnivalót hagynak maguk után.

Az Európai Unió eredete azokra a bátor emberekre vezethető vissza, akik két szörnyű, Európában kirobbant világháború után merészelték az újrakezdést. Azt javasolták, hogy egyetlen közösségen belül vonják össze a hadviselésben kulcsfontosságú erőforrások – a szén és az acél – feletti ellenőrzést. Ennek a közösségnek a sikere, amely magában foglalta a múltbeli konfliktusok hadviselő nemzeteit, később annak elmélyítéséhez, bővítéséhez és az Európai Unióvá való átalakulásához vezetett. Azonban soha nem volt feladata vagy szándéka az egyes európai államok megszüntetése, inkább azt hangsúlyozták, hogy még a nagyobb európai államok sem tudnak egyedül érvényesülni az olyan világhatalmakkal szemben, mint az USA, Oroszország és egyre inkább Kína.

De továbbra is a tagállamok választott képviselői – nevezetesen a kormányfők, a miniszterek és az Európai Parlament tagjai – hozzák meg a döntéseket. Igen, egyes döntéseket többségi szavazással hoznak, de ezek nemzeti szinten is léteznek. Elégedettnek kell lennünk ezekkel a döntésekkel? Ter-

mészetesen nem, de érdemes megjegyezni, hogy gyakran csak fáradságos kompromisszum-keresés után születnek.

Egy dolgot pedig világosan kell látni: közös piac nélkül számos vállalkozásunk, bárhol is legyen, komoly nehézségekkel szembesülne. Az éghajlatváltozás elleni küzdelemnek nincs sok értelme, ha a megközelítés tagállamonként eltérő, és ha Európa globálisan nem képvisel egységes frontot. Ugyanez vonatkozik európai érdekeink átfogó védelmére is. Ez magában foglalja Európa területét, gazdasági érdekeinket és sokszínű európai életmódunkat is. Pontosan ez a sokszínűség határozza meg Európát, ezt az európai szerződések is rögzítik. Ez a sokszínűség eltűnik, ha nem védjük meg együtt, és ha hiányzik a közös gazdasági, értékalapú és védelempolitikai alap.

Miként illenek ide a nemzeti érdekek? Nem lehetünk többé büszké a hazánkra? Természetesen mindenkinek magának kell eldöntenie, hogy mire tud és akar büszke lenni. Osztrákként hazám számos jellemzőjével és tulajdonságával azonosulok. De még osztrákként sem – bár anyai ágon magyar gyökerekkel – vagyok büszke arra, ahogyan a monarchia osztrák oldala kezelte a magyar szabadságmozgalmakat. Másrészt viszont sokan Magyarországon valószínűleg pontosan ezekre a szabadságmozgalmakra büszké. Így többek között ez a küzdelem az osztrák dominancia és arrogancia elleni erős magyar hazafisághoz vezetett. Ez aztán ismét felvirágozott az 1956-os magyar forradalom idején. És büszke vagyok arra, ahogyan Ausztria akkoriban viselkedett.

Mindenki találhat hiányosságokat és helytelen viselkedést a saját országában, vagy kritikus jellemvonásokat a saját népében. De ez nem akadályozza meg abban, hogy kialakuljon a hazához való különleges hovatartozás érzése. Ez a hovatartozás-érzés senkitől sem tagadható meg pusztán azért,

mert országa egy olyan unió tagja, amelynek célja a közös érdekek képviselete. Pontosan azért, mert az unió elsősorban a közös érdekeket képviseli, az Európai Uniónak is képesnek kell lennie arra, hogy elősegítse a hovatartozásnak ezt az érzését – még akkor is, ha az nem annyira érzelmi alapú, mint a nemzeti hazafiság (patriotismus). De hát a nemzeti hazafiságnak több ideje volt a fejlődésre.

Egy kérdés azonban felmerül, amikor az EU-n belüli vagy kívülről Európába irányuló migrációt vizsgáljuk. Milyen hazafiságot tudnak vagy kellene kialakítaniuk a bevándorlóknak? Talán, ha feltesszük és megpróbáljuk megválaszolni ezt a kérdést, az tisztázza, hogy a közös vagy sokszínű hazafiság valóban lehetséges.

Először is meg kell jegyezni, hogy a migráció mindig is létezett az emberiség történelmé során, bár minden korszaknak megvan a maga sajátos problémái és kihívásai a bevándorlással és a bevándorlók integrációjával kapcsolatban. A többségi lakosság – bárki is tekinti magát annak, vagy csak részének – érdekében kell állnia, hogy azok, akik véglegesen vagy legalábbis hosszú távra bevándorolnak, szintén kialakítsák az új hazájukhoz való tartozás érzését. A nacionalizmus nem járul hozzá az integrációhoz, de a hazafiság mindenképpen igen.

Ugyanez vonatkozik azonban azokra is, akik például békemegállapodások miatt élnek elszakítva származási népüktől. Mindezen esetekben kialakulhat – és gyakran ki is kell alakulnia – a közös hovatartozás érzésének és így a közös hazafiságnak. Ez vonatkozik például a dél-tiroli és elzász-lotaringiai német ajkú lakosságra, de az észak-németországi dán kisebbségre is. És minden bizonnyal vonatkozik a Magyarországon kívül élő magyar ajkú lakosságra is.

Európát, éppen sokszínűsége miatt, számos ilyen közös hovatartozás jellemzi, és ez akár erősítő eleme is lehet az egységes Eu-

Lásd, mi lesz

rópa kialakulásának. Ahogyan a többszörös nemzeti hovatartozás is lehetséges, úgy az európai hazafiság is. Ez büszkeséget fejez ki az európai integrációs folyamatban levő, vagy a már elért eredményei iránt. A nacionalista ezzel szemben korlátozott orientációjú és cselekvőképességű. Csak egy hazát ismer. A hazafi ezzel szemben nem haza nélküli, hanem különböző hovatartozási érzéseket élhet át, és ezekből erőt meríthet.

Az európai integrációs folyamat csak akkor éri el igazán a célját, ha Európa sokszínű lakossága nem lát ellentmondást az egy vagy többszörös nemzeti hazafiság és az európai hazafiság között. Amikor ez a sokrétű, egymást átfedő hovatartozás-tudat kialakul, Európa akkor lesz képes globálisan cselekedni. Magyarország a szomszédos országokban élő kisebbségeivel és globális diaszpójával jelentősen hozzájárulhat ehhez. Sok magyar még büszkébb lesz az országára, amikor az érdemben hozzájárul az európai integrációhoz.

Fordította: FETES KATA

*) Dr. Johannes Swoboda, nyugalmazott bécsi városi tanácsos, 1996–2014 között EU parlamenti képviselő és a szocialista frakció vezetője.

1956 EMLÉKEZETE

Az ókori római költő Publius Vergilius Maro költeményéből származik a mondás, miszerint az idő gyorsan eljár. Valóban, szinte hihetetlen, hogy az idén az 1956-os forradalom kitörésének immár hetvenedik évfordulóját ünnepelhetjük.

A fenti aranymondást néhai latin tanárom mindig úgy egészítette ki, hogy *memoria manet*, az emlékezet megmarad. És ez bizony így van a magam, akkor tizennégy éves kamasz esetében is, aki mai szemmel nézve gyerek volt ugyan, de a nehéz és szorongató ötvenes évek szigorú iskolájának köszönhetően szinte már felnőttként tudott viselkedni. Teljesen tisztában voltam azzal, hogy hol és mikor, mire kell vigyázni, még a lakáson belül is csak halkan beszélni, attól tartva, esetleg hallgatódik a szomszéd vagy a házmeister.

1956 október 23-a egy nagyon kellemes késő őszi nap volt. Így gyalog indultam délután a Nyugati pályaudvar közeléből hazafelé Budára. Már az Alkotmány utca elején lehetett hallani a Kossuth tér felől, hogy hatalmas tömeg gyűlt össze az Országház előtt.

Megrökönyödve hallottam az emberek követeléseit: szólás- és sajtószabadságot, szabad választásokat, a szovjetek kivonulását és Nagy Imrét miniszterelnöknek. Szinte irreálisnak tűnt, hogy mindez nyíltan történt, senki nem félt valamiféle szomszédától vagy más besúgótól. Majd egyszer-

re csak megjelent Nagy Imre a Parlament erkélyén, hogy hangszóró segítségével a tömeghez szóljon. „Eltársak!” – így kezdte. Az ezt követő hatalmas felháborodás szinte lehetetlenné tette a folytatást... Mint ma már tudjuk, ő adta ki a parancsot az esti sortűzre.

De akkor én már otthon voltam. A következő napok harcai a lakásba, illetve a pincébe kényszerítették a családot, majd a küzdött és elértnek hitt szabadság hihetetlen boldogságot teremtett. Édesapám, aki négy és fél évet töltött internáló táborokban, majd azután nehezen szerzett alkalmi munkával igyekezett családjá megélhetését biztosítani, kezdte elhinni, hogy szabadon, újra ügyvédként folytathatja életét. Így ébredtünk november 4-én kora reggel a szovjet hadsereg támadására. Először el sem akartuk hinni, hogy mi történik, de egy pillantás az ablakból a szomszéd ház homlokzatán tángoló hatalmas lyukra gyorsan meggyőződött bennünket, hogy a szép álom álom marad.

A következő szomorú napokat újból a pincében töltöttük, majd, miután a rendszer konszolidálódott, komoly elkeseredés uralta a családot. Mint a legtöbb magyar családban, nálunk is folyt a tanácskozás, elhagyjuk-e az országot, vagy sem. Komplikált családi viszonyok miatt nem sikerült ilyen irányú egyezsége jutni.

TEMPUS FUGIT

Január elején újraindult az iskola. Meglepett, hogy osztályunk több mint fele hiányzott. Hazatérve feltettem a kérdést, hogy vajon kik a hülyék, akik elmentek, vagy akik maradtak. Számomra a válasz egyértelmű volt, ezért kértem a szülők hozzájárulását, hogy én is megpróbálhassam elhagyni az országot.

Másnap reggel, egy demizsonnal a kezemben simán átmentem az első igazoltatáson a Déli pályaudvaron, mondván, hogy veszprémi rokonokhoz megyek élelmiszérért. Ott aztán megismerkedtem egy kőszegi úrral, aki vállalkozott arra, hogy a következő szombaton, munka után, elvisz magával, amikor hazamegy. Egy hasonló korú fia be volt írva a személyi igazolványába, amelyben szerepelt a határsávi belépéshez szükséges 2-es is. Mindezt csak szimpátiából ígérte, semmiféle hálapénzt vagy más ajándékot nem kért. Igazi magyar virtus.

Két nap alatt megtanultam a család történetét, hogy egy esetleges kihallgatáson minden kérdésre tudjak válaszolni. A vonaton kétszer is volt igazoltatás, én a sarokba dőlve látszólag aludtam, tehát megúsztam kihallgatás nélkül.

Másnap jótevőm kivitt a határ felé, hogy megmutassa, merre kell Ausztriába menni. Egy szánkót vittünk magunkkal, úgymond rözsét szedni. Jól tettük, mert hirtelen két te-

tőtől talpig fehérbe öltözött határőr állt előttünk, akiket a behavazott erdőben nem vetünk észre. Hál'Istennek elhitték, hogy tűzelőt szedünk.

Hétfőn reggel 5-kor indultunk. Jótevőm Veszprémbe, jómagam a határ felé. Minden simán ment, délben érkeztem Borsmonostorba (Klostermarienberg). Egy falubeli hölgy a faluszélen várt rám. Nem tudtunk sok szót váltani, nem ismervén egymás nyelvét. Bevitt az üresen álló iskolába és bezárt egy osztályba. Ez a szabadság, amire vágytam? Később beültetett egy buszba, amelyik Felsőpulya (Oberpullendorf) felé indult. Útközben egy csendőr megállította a buszt, engem leszállíttatott és megmotozott. Fogalmam sincs, hogy mit keresett. Ez is hozzátartozik a nyugati szabadsághoz? – gondoltam.

A két negatív élmény után csak pozitív idők következtek: háromféle tábor, kétféle iskola, egyetem, szabad polgári élet, elégedettség.

A minap megkérdeztem egy Fertő-tó parti fagyizóban a magyar pincérlányt, hol fog dolgozni szezon után. Mondta, hogy elszegődött egy burgenlandi pizzériába, amelynek egy kb. 65 éves magyar tulajdonosa van. Ugyan hogy hívják? - kérdeztem. Nagy Imrének, válaszolta. Bátor szülei lehettek, ha fiúknak ilyen nevet adtak, mondtam. Miért, ki volt Nagy Imre? – kérdezte.

Valóban: az idő elmúlik, az ember felejt, nincs történelmi tudat.

FORGÓ LÁSZLÓ

HÍRVILÁG

NEMZETKÖZI SAJTÓSZEMLE

Összeállította: FETES KATA

OÖNachrichten

Napvilágra került a római villa

A felső-ausztriai Mattighofen közelében található Kirchbergben, az aszály és a szélsőséges időjárási viszonyok napvilágra hozták egy kiterjedt római villa rejtett maradványait. Az ősi lelőhely mindössze néhány centiméterrel a mezők alatt fekszik. Sokáig azt feltételezték, hogy az építmény elpusztult, de mint kiderült, ez nem így van, a szárazság segített a régészeknek.

A történelmi helyszín az úgynevezett „Szentkút” közelében található. A geofizikai felmérések megerősítik egy főépület, számos melléképület és egy kerítésfal meglétét. A komplexum legalább két hektáros területet foglal el. A felfedezést alapos régészeti kutatások követik.

BBC

A mesterséges intelligencia által tervezett csípőprotézis

Néhány évvel ezelőtt Amir Zadpoor a Leideni Egyetem professzora egy különös új anyagot keresett. Olyanra volt szüksége, amely nyújtásra vastagodik, ugyanakkor csontszerűen merev marad.

A problémájuk a csípő volt. A csípőprotézis beültetése az egyik leggyakoribb ortopédiai beavatkozás világszerte. A probléma az, hogy a műcsípővel élők évente körülbelül kétmillió lépést tesznek meg, ami az implantátumot olyan erőhatásoknak teszi ki, amelyek fokozatosan elhasználják azt. Egy évtizedes vagy annál hosszabb használat után az implantátumokat gyakran ki kell cserélni.

Zadpoor és kollégái remélték, hogy ezt a problémát úgy oldják meg, hogy két különböző anyagot helyeznek az implantátum alapjának két oldalára, amelyek elmentésen viselkednek nyújtáskor. Az egyik vastagabb lesz összenyomva, a másik vastagabb pedig lesz nyújtva. Ez segítene kipárnázni a combcsontot, amikor az ízület nyomás alatt áll, és biztosítaná, hogy az implantátum szorosan rögzüljön a csonthoz.

Zadpoor szerint: „Az auxetikus hatás Szent Grálját próbáltuk megtalálni”.

A csapat a mesterséges intelligenciához fordult segítségért. A metaanyagokat úgy meglehet tervezni, hogy belső szerkezetüktől függően számos tulajdonsággal rendelkezzenek, például szilárd vagy folyékony halmazállapotuként viselkedhetnek, attól függően, hogy milyen frekvencián hat rájuk a hang. De a kívánt tulajdonságokat eredményező belső szerkezet megtalálása továbbra is kihívást jelent, ha fizikai alapú módszerekre vagy szimulációkra hagyatkozunk.

Kívánságlistájuk teljesítése érdekében Zadpoor és csapata három különböző gépi tanulási modellt vont be, hogy egyesítsék erőiket, és együtt keressenek egy megvalósítható metaanyagot. A megközelítés számos auxetikus metaanyag-tervhez vezetett, amelyek alkalmasak lennének csontimplantátumokban való felhasználásra. Zadpoor szerint a feladat összetett

sége miatt mesterséges intelligencia nélkül lehetetlen lenne a megvalósítás.

A mesterséges intelligencia által tervezett új anyagok ígéretes módon erősebb csípőprotézist biztosítanak, és javítják a törések gyógyulását.

KURIER

Az űrgazdaság

A globális űrgazdaság várhatóan meghaladja az 1,8 billió USD-t a következő évtizedben, de az értékteremtés nagy része még mindig magánvállalatokban történik, amelyekben az állami befektetők nem vehetnek részt.

A SpaceX bizalmas dokumentumokat nyújtott be egy 1,75 billió dolláros értékelést célzó első nyilvános részvénykibocsátásra (IPO (Initial Public Offering)), egy júniusi roadshow-ra és egy 2026 nyarán tervezett IPO-ra. Az Amazon a Starlink ellenkelt versenyre a Globalstar műholdüzemeltető 11,6 milliárd dolláros felvásárlásával. Eric Schmidt jelentős beruházásokat eszközölt a kereskedelmi űrszektorban, többek között a Relativity Space-en keresztül. Ugyanakkor az Artemis-megállapodások több mint 50 nemzetet köteleztek a hosszú távú kereskedelmi és katonai terjeszkedésre az űrben.

A tőke, a politika és a technológia egyazon szektorban való összefonódása rendkívül ritka esemény. És amikor ez megtörténik, a korai pozíciók magánfinanszírozási körökben, kockázati tőkestruktúrákban és intézményi alapokban vannak lekötve. Ezekhez hozzáférni csak akkreditált státusszal vagy hét számjegyű minimumbefektetéssel lehetséges. Mire a legtöbb lakossági befektető ennek tudatára ébred, a feltételek már adottak.

Ez egy versenyfutás a Föld feletti infrastruktúra ellenőrzéséért. A piacvezetők gyors tevékenysége miatt, a jelenleg elfoglalt pozíciók évtizedekre meghatározhatják az ágazatot.

Aki ellenőrzi az indítókapacitást, az orbitális kommunikációt, az energiarendszereket, a küldetésszoftvereket és a Földön túli építéshez szükséges eszközöket, az a következő ciklus gazdasági alapjait birtokolhatja. Ezért a SpaceX egy 75 milliárd dolláros finanszírozási kört készít elő, ami több mint háromszorosa a Saudi Aramco által 2019-ben felállított rekord IPO-nak. Ezért költött az Amazon most 11,6 milliárd dollárt a műholdas infrastruktúrában betöltött pozíciójának megerősítésére. Ezek nem mellékprojektek. Ezek alapvető eszközvédelmi intézkedések olyan vállalatok részéről, amelyek nem spekulatív célokat szolgálnak.

A következő szint az adatfeldolgozás. A földi adatközpontok egyre komolyabb korlátokba ütköznek az energiaellátás, a hűtés és a rendelkezésre álló hely tekintetében. Orbitális pályán a napenergia folyamatosan rendelkezésre áll, és az űr vákuuma olyan passzív hűtést biztosít, amelyet egyetlen Földi rendszer sem tud reprodukálni. A Világgaazdasági Fórum kutatása azt mutatja, hogy az űrbe telepített napenergia körülbelül 100 000-szer több energiát képes szolgáltatni, mint amennyit a Föld jelenleg fogyaszt.

NÉMETORSZÁG

Fegyverek, választók, félelmek

Németországi tudósítóként egyre inkább az a benyomás erősödik, hogy az ország politikai és társadalmi értelemben is fordulóponthoz érkezett. A közbeszédet egyszerre határozza meg a biztonságpolitikai bizonytalanság, a belpolitikai erózió és az európai szerep újragondolása.

A fegyverkezés kérdése látványosan visszatért a német politikába. A viták jelentős része összefügg azzal, hogy Donald Trump NATO-val kapcsolatos kijelentései megingatták az amerikai biztonsági garanciákba vetett hitet. Berlinben egyre gyakrabban hangzik el: Európának saját magát kell megvédenie. Ezzel párhuzamosan erősödik az a narratíva is, hogy csak katonailag erős Németország képes stabilizálni a kontinenst. Ugyanakkor ez a gondolat sokakban történelmi reflexeket vált ki. A II. világháború öröksége még mindig élő politikai és erkölcsi korlát, ezért a társadalom egy része gyanakvással figyeli a Bundeswehr fejlesztésének gyors ütemét. A kérdés nyitott: pusztán kényszerű alkalmazkodásról van szó, vagy hosszabb távon a német hatalmi szerep újraépítése is napirenden van?

A német közvélemény megosztott az új Magyar Péter-kormányral kapcsolatban. A politikai és médiakörök egy része óvatos optimizmussal figyeli a változást, remélve, hogy enyhülnek az uniós konfliktusok és javul a jogállamiság megítélése. Ugyanakkor sokan kívánnak, mivel még nem világos, hogy a kormány valódi irányváltást hoz-e, vagy inkább pragmatikus folytatása lesz a korábbi politikának. A gazdasági és külpolitikai lépések lesznek a döntők a hosszabb távú megítélés szempontjából.

A belpolitikai kihívásokat tovább súlyosbítja a német egészségügy reformjának kérdése. A rendszer krónikus mun-

kaerőhiánnyal, finanszírozási gondokkal és elöregedő infrastruktúrával küzd. A kormány reformtervei – kórházi struktúraátalakítás, finanszírozási modellek módosítása – heves vitákat váltottak ki, különösen a tartományok és az orvosi érdekképviseltek részéről. A konszenzus hiánya miatt a reformok előrehaladása lassú és bizonytalan.

Mindez politikailag instabil környezetben zajlik. A jelenlegi szövetségi koalíció jövője egyre kérdésesebb, miközben a CDU támogatottsága 22 százalék körül mozog, míg az AfD már 27–28 százalékra erősödött a felmérések szerint. A kormányzó pártok belső konfliktusai és a gazdasági nehézségek tovább gyengítik a kabinet pozícióját.

Külön figyelmet érdemel Friedrich Merz kancellár helyzete, akit sok felmérés a modern német történelem legnépszerűtlenebb kormányfőjeként említ. Vezetői stílusát gyakran kritizálják, és nem sikerült stabil politikai narratívát kialakítania a válságokkal terhelt időszakban. Ez tovább növeli a bizonytalanságot a koalíció jövőjével kapcsolatban.

Ebben a feszült légkörben közelednek a tartományi választások, amelyek akár fordulópontot is jelenthetnek. Több elemzés szerint nem kizárt, hogy az AfD egyes régiókban önálló kormányalakítási helyzetbe kerül. Ez alapjaiban rengetné meg a német politikai rendszert, amely eddig következetesen kizárta az együttműködést ezzel a párttal.

Összességében Németország egyszerre néz szembe külső biztonsági kihívásokkal és belső politikai átrendeződéssel. A következő hónapok döntő jelentőségűek lehetnek abban, hogy az ország milyen irányba indul el: megerősített európai vezető szerep vagy tartós belpolitikai instabilitás felé.

KESZÉG KORNÉL

Bécsi Ünnepi Hetek

A több ezer néző jelenlétében Bécsben a Hősök terén hatalmas koncerttel megnyitott eseménysorozat minden napra tartogat valami különleges kulturális csemegét. Természetesen magyar vonatkozású eseményeken is bővelkedik a kínálat.

A sort a **Collegium Pazmaneum** nyitotta meg, a tehetséges fiatal magyar or-

gonaművész **Ablonczy Bertalan** koncertjével. A zsúfolásig megtelt kápolnában **J.S. Bach műveit** élvezhette a közönség a közelmúltban megépített orgonán.

A Bécsi Ünnepi Hetek következő eseménye a Pazmaneumban 2026. június 2-án a **„Zenés irodalmi kalandozás a Felvidéken”**.
KF

Tisztelt Nemzetközi Duna Filharmonia Kulturális Platform Tagok, Támogatók és Barátok!
Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Ezúton szeretnénk tájékoztatni Önöket, hogy a **Nemzetközi Duna Filharmonia** következő zenekari hangversenyét **2026. június 14-én** tartja

Bad Deutsch-Altenburgban (Németóváron), a **Boldogságos Szűz Mária templomban**.

A koncertet – hagyományokhoz híven – idén is a Szent István szobornál tartott ünnepi megemlékezéssel és koszorúzással kötjük össze.

Idei rendezvényünk különösen nagy jelentőségű mindannyiunk számára, hiszen most júniusban ünnepeljük a rendezvénysorozat megalapításának 10. évfordulóját.

A hangverseny a Nemzetközi Duna Filharmonia „ZENE és TALÁLKOZÁS” elnevezésű

Közép-európai koncertsorozatának kiemelt állomása,

amelynek további fellépéseit Sopronban és Galántán hallhatja majd a közönség.

A rendezvényre a belépés ingyenes és előzetes regisztrációhoz nem kötött.

Kérdés vagy visszajelzés esetén a donauphilharmonie@gmx.org e-mail címen állunk rendelkezésükre.

Jubileumi hangversenyünkre szeretettel várunk minden kedves zenekedvelő érdeklődőt!

A társadalom ragasztója: kohézió és aktív állampolgárság Ausztriában és Magyarországon

Társadalmi kohézió

A társadalmak működésének egyik legfontosabb, mégis nehezen megfogható eleme a társadalmi kohézió. E „láthatatlan ragasztóanyag” az, amely összetartja annak tagjait akkor is, amikor gazdasági válságok és politikai feszültségek próbára teszik a szakítószilárdságát. De mit is jelent pontosan ez a fogalom, és miért foglalkoznak vele a kutatók?

A téma azért vált kiemelten aktuálissá, mert a társadalmi problémák jelentős része összefügg vele. Az alacsony kohéziójú társadalmakban gyakoribb a politikai polarizáció, a társadalmi elszigetelődés és az intézményekkel szembeni bizalmatlanság, mely végső soron a demokratikus működést is aláássa. A világválságok, gazdasági és demográfiai válságok vagy akár a klímaváltozás idején különösen láthatóvá válik mindez, hiszen nagyrészt ezen kapcsolatokon múlik, hogy egy közösség képes-e megfelelően reagálni a kihívásokra. Nem véletlen, hogy a kormányok, nemzetközi szervezetek és tudományos intézetek világszerte próbálják mérni és megérteni ennek a láthatatlan társadalmi kötélinek működését.

Az alapgondolat persze nem új. Már a 19. század végének szociológusai, például Émile Durkheim is vizsgálták, hogy mi tartja össze a modern társadalmakat. Maga a fogalom, modern jelentésében, azonban csak az 1990-es évektől vált igazán népszerűvé, amikor a globalizáció, a migráció és a növekvő egyenlőtlenségek új kérdéseket vetettek fel az együttélésről. Egy kohézív társadalomban az emberek nemcsak egymás mellett élnek, hanem kapcsolatban és aktív párbeszédben is állnak egymással: van kölcsönös bizalom, valamiféle közös felelősségérzet és együttműködési, illetve segítségnyújtási szándék.

Jenson (2010) tipológiája alapján – melyet az Eurofound átvett, majd a European Qu-

ality of Life Survey-ben (EQLS) is alkalmazott – például a kirekesztettség érzése, az érzékelt társadalmi feszültségek mértéke, a bizalom, a civil részvétel gyakorisága és a közösséghez tartozás érzése jelenti a társadalmi kohézió öt pillérét, és ezekhez összesen 34 alkérdés kapcsolódik. A szociológusok tehát így, egész indikátorrendszerekkel, illetve reprezentatív felmérésekkel próbálják megbecsülni a kohézió erősségét különböző társadalmakban. Ez lehetővé teszi az országok, régiók vagy bizonyos csoportok összehasonlítását is. Statisztikai modellekkel vizsgálják például, hogy gyengül-e a kohézió a kulturálisan sokszínűbbé váló metropoliszokban, milyen összefüggés van a bizalom és a gazdasági teljesítmény között, vagy hogy a társadalmi egyenlőtlenség hogyan hat az emberek közötti kapcsolatokra.

Míg az általános bizalom szempontjából nincs markáns eltérés Ausztria és Magyarország között (előbbi az EU-s átlag feletti, utóbbi valamelyest alatta van), a civil aktivitást tekintve például óriási a szakadék. Az EQLS indikátora alapján az osztrák társadalom – Svédország és Hollandia után – a harmadik legaktívabb, a magyarországi viszont a harmadik leghévesebb volt az egész Európai Unióban, Bulgária és Görögország után (Dragolov et. al 2018).

Civil aktivitás Ausztriában

A társadalmi kohézió egyik fontos eleme tehát a közeleti aktivitás, amit az Eurostat EU-SILC felmérése „aktív állampolgárságként” definiál. Ez magában foglalja a politikai pártokban és szakmai szervezetekben való részvételt, demonstrációkon való megjelenést, illetve petíciók aláírását. A 2022-es adatok szerint a magyar társadalom rendkívül passzív ezen a téren. Budapesten a lakosság mindössze 7%-a tekinthető aktív állampolgárnak, míg az ország többi részén csupán 3%. Ausztriában valamivel maga-

sabb ez az arány (10%), Bécsben pedig már 18%. Az önkéntesség terén hasonló a helyzet. Magyarországon a lakosság mindössze 6–7%-a végez valamilyen önkéntes munkát, míg Bécsben ez az arány 11%, Ausztria többi részén pedig eléri a 22%-ot. Az önkéntes tevékenységek között nincs egyetlen domináns terület: a jótekonysági, kulturális és sporttevékenységek nagyjából azonos súlyllyal jelennek meg.

A másik olyan felmérés, ami nemzetközileg is összehasonlítható adatokat szolgáltat, és az előzőnél részletesebb képet ad a civil részvételről, a már említett EQLS. Habár a számunkra releváns adatok régiek, 2016-osak, a kirajzolódó minta így is sokatmondó, és rímel az EU-SILC eredményeire. Bécsben például a megkérdezettek csaknem harmada számolt be arról, hogy valamilyen okból bojkottált bizonyos termékeket, míg Budapesten ez az arány csupán 8% volt. Ugyanez látható az online politikai bevonódás terén is: petíciót Bécsben a válaszadók 22%-a írt alá, míg Budapesten csak 12%; társadalmi vagy politikai témákhoz online kommentet Bécsben 28%, Budapesten pedig mindössze 8% fűzött. Azon részvételi formákban, amelyek személyes jelenlétet igényelnek – például szakszervezeti vagy politikai gyűléseken, illetve tüntetéseken való részvétel –, alacsonyabbak az arányok, és kisebbek a különbségek is. 2016-ban Bécsben a lakosság 10%-a vett részt politikai vagy érdekvédelmi rendezvényen, és ugyancsak ennyien tüntetésen is. Budapesten ezek az arányok 5% és 7% voltak. A magyar vidéken a civil aktivitás szinte teljesen hiányzik: a lakosság mindössze 1–2%-ára jellemző.

Aktuális fejlemények

Összefoglalva megállapítható, hogy e négy, illetve tíz évvel ezelőtti felmérések egy nagyon aktív Bécs és Ausztriát, egy kevésbé aktív Budapestet, és egy döbbenetesen

Lassú áradás

passzív magyar vidéket jelenítettek meg. Különösen érdekes lesz majd látni a következő évek felméréseit, hiszen több jel is arra utal, hogy a magyar társadalom – azon belül is főként a fiatal generáció – politikailag és közeletileg aktívabbá vált az elmúlt időszakban. A 2026-os országgyűlési választás közeledtével egyre több fiatal kapcsolódott be online vitákba és civil kezdeményezésekbe, illetve látványosan nőtt az érdeklődés a közeleti kérdések iránt is. Kérdés, hogy ez a fokozott figyelem tartós részvétellel alakul-e, vagy inkább egy választási időszakhoz kötődő átmeneti mobilizációról van szó. Az új adatok ezért nemcsak a politikai aktivitás változásáról, hanem a magyar társadalom kohéziójának és demokratikus részvételének jövőjéről is sokat elárulhatnak majd.

A kutatási projekt

Az Európai Unió Horizon – Marie Skłodowska-Curie programja által támogatott WELLCOH projekt (No. 101066352) a társadalmi kohézió és a szubjektív jóllét összefüggését vizsgálja Bécsben és Budapesten, elsősorban a bevándorlók szempontjából. A projektet a Bécsi Egyetemen Prof. Yuri Kazepov és Dr. Németh Ádám vezetik.

NÉMETH ÁDÁM

ERDÉLYI MAGYARSÁG

Május derekán csak azért nem kínálkozott egyértelműen a megállapítás, miszerint soha nem látott nehéz feladat előtt áll a Romániai Magyar Demokrata Szövetség, mert „faggató” helyzet már korábban is adódott a szervezet előtt. A tizenöt éve Kelemen Hunor által vezetett politikai tömörülés többször is volt már kormánytényező, került is ki a kormányból, egy valami azonban változatlan maradt: a romániai magyarság egységes tömbként állt a szervezet mögött, és létszámarányát meghaladóan juttatta be a parlamentbe.

A 2026-as esztendő első fele azonban alaposan kikezdte az RMDSZ támogatói bázisát. Kezdődött azzal, hogy az akkor még „dübörgő” Bolojan-kormány költségvetésihiány-pótló adóemelési hullámát érvényesítve több székelvöldi polgármester is jelentősen emelte a helyi adók mértékét. Az elégedetlenség előbb Sepsiszentgyörgyön bukott ki, ahol több utcai megnyilvánulást követően a helyi önkormányzati vezetők visszakoztak. Következett Csíkszereda, Székelyudvarhely és Gyergyószentmiklós is, az általános elégedetlenség pedig – legalábbis a reakciókból ítélve – érzékelhetően kikezdte az RMDSZ támogatottságát.

Az április 12-i magyarországi országgyűlési választás eredménye ugyanakkor „elfűrészelte” az erőteljes budapesti finanszírozási lábat, nemcsak egy sor beruházás sorát téve ily módon kétségessé, de alapvető átgondolás elé állítva a szervezetnek a min-

denkori magyar kormánnyal szembeni álláspontját is. Kelemen Hunor ugyan – akár csak a többi külhoni magyar vezető – meg lehetőszen szűk határidőn belül asztalhoz ült Magyar Péter újdonsült miniszterelnökkel, a kezdeti, formális nyilatkozatokban kimerülő találkozást azonban egyelőre nem követte folytatás. Ami alapvetően befolyásolja majd az erdélyi magyarság közeljövőjét.

A közvetlenül leghűsbavágóbb változás azonban Bukarestben következett be, ahol a szociáldemokrata párt (PSD) a szélsőséges, magyarellenes Románok Egyesüléséért Szövetséggel (AUR) karöltve megbuktatta azt a koalíciós kormányt, amelyet a liberálisok (PNL), a Mentsétek meg Romániát Szövetség (USR) és az RMDSZ mellett épp a PSD alkotott. A „vádpontok” a Bolojan-kormány „népnyomorító”, túl erőszakos reformintézkedései voltak, sokkal inkább azonban arról van szó, hogy túl közel került a kés a csonthoz: a PSD ki akarta iktatni Ilie Bolojan liberális párti miniszterelnököt, amiért az átláthatóbbá akarta tenni az eddig pártkifizetőhelyként működő állami cégek működését. A kormánybuktatást követően már nem két, nagyjából azonos erő képviselő tömb áll szemben egymással, amelyek között az RMDSZ lehetett a döntnök a maga 5–6 százalékos parlamenti súlyával.

A „beszorult” RMDSZ

A PSD nélkül az Európa-barátnak mondott kormánypártok – PNL, USR és az RMDSZ – nem rendelkeznek többséggel, a PNL és az USR viszont a kormány elkaszálása miatt nem hajlandó folytatni a szélsőjobb elleni összefogás jegyében kényszerűvé vált koalíciót a PSD-vel. Az RMDSZ helyzete így igen nehéz, hiszen sehogy sem tud a mérleg nyelveként megnyilvánulni, a PSD nélkül nincs többség, a szélsőjobb-bal pedig természetesen a magyar szervezetnek van a legkevesebb közös pontja. Nem véletlen hát, hogy az RMDSZ az előrehozott választások megszervezése ellen tiltakozva az eddigi koalíció helyreállítása mellett kardoskodik.

A magyarországi belpolitikai fejlemények ugyanakkor az elmúlt egy év kormányzati megszorításai miatt is alaposan megtépázott népszerűségű szövetség helyzetét abban a tekintetben is súlyosbíthatják, hogy az eddig láthatatlan hazai ellenzék ismét hallatja a hangját, ráadásul akár két új magyar párt is alakulhat a közeljövőben: az egyik az új budapesti kormányoldal szimpatizánsaként, a másik székely „színekben”. Ebben a helyzetben az RMDSZ elemi érdeke, hogy ne rendezzenek előrehozott választásokat, és nem csupán azért, mert azok a szélsőjobb további erősödését hoznák.

Az üllő és kalapács közötti helyzetet az is nyomtatékosítja, hogy ha az RMDSZ a PNL-USR oldalt választja, a gazdasági megszorítások és az adóemelések, illetve a nyugdíjemelések elmaradása miatt dühös választói megerősítve érezhetik magukat abban a meggyőződésükben, hogy az RMDSZ átverte őket, a „népnyzó” Bolojan szekérét tolja.

Ha viszont a kormánybuktatással a káoszt tovább dimenzionáló PSD-vel lép kormányra, a szükséges reformok híveit taszítja el magától, ők ugyanis annak bizonyítékát láthatják egy ilyen lépésben, hogy az RMDSZ a korrupt rendszer fenntartásában érdekelt. Azaz nem más, mint a „magyar PSD”.

Nicusor Dan államfő ugyanakkor komolyan fontolgatja technokrata miniszterelnök, szakértői kormány kinevezését is, mivel minden áron azt szeretné, ha az új kabinet többségi támogatással rendelkezne. Az RMDSZ ezt ugyan ellenzi, azzal érvelve, hogy egy technokrata miniszterelnöktől vagy kabinetből az első, komolyabb konfliktust kiváltó jogszabály meghozatalánál megvonhatják a parlamenti támogatást. Ezzel persze elesik a kormányzati tényezőként élvezett befolyástól és anyagi lehetőségektől, viszont lehetősége nyílna a szavazótáborával, az erdélyi magyar közösséggel való viszony újragondolására és építésére.

CSINTA SAMU

BN – ABLAK

BETEKINTÉS AZ IFJÚSÁG GONDOLATAIBA

Az élőzene esélyei

A jegy és helyszín koncertre utazás ára nagy szerepet játszik a zenei élmények lehetőségeiben. A jegyek ára az utóbbi években sok vita / diskurzus központjában állt. Bár még léteznek lokális jegyárusítók, globálisan a Ticketmaster monopolhelyzetben van. Először az úgynevezett „dynamic pricing” miatt kerültek tűz alá. Ezzel a rendszerrel úgy tudják irányítani a jegyek árát, hogy adott pillanatban hány vevő érdeklődik. Beállítanak egy alapárat, de ha nagy érdeklődést jelez a honlapjuk, annak az alapárnak akár több, mint háromszorosát is elkéri. Ezt a funkciót nem minden rendezvényre használják – az a benyomásom, hogy bele kell egyeznie a művész menedzsment-csapatának, és hogy van olyan művész, aki saját akaratából inkább részt vesz ebben a folyamatban, mint más.

Ezeket a kiszámíthatatlan árakat még tovább növeli-bonyolítja a „jegyskalpolás”. Így Taylor Swift *Eras* turnéjára a jegyeknek nagy része nem rajongók kosarában kötött ki, hanem viszonteladókhoz jutott, akik már sokszoros áron adhatták tovább a rajongóknak. Ez ellen a Ticketmaster, mint legnagyobb jegyvásárló-oldal, édeskeveset tesz. Bátran állítom, hogy ezt talán befolyásolja az is, hogy a Ticketmaster saját újraértékesítési (re-sale) platformja hozzájárul ehhez a helyzethez. Bár a saját oldalukon biztosítják, hogy nem hamis jegyet vásárolnak a rajongók, mindegyik saját platformon újra eladott jegy szolgáltatási díjjal jár (bár az, persze, tartalmazza az ellenőrzött viszonteladási platform fenntartását is).

Mindez folyamatosan frusztrációkat kelt az élőzene szeretőiben. Ha újabb, saját példával folytathatva, Harry Styles-t ugyanúgy követem első szólóalbuma óta, mint az előbb említett régebbi társát, Louis Tomlinsont. Eddig minden turnéján megengedhettem magamnak egy koncertet, idén viszont, sajnos, nélkülüm zajlanak koncertjei. Nemrég megjelent albumával (*Kiss All The Time. Disco, Occasionally.* vagyis „Csókolózz mindig. Diszkrét, alkalmanként van.”) viszont nem turnét szervez idén, hanem úgynevezett rezidenciákat. Kiválasztott városokban lesz csak koncert, de ott akár harminc, egymás után (New York City).

Azok, akiknek sikerül kitűnni a zénész-tömegből, azok, akik világhírű művészekké válnak, nagy tömeget vonzanak magukhoz, akárhol lépnek

is fel. Esetleg Adele a legbefolyásosabb példa erre a rezidencia-trendre. 2024-ben Münchenben töltött egy hónapjával, ahol számára épített stadionnal várták a rajongókat, Adele részvételi és bevételi rekordokat döntött meg.

A rezidencia a művészek szempontjából sok előnnyel csábít. Nem kell hónapokon keresztül utazni – egyhelyben könnyebb a saját egészségükre figyelniük. És a turnézás a világhíres sztároknak valószínűleg kényelmesebb, mint a kisebbeknek, akik egymás hegyén-hátán töltenek hónapokat kisbuszokban, ami nagy teher mind hangjukra, mind fizikumukra nézve. Ha sokáig marad helyben a színpad, új lehetőségek alakulnak a tervezésben, a show végrehajtásában. A művészek életmódja egészségesebb lesz, az együttesek családias tagjai magukkal vihetik gyerekeiket, mindez a koncerthelyszíneknek anyagi biztonságot nyújt, kevesebb stresszt jelent.

Eddig csodálatos ötletnek hangzik, de mi történik a rajongók szempontjából? Harry Styles-re visszatérve, az egész turné folyamán két helyszínt érint Európában, kettőt Ausztráliában, és csak egyet Észak-, Közép- és Dél-Amerikában.

Ha egyáltalán sikerül jegyhez jutni, az árak az előzőkhöz képest legalább duplázódnak, és akik megengedhetik maguknak, még utazni is helyre, ahol a nagy kereslet miatt nehéz kénytelenek. Utazzanak egy olyan találni megfizethető szállást, egyetlen koncert ára hirtelen könnyedén többszázra, vagy akár ezer euró fölé is ugorhat. Elképesztő, hogy van, aki azt megengedheti magának, de mégis elkelnak a jegyek – bár nem ugyanolyan gyorsan, mint előző években.

Nem tűnik igazságosnak, hogy léteznek a rajongók, akik évek óta követik egy-egy művész karrierjét, és hirtelen lemaradnak. Feltevődik a kérdés, mit jeleznek kifelé a jegyárusítók, a koncerthelyszínek, a művészek és azok menedzsmentjei ezekkel a trendekkel? Úgy érzem, nem csak a magam nevében szólok, ha elítélem ezt a zenét meghatározó hatalmat, az új „koncert-burzoáziát”.

Kell léteznie egy eszmei állapotnak, amelyben az élőzenei piac megengedi a zenészeknek azt, hogy egészségesebb stílusban turnézzanak, miközben nem közvetlen a rajongók vállára (és pénztárcájára) helyezik a teljes terhet. Saját tanulságom, hogy – bár szomorúvá tesz – lehet, már nem nekem való a világsztárok koncertje. Talán az ideális, ha tovább támogatnom azokat a művészeket, akik támogatják az élőzene megfizethetőségét, akik indie bandákat fedeznek fel és mutatnak be turnéikon. Talán így tudom tovább életben tartani azt a bizonyos élőzene által épített közösségérzést magamnak, magamban. Hiszen: végül is megfizethetetlen, örök barátságokat találtam a színpad előtt tolongva, ismerős és idegen városokban.

Grubbauer Evelin

Ügyeskedés vagy több?

A fiatalok számára a legtermészetesebb és egyben talán legizgatóbb dolog a határok feszegetése. tapasztalatszerzésük során emiatt sokszor el is mosódik az a határmezsgye, amely a jónak és rossznak vélt viselkedés között húzódik; azonban az említett korosztály körében nem feltétlenül azért követ el szabálysértéseket bűncselekményeket, mert ez lenne a célja uk. A cél sokszor inkább az, hogy kiéljék magukat; szembeszálljanak szabályok kényszerével. t

A napjainkban megvalósuló szabálykerülő és -szegő magatartások közül számos jelentős változást mutat ahhoz képest, amit klasszikus értelemben ide sorolna az ember. Ennek egyszerű oka a lehetőségek átalakulása, egészen pontosan: a technika fejlődése.

A mai fiatalok jogkerülő magatartása sokszor már nem az utcán, hanem az online térben jelenik meg. Gyakori a hamis profilok használata, a streaming-előfizetések megosztása idegenekkel, a fizetős tartalmak illegális letöltése vagy az online játékokban történő csalás. Sokan ezt nem is érzik valódi szabálysértésnek, inkább „ügyeskedésnek”, mert nincs közvetlen személyes következménye.

Persze vannak olyan kihágások, amelyeknek a nyílt utca a színhelyük. Jellemző jelenség a közlekedési szabályok lazán kezelése, például így az elektromos rollerek balesetveszélyes használata. Az is jellemzőnek mondható, hogy jogosítvány nélkül vezetnek kisebb jár-

műveket, vagy bliccelnek a tömegközlekedésen. Előfordul, hogy fiatalok szórakozásból kapaszkodnak villamosok vagy vonatok hátuljára (ezt az ütközőn utazást „tujázásnak” hívják). Ezek a sokszor életveszélyesek, mégis a kaland miatt vonzóznak tünhetnek.

Az iskolai és egyetemi csalások szintén említésre méltóak. A mesterséges intelligencia megjelenésével gyakoribb lett a beadandók automatikus generálása, digitális vizsgai puskázás vagy mások munkájának sajátként való feltüntetése. Sok diák ezt nem etikátlan viselkedésként, hanem a rendszer kijátszásaként értelmezi.

A háttérben több ok áll. A közösségi média gyakran idealizálja a gyors sikert az azonnali pénzszerezést, miközben a szabályok betartása kevésbé látványos érték. Emellett sok fiatal érzi úgy, hogy a társadalmi szabályok nem igazságosak, ezért könnyebben igazolja maga előtt saját kisebb szabályszegéseit. A kortárs közeg szintén erős tényező: egy társaságban a „bevallás” vagy „rafinált” viselkedés akár státuszt is jelenthet.

Fontos azonban különbséget tenni a kamaszos próbálkozások és a tudatos bűnelkövetés között. A legtöbb fiatal kinövi ezeket a viselkedési formákat, különösen akkor, ha világos következményekkel, hiteles példákkal és megfelelő közösségi mintákkal találkozik. A problémák inkább akkor válnak súlyossá, amikor az ügyeskedés állandó életstratégiává alakul. *Völgyesi Máté*

Művészien festett utcák Bécs szívében

Készen álltok egy olyan bécsi kalandra, ahol a festmények életre kelnek, az állatok pedig dalversenyre készülnek? Rendkívüli kiállítás vonzza a családokat és minden felfedezésre vágyót a képeket, a hangok és a városi csodák világába. A Kunsthistorisches Museum Wien termeiben Canaletto és Bellotto lélegzetelállító városképei nyitnak titkos ablakot a régi Bécs, London és Velence ragyogó világára: csillogó paloták, nyüzsgő utcák és mesébe illő pillanatok várnak rátok minden teremben.

Giovanni Antonio Canal (1697–1768) – közismerten Canaletto – és unokaöccse, Bernardo Bellotto (1722–1780) nem egyszerűen városképeket festettek, mert műveiken Velence, London és Bécs szinte megelevenednek és lélegeznek. A két mester optikai eszközök, például a camera obscura, segítségével figyelte meg a városokat, majd finoman megváltoztatták a nézőpontokat és arányokat, újraalkotva a várost. Az Adria királynője és az angol főváros épületei a délutáni fényben ragyognak, „szinte maga a napfény sugárzik” belőlük, ahogy Alessandro Marchesini lírikusan leírta. A víz tükrén megcsillan az égbolt és a felhők játéka, és a terek, utcák csak úgy nyüzsögnek az

élettől. Gyönyörű példa erre a monumentális látkép San Giorgio Maggiore szigetéről a Palazzo Ducale felé. A rakpart elegáns színpadként tárul a néző elé, ahol ügyvédek, hivatalnokok, papok, hajósok, kereskedők és koldusok pezsgő forgataga keltik életre a jelenetet, miközben mögöttük gondolák és hajók láthatók a lagúna csillogó vizén.

Bellotto bécsi látképei különösen izgalmasak, mert mintha időkapu nyílna meg számunkra a barokk Bécsbe. A Stephansdom tornya, a Károly templom kupolája, a Szalézi Nővérek temploma mind méltóságteljes keretet adnak a Belvedere kertjeinek és a bennük sétálóknak. Ha jól megfigyeljük az embereket, akkor szinte minden képen felfedezhetünk különböző foglalkozásokat végzőket is, kéményseprőt vagy péket.

Ez nem egyszerű múzeumlátogatás – több annál: időutazás, fény-koncert és családi felfedezőexpedíció egyetlen napba sűrítve. Olyan élmény, amely után a gyerekek más szemmel néznek majd a városra... és más füllel hallgatják a természetet. (Canaletto & Bellotto, kiállítás, Kunsthistorisches Museum Wien; szeptember 6-ig)

Rumpler Diána

Weöres Sándor

Rongyszőnyeg
81

Súlyos az Isten párnája,
ember föl nem emelheti
Súlyos az Isten békéje,
a földi harcnál súlyosabb

HITVILÁG

Szeráfi Szent Ferenc és Naphimnusza

Assisi Szent Ferencre (1181–1226), mennyei születésnapjának 800. évében, – „cseppben a tenger” mérték szerint – *Naphimnuszára* emlékezünk. A Poverello, (Isten „szegénykéje”); *Alter Christi*, „Második Krisztus”, „Krisztushoz hasonló”. Ferenc a *Szeráfi Rend* három ágának: a *Kisebb Testvérek*, a *Klarisszák Rendjének* és a *III. Rendnek (Világi Rend)* alapító atyja. Aranyifjú korában gazdagságra, hírnévre, dicsőségre vágyott. Szenvedések, kiábrándulások közepette megtért. Krisztus-követőként az Egyház megújítására kapott meghívást: „Menj, Ferenc, építsd újjá egyházamat, amely omladozik.”

Erős hite, életmódja, tisztasága, alázata alapján már kortársai is *angyalinak* (angelicus), *szeráfinak* neveztek. A titulusok a lelkiségére, misztikus élményeire vonatkoznak. *Seraphicus*: a legmagasabb rendű, Istenhez legközelebb álló angyalokhoz hasonló. 1211 körül Ferenc és követői állandó központot szereztek Assisi közelében. A bencések nagylelkű ajándékként *Porziuncola* kis kápolnáját adták nekik.

Megszentelődésének, 1224-ben, a legfőbb isteni szeretet jeleként látomásban kapta a *stigmákat* az Alverna-hegyen. A krisztusi sebhelyek az egyháztörténet első ismert, dokumentált stigmását a Megfeszítetthez tették hasonlónak: „Már búcsúzhattok ajkán égi szóval, / Testén öt sebbel – gyönyörű pecsét – / Vágyát nem üldözte hitvány földi sóhaj / S óhaja is angyali beszéd.” (Kocsis László: *Addio, Addio Monte Verna!*)

Szegénységben vállalt sorsközösséget Isten kicsinyeivel, a szegényekkel, árvákkal, betegekkel. Felismerte az Új-szövetség jézusi kijelentését: „Szegények mindig lesznek veletek”. (Mt 26,11 és Jn 12,8). Lelkét az Úrnak visszaadva, háladó szívvel, ujjongó lélekkel énekelte

Istent és a teremtést dicsőítő *Naphimnuszt*. Legismertebb alkotásának olasz címe: *Cantico delle creature. A Teremtmények éneke* az egyik legősibb olasz nyelvmű, umbriai nyelvjárásban íródott.

Barsi Balázs a *Naphimnuszt*-elemzők legjobbjainak, főképpen Eloi Leclerc műértelmező eredményeit tudatosítja. Elemzése elmélyült értékelő interpretáció és mélységes elmélkedés. Azt bizonyítja, hogy a *Naphimnuszt* több mint „kozmosz ének”. Ezért szakrális dimenzióban értelmezi. (*Szent művészet*. Bp., Xénia Kiadó, 1994. 126-159.) A Teremtő és a teremtmények, a Világegyetem, Isten és ember, élet és halál csodálatos egységét példázza. Tökéletesen érvényes rá Aquinói Tamás definíciója: a művészi alkotás egyetemes törvénye a kozmosz isteni rendjéből eredő szépség, a „tökéletesség világossággal párosulva.” (Totalitate cum claritate/Perfectio et claritas.)

Szedő Dénes, ferences költő fordításában, három fő részben a tízstrófás tagolást érvényesíti: I. Nyitány (1-4). **A. Az égítestek világa.** II. Nap (5-9). III. Hold és a csillagok. (10-11). **B. Az elemek világa.** IV. Szél. (12-14) **V. Víz** (15-16). VI. Tűz (17-19) VII. Föld (20-22). **C. Az ember világa.** VIII. A megbocsátás (23-26). IX. A halál. (27-31) X. Záró strófa: az Isten-dicsőítés felséges imperatívusza. (32-33)

Az égítestek megszólítása, titulusa „testvér” és „nővér”. Jelzőik minősítő érvényűek. A Föld, a Víz, a Szél (Levegő) a Tűz őselem: idealitással telített *arkhé*, (ἀρχή; principium): őanyag, világegyetemet létrehozó őselv: a teremtés, a létezés, az összes létező ősoke. Ma is szükségünk van egészséges gyümölcsöt, élelmet termő *földre*, tiszta *ivóvízre*, *levegőre*. A *Tűz* arkhé, nemcsak fizikai elem, hanem világot mozgató törvényszerűség (Logosz), a szüntelen változás

gyűjtőfogalma. Barsi szerint az arkhé jelentése: a *Nap* úr, de nem Isten, csak a jelképe. A *Föld* anya, az élet titka, nővér is.

A szakrális művészetre vonatkozóan *Pierre Emmanuel* definíciója jelenti az egyik alapvető kategorizáló és minősítő elvet: „Minden olyan művészet, amely hozzájárul a szeretet megismeréséhez és a szeretet általi megismeréshez, az emberi szívben lévő Abszolút tiszteléséhez, megérdemli a szent, a szakrális jelzőt.”

Dante: *Divina Commedia. Paradisom*, XI. ének 43-123. verssorai.) Babits Mihály fordítása Assisi Szentjéről: „De több szómat homályba már nem öltöm / s Ferencet most a szeretők helyébe / és a hű Szegénységet visszaköltöm. / Boldog békéjük édes bájú képe, / csodás szerelmük és a szent vidámság / szent vágyat szórt a szemlélők szívébe...”

Rilke *Szent Ferencről*: „Ó hol van, kit kor s szent sejtetem / A szegényt látva oly nagyvá várszolt, / Hogy önként elhánt dús ruhát, palástot (...) Úgy jött és élt, mint ifjú évek élnek, / A legbensőbb, legtisztább mind között, / Testvére szürke kis fülemiléknek, / Kiben földünkre bűvös, égi lélek, / Gyönyör s megittasulás költözött.”

Dsida Jenő fordításában a *Naphimnuszt* fináléja: „Dicsérjétek s áldjátok az Urat, / s adjatok hálát neki, / s roppant alázattal szolgáljatok Neki!” *Weöres Sándor Assisi Szent Ferenc imája* c. versének részlete: „Ó Uram, segíts, hogy ne vigasztalásra vágyakozzam, hanem hogy én vigasztaljak. Ne megértést keressek, hanem hogy én értek meg másokat. Ne magamnak keressék a szeretetet, hanem hogy én szeressek. Mert aki ad – az kap. Aki megbocsát – az nyer bocsánatot.”

Szent Ferenc kivételes hatással volt korára, és 800 esztendő utókorára is.

Ennyi

Árpád-házi Szent Erzsébet a Poverello szent életelményét követte. A kassai Szent Erzsébet székesegyház főoltárát a névadó életének jelenetei díszítik. Londonban a Southwark-i katedrális egyik kápolnáját Szent Erzsébet és Assisi Szent Ferenc tisztelésére szentelték fel.

Tökéletességre törekvő szentek, tudósok, művészek, festők, szobrászok költők, írók, filmrendezők művei bizonyítják. összeegyeztethető a tudomány és a művészet, ha szem előtt tartjuk Szent Ferenc útmutatását: úgy kell élnünk és munkálkodnunk, hogy a tudományok ne oltás ki a Hit, Remény és Szeretet isteni erényeit.

A *Naphimnuszt* Istennel és a Világ-mindenséggel folytatott költői párbeszéd. Őrzi a kapcsolatot a transzcendens, a szakrális mélység és magasság dimenziójával. A csodálatos ferences örökség két szóba sűrítve: „Istenem: mindenem.” A bencés *Pax et Gaudium* (Béke és Öröm) ferences párja: *Pax et Bonum* (Béke és Jóság)

Cs. VARGA ISTVÁN

IRODALOMTÖRTÉNET

Szabó Magdáról, többféleképpen

Soltész Márton kritikus és irodalomtörténész különleges feladatra vállalkozott, amikor hosszú anyaggyűjtés és részpublikációk után összeállította Szabó Magdáról „Önmaga hőse és áldozata” című könyvét. Már az alcímbe pontosan elmondja, mire összpontosítja figyelmét: „Közelítések Szabó Magda karriertörténetéhez”- Más szóval Soltész nem csupán Szabó Magda-életrajzra vállalkozott (ezt helyette már többen megtették a 2007-ben elhunyt író-nővel), hanem arra, hogy erre a hazájában sokáig nagyon népszerű és több tucat nyelvre fordított szerző írásait annak karriertörténetével együtt elemezze, gyakran szembesítve a Szabó által sugallt személyiségképet a különböző feljegyzésekből és naplókiből kibontakozó „valóság”-gal. (Ami nem cáfolja, csak dekonstruálja és újra értelmezi az idealizált emberi kapcsolatokat). Különösen érdeklő Soltész Szabó Magda viszonya szüleihez, íróként kevésbé érvényesülő férjéhez Szobotka Tiborhoz és a mindenkori hatalomhoz.

A fent említett „közelítések” lehet, hogy a kevésbé igényes olvasókat elriasztják ettől az egyébként jól olvasható könyvtől, ugyanis elég sok van belőlük – kezdve a „műfajelméleti” megközelítéssel, folytatva a „receptióesztétikai” (?), „poétikai”,

végül „pszichohistóriai” fejezettel. Helyes Soltész felismerése, hogy „Szabó Magda alkotói pályája a fikció irányából a dokumentumszerű öntanúsítás felé halad” (200 o.) A korai regények – minden éremmel mellett – tele vannak ködösítéssel, a történelmi események megkerülésével, de még a családi traumák igazi feldolgozása is sokáig késik – ezekre csak Szabó Magda legjobb műveiben, az Ókút-ban, a Régimódi történet-ben és a Für Elise-ben kerül sor.

Soltész ezután áttér a fontosabb kapcsolattörténetekre. Ezeknek négy fejezetet szentel: a Király István-vonaltól a Nagy Péter-vonalon és a Szabó-Szobotka-vonalon át az Aczél György-vonalig. Mintha hiányozna egy külön fejezet a Szabó-Bóka kapcsolatáról, hiszen Bóka László kritikus, politikus és egyetemi tanár, először, mint a fiatal Magda hivatali főnöke, szeretője, majd később, mint családjának befolyásos barátja, nem elhanyagolható szerepet játszik az író nő életében. Alulírott Bóka tanította az egyetemen, ezért más megvilágításban, pozitívabb szerepben látta őt, mint Szobotka, aki csak ellenségesen és megvetéssel kezelte ezt a kétségtelenül opportunistát, de nagyon művelt és sokaknak segítőkész embert. Teljesen új adatok-

kal szolgál Soltész a Szabó Magda-Aczél György kapcsolatáról, ami fontos az írói karrier szempontjából (ekkor lesz az író-nő „tűrt”-ből „támogatottá”), de vannak érthető, szinte bizalmas emberi vonásai; csak megjegyezném, hogy az Aczél-fejezet a könyvben több helyet foglal el, mint az előző három kapcsolat együttvéve. Továbbá kicsit sántít az összehasonlítás a régi szocialista Illyés Gyulával, hiszen őt már Révai József is nagyra tartotta, Aczél pedig sokkal jobban tisztelte, mint a polgári olvasóközönség kedvencét, de a politikailag kevésbé használható Szabó Magdát.

Tegyük hozzá: „A szemlélők” című regényig. Ebben e sorok írója is érintett, mert több hazai bírálóval egyetértve, ő is Szabó Magda gyöngébb művei közé sorolta ezt a regényt, a szerzőhöz írt magánlevélben azt „közép-európai sűrű”-nak, keserű kispénzi panaszának jellemezve. Bár ebben a könyvben Szabó Magda nem annyira az 1956 utáni nyugati magyarság-képből, mint fiataalkori bécsi, vagy svájci emlékeiből merített, a regény alaptétele (a világ alábecsül bennünket), teljesen elnyerte Aczél György tetszését. Ezzel kapcsolatban Soltész és fiatalabb kollégája V. Gilbert Edit is kiigazításra szorul, ugyanis „A szemlélők”-kel

kapcsolatos fenntartásaim ellenére barátságunk Szabó Magdával továbbra is megmaradt, s miután egy könyvheti zugló együtt-dedikálásán a szerzőtől megkaptam „Mézesecskók Cerberusnak” című bájos novella-gyűjteményét (amit Soltész teljesen elhanyagol), írtam is róla a Holmi-ban (1999/11), ez nagyon megörvendettette az akkor már nyolcvanadik évén túli és eléggé magányos Szabó Magdát. De arra, hogy ez a barátság nézeteltérésünk után is fennmaradt, legyen rá bizonyíték az író nő mellékelt (dátumtalan, de 1999-es) dedikációja.

Soltész Márton szövege a könyv 368. oldalán befejeződik, ami utána jön, az részletes bibliográfia, meg Szabó Magdát értékelő anyag egy fiatal kutató, V. Gilbert Edit tollából. Jóllehet ez a több, mint 30 oldalas szöveg hasznos lehet azoknak, akik egyáltalán nem ismerik Szabó Magda munkásságát, azt hiszem, fölösleges volt belevenni ebbe a különben nagyon szép kiállítású, sok érdekes lélektani megállapítást tartalmazó kötetbe.

Soltész Márton: Önmaga hőse és áldozata. Közelítések Szabó Magda karriertörténetéhez, Ráció kiadó-Szépirodalmi Figyelő Alapítvány, Budapest, 2025, 478 oldal és névmutató.

GÖMÖRI GYÖRGY

A fertilitás demográfiai összefüggései

A fertilitás az élőlények reprodukciós képességének vagy termékenységének mértéke. Az utódnemzésnek és az utódok világra hozásának képességét, illetve az erre irányuló készséget jelenti. Emberek esetében a teljes termékenységi arányszám jelzi a szülőképes korban lévő női népességre jutó élve születések számát. Az általános termékenységi arányszám a 15 és 49 év közötti nőkre jutó élve születések számát mutatja egy adott évben. A termékenységi ráta azt fejezi ki, hogy egy adott év kor szerinti születési gyakorisága mellett egy nő az élete folyamán hány gyermeknek adna életet. A természetes termékenységi ráta közvetlenül megadja, hogy egy ország népességére az adott időpontban milyen reprodukciós képesség jellemző. A népesség fenntartásához a termékenységi aránynak legalább 2,1-nek kell lennie. A gazdaságilag fejlett országokban ennek a mutatónak az értéke sokkal alacsonyabb, mint a fejlődő országokban (pl. Németországban 1,5; az Amerikai Egyesült Államokban 1,7; Kínában 1,7; Nigériában 5,3). Hazánkban 2011-ben 1,23, 2016-ban pedig 1,49 volt a termékenységi ráta. Ez azt jelenti, hogy Magyarország csökkenő népességű ország. Ausztriában a bevándorlás miatt növekszik a népesség. A bevándoroltak születés száma magasabb, mint az „őshonosoké”, így az elmúlt évtizedekben kompenzálva lett a fogyó osztrák lakosság. A demográfiai statisztikai adatok szerint az emberiség, ezen belül a Közép- Európai országok, különösen Magyarország népessége 2 oldalon „égeti a gyertyát”. Kevés gyermek születik és sokan nem élik meg az idős kort. Magyarországon a férfiak 30-40 %-a nem éli meg a nyugdíjkor. Ausztriában nem ennyire drasztikusak az adatok, de itt is rossz irányba mutatnak. A demográfiát leginkább befolyásoló meddőség okait, előfordulási számait, megoszlását, diagnosztikáját, megelőzésének, kezelésének lehetőségeit elemezzük. Miután horizontálisan és vertikálisan is millió oldalakon, több ezer kutatóintézet és klinika foglalkozik a kérdéssel, cikkünkben csak a felszint próbáljuk közérthetően bemutatni.

Mi a meddőség, az infertilitás? Mikor számít egyáltalán valaki meddőnek?

Orvosi értelemben akkor beszélhetünk meddőségről, infertilitásról, ha egy év folyamatos, védekezés nélküli próbálkozás sem eredményez várandóságot, vagy a terhesség létrejön ugyan, tehát a fogantatás megtörté-

nik, de ez spontán vetéléssel végződik.

Meddőségről azoknál a pároknál is beszélhetünk, akiknek már született korábban gyermekük, de a családbővítés fogantatási vagy kihordási komplikációkba ütközik. Esetükben másodlagos meddőség állhat fenn, ami gyakoribb, mint az elsődleges.

Az **Egészségügyi Világszervezet** (WHO) adatai alapján, a meddőség világviszonylatban minden hetedik gyermekre vágyó párt érinti, itthon ez körülbelül 200 ezer teherbe esési nehézségekkel küzdő párt jelent. Ez a szám valószínűleg alábecsült. Egy biztos, hogy évente növekszik.

Japánban, a miniszterelnök is megkongatta a vészharangot a népességfogyás miatt: szorinte az utolsó pillanatban vannak, ha meg akarják állítani a 125,5 milliós ország népességének fogyását. Ennek érdekében elsődleges céljává teszi a gyerekeknevelés megkönnyítését és a népesedési politika anyagi támogatását. „Most vagy soha” - jelentette ki Kisida Fumio japán miniszterelnök, aki szerint országának sürgős lépéseket kell tennie, hogy megállítsa a vesztes népességfogyást. - „Nemzetünk az utolsó órában van, hogy képes legyen fenntartani társadalmi funkcióit. Olyan kérdés ez, amely nem tűr halasztást” - figyelmeztetett. Japánban 2021-ben a regisztrált születések száma soha nem látott mélységbe süllyedt. A kormány decemberben közzétett becslése szerint 2022-ben még tovább romlott a helyzet, a 125,5 millió lakosú országban valószínűleg először csökken 800 000 alá az éves születésszám. Csak összehasonlításképp: a 68 milliós Franciaországban tavaly 723 ezer gyerek született, ami 77 év óta nem látott negatív rekordnak számít. Fumio a parlamenti ülészek kezdetén mondott beszédében kifejtette, hogy a gyermeknevelés megkönnyítését célzó politika „a leghatékonyabb befektetés a jövőbe”. Célja olyan gazdaság és társadalom megteremtése, amelyben a gyermekek az elsők. A kormányfő ezért hamarosan olyan előterjesztést ad be, mely megduplázná a népesedéspolitikára szánt összegeket, áprilisban pedig egy kormányügynökséget alapítanak, melynek feladata a válság kezelése - mindezekkel azt akarja elérni, hogy az egyelőre zuhanó születésszám növekedésbe váltsa át. Magyarországon az 1970-es években 17 000 ezer gyermek jött a világra. Ez a szám 2020-as évekre a felére, 80 000-re redukálódott. A magyar lakosság a demográfiai katasztrófa felé menetel.

A WHO és az Earth4All nemzetközi kezdeményezés nyilvánosságra hozott jelentésük szerint, **már 2040 körül elérheti a világ népessége a 8,5 milliárdos plafont, és az évszázad végére hatmilliárdra csökkenhet a Földön élő emberek száma.** Az Earth4All vezető közgazdászokat, tudósokat és jogászokat tömörítő nemzetközi kezdeményezés, amelyet a **Római Klub, a Potsdami Klímakutató Intézet, a Stockholmi Rugalmasság Központ és a Norvég Üzleti Iskola** hívott életre. Az Earth4All előrejelzése meglehetősen optimista több korábbi kutatáshoz képest. Az ENSZ 2022 nyarán közzétett tanulmányában például azt írta, hogy a világ népessége nagy valószínűséggel csak 2080-ban tetőzik, 10,4 milliárd fővel. Utána drámai csökkenés várható a születésszámban. Az országok 97%-a nem lesz képes fenntartani a népességét.

Az európai országok termékenységi rátái már most is a világátlag alatt vannak, de a következő évtizedekben tovább csökkennek - állítja egy friss tanulmány. Egy másik kutatás pedig a klímaváltozás veszélyeire figyelmeztet a terhes nőknél. A **The Lancet** című folyóiratban nemrégiben közzétett kutatás szerint is az országok túlnyomó többségében a termékenységi arányszám nem lesz elég magas ahhoz, hogy 2100-ig fenntartsa a népességszámot. A legfrissebb előrejelzések továbbá rávilágítanak a globális termékenység, drámai csökkenésére” ebben az évszázadban, amely a szakértők szerint „potenciális előnyökkel és hátrányokkal” egyaránt jár. Az amerikai **Washingtoni Egyetem Egészségügyi Mérési és Értékelési Intézete** (IHME) kutatói megállapították, hogy az országok háromnegyedében nem lesz elég magas a termékenységi ráta ahhoz, hogy 2050-ig fenntartsák a népességszámot.

Orvosi szemmel nézve, a meddőség okai között **külső és belső** tényezők is állhatnak. Sokan még manapság is úgy vélik, csupán női meddőség létezik, pedig szinte ugyanakkora arányban van jelen a férfiak terméketlensége is. A meddőség nem csupán fiziológiai vonatkozású probléma, hiszen a vágyott gyermekalkadás elmaradása során megélt kudarcok, a párkapcsolat minőségének romlásához, akár végéhez is vezethetnek, de egyéni mentális panaszokat is okozhatnak, mint a depresszió vagy a szorongás.

Abban az esetben, ha a babaprojekt már több mint egy éve sikertelen, vagy a fogantatást követően spontán vetélés történt, min-

denképp ajánlott felkeresni nőgyógyászt, meddőségi szakorvost. A meddőség okai között szerepelhetnek olyan egészségügyi problémák, amelyek rövid kezelést követően könnyedén megszüntethetőek, de az is előfordulhat, hogy az idő komoly szerepet játszhat az áhított gyermekvállalás során.

A meddőség legfőbb tünetei: védekezés nélkül, 12 hónap elteltével sem sikerült a teherbe esés, avagy sikerült ugyan a fogantatás, de legalább kétszer történt spontán vetélés. A meddőség okai lehetnek **biológiaiak, pszichológiaiak, akár társadalmiak** is. Pár évtizeddel ezelőtt a családalapítás főként a nők húszas éveire volt jellemző, manapság azonban ez akár több évtizeddel is kitolódhat. A nők gyakran csak a harmincas éveikben vállalják az első gyermeküket. Az életkor előrehaladtával azonban csökken a fogamzóképeség, tehát mind a női, mint a férfi oldalról kevesebb esély lesz a természetes úton történő fogantatásra.

„Honnan tudom, hogy meddő vagyok?” – sokan teszik fel maguknak ezt a kérdést, miután hiába várják a többedik terhességi teszt pozitív visszajelzését. A meddőség nem válogat, életkortól, nemtől függetlenül érinthet bárkit. Friss kutatások megállapították, hogy az elmúlt 40 év alatt felére csökkent a férfiak spermiumszáma, és ha az ütem folytatódik, félő, hogy 20-30 éven belül termékenységi válság lesz. Ezért a meddőségért a kutatási adatok szerint a nők 40%-a, a férfiak 40%-a és mindkettőjük 20%-a lehet „felelős”.

Egy tanulmány rámutatott, hogy 1973 és 2018 között a spermiumszám 62,3%-kal csökkent. Ugyanez az orvoscsoport végzett egy hasonló kutatást 2017-ben, és szintén 50% körüli volt a csökkenés. A két vizsgálat között annyi a különbség, hogy a 2017-es Európát, Észak-Amerikát és Ausztráliát fedte le. Az új tanulmány ellenben a világ 53 országából származó mintákat vizsgált, és ebből kijött, hogy Közép és Dél- Amerikában, Afrikában és Ázsiában is hasonló a probléma. A hanyatlás üteme gyorsul, 1973-tól napjainkig évente 1,16%-kal csökkent a spermiumszám. Önmagában ez az adat is azt mutatja, hogy cirka 40 év múlva meddők lesznek a férfiak, de ennél rosszabb a helyzet, ha csak 2000-től vizsgáljuk, ugyanis az elmúlt 18-20 évben 2,64%-os volt a csökkenés. Az utolsó pillanatban vagyunk, a fertilitás kérdéseivel és a megoldások lehetőségeivel intenzíven foglalkozni kell. PROF. DR. BIRTALAN IVÁN PH.D.

ÁLLAMJOG

Az emberek általában tisztelik az alkotmányt, hiszen az egyéb törvényeket is többnyire tisztelni szokták. Az alkotmány pedig minden törvény „öregapja”, és nélküle nincs jogállamiság sem, amiről viszont szinte mindenki tudja, vagy inkább elhiszi, hogy fontos dolog. A legtöbben persze anélkül, hogy tisztában lennének a jogállamiság mibenlétével. Nem szabad azonban ezt rossz szíven venni, mert egyrészt mégis csak az a lényeg, hogy rend legyen, másrészt pedig nem lehet mindenki jogász még Magyarországon sem.

Az alkotmány persze a hatalmasok játéka, és nem a köznépé. Ez utóbbinak mindössze annyi a feladata és egyben kötelessége, hogy tisztelje.

Magyarországnak 1949-ig nem volt írott alkotmánya. Addig be kellett érünk azal, hogy a több mint ezer éves történeti alkotmány biztosítsa a jogállamot először

egy nagy, utóbb egy jóval kisebb Magyarországon.

Az első kartális alkotmányt nálunk a kommunisták csinálták, helyesebben a kommunista politikusok némi külföldi segítséggel. Volt ennek egy „főpróbája” még 1919-ben, de életképtelennek bizonyult a Tanácsköztársaság nevű nemző apjával együtt, így – különösen akkoriban ezer sebből vérző országunk szerencséjére - nem válhatott a magyar jogrend részévé.

Kezdődött a már említett 1949. évi XX. törvénnyel, majd jött az 1989-es, amit a rendszerváltás alkotmányának is szokás nevezni, majd végül a most hatályos, a 2012. évi, ami a „Magyarország Alaptörvénye” nevet kapta. Közülük csupán az 1989. évit tekinthetjük konszenzusosnak, a többi politikai túlerő szülte.

Már akárhogy is történt Magyarországon

Alkotmányos gondok

az alkotmányozás, tény, hogy ezzel a világon a legcivilizáltabb országok nagy családjába tartozunk, melyben rögzítik a polgárok és az általuk alkotott állam legfontosabb jogait és kötelezettségeit, röviden (és némileg pontatlanul) az alapjogokat. Mondhatni, a legfőbb jó az alkotmányban az, hogy létezik. Az írott alkotmány ugyanis (megint csak röviden és némileg pontatlanul) a demokratikus társadalmak talpköve.

A demokráciák nagy családjáról van egy rendkívül tanulságos élményem. Amikor még nem lehettünk biztosak benne, hogy sáros csizmával beengednek-e bennünket az Európai Unióba, német vendégek érkeztek hozzánk, és a parlament felsőházi termében megrendezett konferencián elmondták nekünk, hogy aggodalomra semmi ok, mert a tervezett uniós alkotmány nem lesz összeütközésben a tagállamok alkotmányaival.

Mi udvariasan meghallgattuk, és legfeljebb magunkban hümmögtünk. Néhai Dr. Kilenyi Géza, az új alkotmány kidolgozásáért és a közjogi kodifikációért felelős egykori igazságügyminiszter-helyettes, később alkotmánybíró viszont nem annyira udvariasan megmondta a tudós németeknek, hogy de igen, sőt csak azokkal lesz összeütközésben.

Azóta mindegy, hogy milyen lábbeliben, de bemasíroztuk az unióba, Géza pedig itt hagyott minket örökre. Néha elképzelem, milyen jókat derülhet egy Brüsszel felett lebegő felhőn, amikor uniós vezetők és magyar vezetők odalént (nagyon lent) a jogállamiságról beszélgetnek.

Azt rebesgetik, hogy ezek a beszélgetések most megváltoznak majd, mert Magyarországnak új kormánya van. A kormánynak meg kétharmados, alkotmányozó többsége a parlamentben. Nem lehet tehát kizár-

Folytatás a következő oldalon >

KELETKEZÉSTÖRTÉNET

A Magyar Napló folyóiratról *

A Magyar Napló folyóirat egyidős a rendszerváltással, 1989-ben indította útjára a Magyar Írószövetség és akkori elnöke Cseres Tibor. Kezdetben meglehetősen sűrűn váltották egymást a főszerkesztők, mígnem 1994-ben Oláh János, egykori mentorom és főnököm vette át a lapot, őt Tornai József elnök nevezte ki. János kezdettől fogva Kárpát-medencében és nemzeti hagyományokban gondolkodott, markáns irányt jelölt ki a folyóiratnak, amely a magyar történelemre és a jelen valóságára, fontos sorskérdésekre, kibeszéletlen traumákra is rezonáló irodalmat kezdte képviselni – ugyanakkor a kortárs európai- és világirodalom felé is nyitott. Oláh János halálát követően Jánosi Zoltán került a folyóirat élére 2017-ben, tőle átmenetileg a közelmúltban Bíró Gergely prózaszerkesztőnk vette át a stafétát, majd tavaly ősszel jómagam, aki 2000-től 2010-ig dolgoztam a kiadóban. Mondhatni, visszatértem az origóhoz.

Oláh János azon főszerkesztők közé tartozott, akik időben felismerték a fiatalítás szükségességét, már előttem is foglalkoztatott fiatalabb alkotókat, mint például Csontos Jánost, Fehér Bélát vagy Majoros Sándort. Rendkívül megtisztelő volt, hogy bizalmat fektetett egy huszonöt éves fiatal költőbe, aki akkor voltam az ezredfordulón, és magához vett a nemrégiben indult könyvkiadóba szerkesztőnek, de később átvettem a lap versrovatát is a betegeskedő, s később sajnos elhunyt Bella Istvántól. Személyes életemben is meghatározó időszak volt a Magyar Naplónál eltöltött évtized: még épp egyetemista és újdonsült apuka voltam, amikor kezdtem, s jóformán ott nőtt be a fejem lágya, ismertem meg a kortárs irodalom színe-javát, melyet addig csak antológiák lapjairól csodálhattam, tanultam meg a folyóirat- és könyvszerkesztés csínját-bínját, épültem be óhatatlanul is az írószövetség kulturális életébe rendezvények szerkesztőjeként vagy moderátoraként...

Aztán izgalmas volt abból a szempontból is, hogy elhagyva a kilencvenes évek buktatóit és útkereséseit miként keresett vagy küzdött ki magának helyet a világban egy új nemzedék, amely bizonyos értelemben a híd szerepét kellett volna hogy betöltsse a szüleink, nagyszüleink és a gyermekeink, unokáink

között, mert még jócskán beleszagolhatta a múlt rendszer romlott levegőjébe, de még viszonylag fiatalon szakadt rá a rendszerváltást követő nagy szabadság is – épp napjainkra derül ki, hogy ez a feladat vagy küldetés (?) nemigen sikerült. Talán azért sem, mert nem volt elég idő, hogy alaposan feldolgozzuk és átengessük magunkon az eseményeket, egyrészt mert egyik pillanatról a másikra kellett fölvenni a versenyt a nyugat-európai társainkkal, másrészt ekkoriban kezdett a ma már természetesnek ható turbósebességre kapcsolni minden, főleg a mobiltelefonok és az internet széles köre elterjedésével. De keserű tanulsága az is ennek a mozgalmas időszaknak, hogy egyértelművé vált: a múltból örökölt és a kilencvenes évek politikai csatározásaiban kiújuló, majd megmerevedő (esztétikai? ideológiai?) ellentétek árkait nem lehet betemetni. Pedig sokáig azt hittem, hogy a rendszerváltás után indult generáció majd nagyvonalúan át fog lépni ezen a kinos és szerintem már régóta anakronisztikus örökségen – de nem, sőt, még az utánunk jövők is viszik tovább, régi gumicsontokat ásnak ki hozzá sokszor, hogy mesterségesen életben tartsák. Hogy milyen indíttatásból, abba most nem mennék bele, de sokszor okozott meglepetéseket közösségi életem során. De hogy mondjak valami jót is, szívmengető volt megélni, hogy a sokáig a saját posztmodern farkát kergető irodalmat fokozatosan leváltotta egyfajta megújodott, friss levegőjű klasszicizmus az olvasók nagy örömére; nemzedékemnek köszönhetően elfeledettnek hitt műfajok keltek új életre, mint például az elbeszélő költemény, a verses regény, a dal vagy épp a ballada.

Na de hogyan is kezdődött...

A magyar írók autonómiaharca a 80-as évek elején nagyobb fokozatra kapcsolott. Az 1981-es volt az első olyan tisztújítás, ahol már maguk szavazták meg (és nem a Párt nevezte ki) a Magyar Írók Szövetségének (ma: Magyar Írószövetség) elnökét Hubay Miklós személyében. Az 1986-os közgyűlés pedig már olyan parázshangulatúra sikeredett a felszólalók és témáik által, hogy az állampárt képviselői, akiknek zsebében ott lapult a felosztatásra feljogosító parancs, attól tartottak, hogy spontán pártalapítás-

ba csap át a tisztújítás. Joggal tarthatnak ettől, hiszen ekkor már túl vagyunk az 1985-ös monori ellenzéki találkozón; friss élmény az 1986. augusztusi Tokaji Írótábor, ahol többek közt megvédik Csurka amerikai szereplését – igaz, rá egy évre meg sem engedik rendezni a tábor; ugyanakkor ősszel a lakiteleki találkozón megalakul a Magyar Demokrata Fórum számos nép-nemzeti íróval a soraiban. Olyan nagy port kavart publikációk alapján is tarthattak Berecz Jánosék az 1986-os írószövetségi közgyűlés elfajulásától – mint például Csoóri Sándor Duray Miklós 1983-ban az Egyesült Államokban megjelent *Kutyaszorító* című kötetéhez írt rendszerellenes előszava; Csurka István 1985-ös monori előadása, amely megjelent az emigráns müncheni Nemzetörben, vagy az 1986. március 15-i New York-i ünnepi beszéde, melyet a Szabad Európa Rádió is beolvasott, s benne 1956-ot csodának, tüneménynek nevezte; Nagy Gáspár két emblemátikus verséért, melyek szintén 1956-ot és Nagy Imre kivégzését helyezik fókuszba, két folyóiratot is meghurcoltak, az *Öröknyár: elmúltam 9 éves* címűért az Új Forrást 1984-ben, a *Fiú naplójából* címűért pedig a Tiszatájat 1986-ban.

De hiába próbálja a pártállam féken tartani az írókat, szilenciumra ítélni hangadóikat (pl. Csoórit és Csurkát), már kiszabadult a palackból a szellem: megalakul a Bethlen Alapítvány (1985), hosszas küzdelmek után elindul a Hitel folyóirat (1988), Püski Sándor hazatelepíti legendás kiadóját és boltot is nyit Budapesten.

A Magyar Írószövetségnek – miután lapja, az Irodalmi Újság a forradalom leverését követően emigrációba kényszerült, s kezdetben Londonban, majd egészen a rendszerváltásig Párizsban működött tovább – már a hetvenes évek végétől nagy szüksége lett volna saját folyóiratra, melyet az Élet és Irodalom irányvonalával szemben határoztak meg. Ennek a széleskörű szándéknak a részeként fogant meg Csoóri Sándorékban is a Hitel gondolata, melyet Illyés Gyula szellemi irányításával hetilapként képzeltek el. Erre, mint említettem, 1988-ig várni kellett – de ekkor már tudni lehetett azt is, hogy többpártrendszer fog alakulni, a változás megál-

Tanár

líthatatlan. 1989 őszén így elindulhatott végre az írószövetség saját lapja is, a Magyar Napló – a korábban a Mozgó Világot vezető – Kulin Ferenc főszerkesztésével. Őt Reményi József Tamás, majd Pályi András követte, a legtovább Dérczy Péter tartott ki a főszerkesztői székben – míg a lap az évtized közepe felé kezdett anyagilag ellehetetlenülni (ez köszönhető annak is, hogy az írószövetség közben állami intézményből civil egyesületté alakult át, vállalva annak minden következményét). A csőd és a megszűnés veszélyétől az 1994-ben kinevezett főszerkesztő, Oláh János mentette meg a folyóiratot, s már az indulásnál jól artikulált szellemi irányt szabott neki, amely – idézem a Beköszöntőt – „Túl a Cseres Tibor által meghirdetett nyitottságon, a nemzeti irodalomnak ahhoz a fájdalmas, őszinte hangütéséhez” kívánt visszatérni, hűnek maradni, „amely először, de máig képletes tömörséggel az *Ómagyar Mária-siralomban* hangzik fel” először.

Nem csupán ez a markáns irányszabás, nem csupán a Kilencek alkotóközösség (amelyből Oláh János is jött) szellemi hozadéka – de minden bizonnyal a rendszerváltáskor újra fellángoló és az évtized közepére már teljes nagyságában megmutatkozó (jobb szó híján) népi-urbánus ellentétből győztesen kikerülő urbánus nyomás miatt is óriási ellen-szélben kellett a semmiből újraépítenie a lapot. A fiatalabbak közül, akik mellé álltak volna az indulásnál, azokat megfenyegették, de néhány barátjára azért számíthatott: a Kilencek alkotóin túl például a történész Rosonczy Ildikóra vagy a kultúrdiplomata és műfordító Jávorszky Bélára.

Aztán az ezredforduló körül jöttek az akkori fiatalok: Bíró Gergely, Eklér Andrea, Falusi Márton, Erős Kinga, Kondor Péter és társaik – akik közül nem mind maradtak a lapnál vagy nem végig dolgoztak a szerkesztőségben, de azóta is segítik és figyelemmel kísérik a tevékenységét (amely ugyanúgy igaz az idősebb pályatársakra is).

*) Nemzettudat és irodalmi érték a Kárpát-medence magyar nyelvű kultúráiban – részlet. II. konferencia (Győr, Dr. Kovács Pál Könyvtár és Közösségi Tér Kisfaludy Károly Könyvtár, 2026. május 13.)

szentmártoni János

Tarcsai Helga ✚

A Napraforgók Táncsoport egyesület elnöke,
KCSP-ösztöndíjasként
2026. május 22-én autószerencsétlenség
áldozata lett Cipruson.

Folytatás az előző oldalról

ni, hogy elébe nézünk egy alapos alkotmány-módosításnak, netán egy teljesen új alkotmány megalkotásának.

Bizonyos történések, és az ezekről szóló híradások azt jelzik, hogy az alkotmányozási folyamat talán már el is kezdődött. Arra célok, hogy az új miniszterelnök lemondásra szólította fel a köztársasági elnököt.

Visszatérve tehát, de csak a jogszabályi feltételrendszerre, úgy lesz valaki miniszterelnök Magyarországon, hogy a köztársasági elnök javaslatára az Országgyűlés megválasztja, majd a köztársasági elnök kinevezi.

Most gondoljunk bele egy pillanatra, hogy mi lett volna akkor, ha a designált miniszterelnök felszólításának eleget téve lemond a köztársasági elnök! Nem mondott le. Kinevezte a miniszterelnököt. Igen, azt, aki lemondásra szólította fel. Most már tehát

nyugodtan lemondhatna, hiszen már az új kormány is megalakult. Minden alkotmányosan történt, ment minden könnyen, mint az ágybarezgeli.

Mi van azonban, ha újabb és újabb felszólítások után is maradni akar? Erre több forгатókönyv készülhet. Az egyikben ismert jogász kollégák felkérés alapján vagy saját elhatározásból – nem tudom, megpróbálnak jogi megoldást találni a köztársasági elnök visszahívására. (Akad tehát, aki szívesen vállalkozna erre a nem könnyű jogász feladatra. A másik forгатókönyv szerint meggyőzhetik, hogy ne tegyen keresztbe az új kormánynak. Na, ehhez legalább nem kell jog, csak politika. Az könnyebb.

Magyarországon az alkotmány úgynevezett „gyenge” köztársasági elnököt határozott meg, vele szemben a mindenkori miniszterelnök lett „erős”. A rendszerváltás óta azonban a jogszabályi felhatalmazástól függet-

lenül voltak már (emberileg és szakmailag) erős köztársasági elnökök és gyenge miniszterelnökök, és persze fordítva is. Az viszont még nem fordult elő, hogy az egyik lemondásra szólította volna fel a másikat, ily módon is erősítve és demonstrálva a nemzet egységét.

Ezek után izgatottan várom – és biztosan nem vagyok egyedül – tud-e erős lenni ez a mostani gyenge elnök, illetve esetleg tud-e elgyöngyülni az a másik, az erős elnök.

Azzal fejezem be, hogy mindenkit igyekszik megnyugtadni: a magyar alkotmány nem tiltja a köztársasági elnök lemondásra való felszólítását. Más jogszabály sem tiltja, tehát azt bárki megteheti. Természetesen a vonatkozó jogszabályokban foglaltak megsértése nélkül. Ezt hívják szólásszabadságnak, nincsen ezzel semmi probléma.

Valamibe azonban mégis beleütközik ez a törekvés. A jó erkölcsbe és a jó ízlésbe.

Dr. KATONA ANDRÁS

Tag der Dichtung

Április 11. köztudott, a magyar költészet napja. Hivatalosan először 1964-ben szervezték meg, József Attila születésnapján. Az évek során egyre gazdagabb kulturális háttér rajzolódott a meghonosodó emléknap mögé. Minden évben irodalmi előadóestekkel, könyvbemutatókkal, költőtálalkozókkal, költészeti versenyekkel tisztelegnek a magyar líra előtt. Új vonásával lett, hogy egyre gyakrabban az élő szerzők is bekapcsolódnak, maguk tolmácsolják költeményeiket. Így életszerűbbé világosodik velük az irodalom. (És az élő tiszta beszéd becsülete is fényesedik...)

A költészet napja dátum szerint József Attila mellett Márai Sándor és Körösi Csoma Sándor nevéhez is köthető. A magyar nyelvű poézis ünnepe így folyamatosan terebélyesedik. Lombosodásának egyik különleges és gazdag ága a Versmaraton, amelyet a Magyar Írószövetség indított útjára, több más szervezettel, 2010-ben. Magyarországon sajátos, egyéni arculatú rendezvény-kavalkádja néhány évben olyan formában is jelentkezett, hogy országosan egyszerre, egyidőben mondtak verset (ugyanazt) a különböző iskolák diákjai (Emlékszem, egyik évben Jordán Tamás irányításával többezren az országban). Ehhez a nemzeti versmondáshoz akkor a magyar televízió egyenes adással társult, megható, határok fölél szárnyaló élménnyé nemesítve azt.

A Versünnepet, az egész Magyarországot átfogó, díjosztóval záruló irodalmi vetélkedőt is immár 21. éve rendezi meg hasonló nevű alapítvány, a hivatásos versmondók, előadók számára. Kolti Helga, a Versünnep alapítvány elnöke a Nemzeti Színházban megtartott idei ünnepi díjkiosztó gála végén úgy fogalmazott: nincs díjazott, mert mindenki díjazott; a költészet „műfajainak” és eltérő előadásmódjaiknak egyrangúságát vallva és vállalva.

A Kárpát-medence legnagyobb és ismeretebb költészetnap rendezvény-sorozata a Versmaraton. (2010-et írtak, mikor létrejött.) Több elkötelezett szervezet, a Magyar Írószövetség, a Magyar Napló, az Írott Szó Alapítvány, az MTVA, a Kossuth Rádió teremtettk meg az évek alatt klasszikussá erősödött, egésznapos, élő „versfolyamot”. Ebben lép fel évente az élő magyar költészet, kezdőtől a veterán költőig.

A hasonló műsorok, rendezvények a határon kívüli területeken is gyarapodtak. A Kárpát-medence legnyugatibb csücskében, Bécsben is elkezdődött valami hasonló (hajszálgyökér a végeken túl). 1995-ben Wurst Erzsébet megszervezte az első versmondó versenyt Bécsben. Ehhez kapcsolódott a Bécsi Magyar Iskola akkori tanári kara és diáksága...

2010 óta határokon innen-túl Verőfény néven ismerték. Huszonnyolc éven át rendeztük meg a versenyt. (Jelenleg Csipkerózsika-álmot alszik.) De a mulandóság jó

időbeosztással él, és az AMAPED élni akadásának jeleként egy másik szavalóverseny vette át helyét, amely jelenleg is a szép magyar beszóed ünnepe a császárvárosban. A tébbnyelvő Burgenland is teret nyújt a magyar nyelv kibontakozásának. Évtizedes múltra tekinthetnek vissza büszkén az ottani rendszeres szavalóvernkek szervezői és díjazottjai.

Pár év elteltével, 2016-ban a bécsi és a város környéki magyarok újabb verses költészeti műsorba kapcsolódhatnak be, egy szerény létszámú és kizárólag a Collegium Hungaricum által támogatott versmondó délutánba, a VERS SOR BAN rendezvényébe. A szép beszéd, a tartalmas együttlét öngából megújuló évi egy alkalmába. És érdemes lenne túlnézni saját vidékünk szép határan túlra, nyugatabbra, merre van még nyoma hasonló verselési hajlandóságnak ... mert a vers, úgy tűnik, ha csak tucatnyi-két tucatnyi híve maradt, a Poézis akkor is: dacol az elmúlással.

(Egy budapesti antikvárius ugyan évekkel ezelőtt elmondta a végbeszédet a vers fölött, és diagnózisában óriási volt a könyvárus keserű igazságmozzanata, de a Poézis tiltakozik: Nem, nem és nem; sok betegség ráfogható, de még él. Ő, jó marosvásárhelyi Székely János poéta uram, a vers csak betegeskedik néha, légszomjjal küzd, beszűkülő, átalakuló valóságokba menekül (e tüneteiről folyamatosan beszámol), sőt elájul olykor-olykor – de újra felébred, ébredszik. Mi pedig, néhányan, önkéntes ápolói vigyázzuk Őt... A Vers a peronon rendezvény mintájára, saját 21. századunk peronjain önkéntes költőt mímelő lények vigyázzuk a szép szót. Alig-létező, megtúrt, kötélkantos maestrok és kötélverő inasok vegyes népe áll tüntetve az emberi lélek peronjain).

Szívem legnagyobb vágya teljesülne, ha a „versünnep” fogalma, a versmondás gyakorlata, a választékos, zengő nyelv, mint elgondolás és megvalósulás eljutna, kiáradna a német nyelvterületre is. Nem csak a ritka és látványos, de javarészt kishatású plakát-versek révén, osztrák városok utcáin, hanem máshol is, a lélek hangzó tereiben és az előadhatóság termeiben. Jó lenne látni, hogy a szép német beszéd és kiejtés ünnepe mondjuk, Ausztriából (épp Bécsből?) indulna körútjára – magyar sugallatra. Innen terjedne, terjeszkedhetne fokozatosan, iskoláról iskolára, helységből helységbe a tisztán hangzó, képi irodalmi nyelv és beszéd megmutatkozásaként, akárcsak a magyar költészetben, az egész német nyelvterületet átfogó vers-nappá. Szép hozadéka, második ága lehetne egy gazdagodó lírai hagyománynak a művelt európai szellem soknyelvű legyezőjén. Mint csemeget, izlelgetem németül ígérletét, nevét: Tag der Dichtung...

LENGYEL FERENC

A barátság kézikönyve – Lengyel történet magyaroknak

Kovács István vaskos könyve forgatása közben a recenzióval kapcsolatosan támadnak részben egymással viaskodó gondolataim. Eredetileg valamely mű kritikus méltatása felfedve hiányosságait, vagy ha erre nincs ok, kiemelni fontosságát, értékeit, különösképpen az utókor számára. Manapság a recenzió inkább reklám, vásárlásra ösztönző ajánlás, igaz, előfordulhat az is, hogy a recenzens egyenesen óvja a könyv megvételétől az érdeklődőket. Adott esetben inkább az a dilemmaszerű kérdés motoszkál bennem, mennyire vagyok alkalmas a megcélzott könyvvel kapcsolatos kérdések helyes megválaszolására. Közhely számba megy ugyanis azon vélekedés, hogy adott esetben a recenzensnek legalább a szerzőhöz hasonló ismeretekkel kell rendelkeznie ahhoz, hogy méltóképpen meg tudja hosszabbítani az általa kiválasztott alkotás utóéletét.

A nevek és adatok özönében bizony merész vállalkozás megtalálni és betájolni az erdőt. Ilyen alkalmakkor az is kísért, hogy éppenséggel a részletekben rejlik a munka minősége. És éppen ilyen részletkérdések készítenek helyesbítésre. Az egyik Bem bécsi szerepe az 1848-as októberi forradalomban (388. old.), a másik az osztrák-magyar határ megvonásával kapcsolatos (473 old.). Bár a fővonulat szempontjából mindkettő – különösen a második – csupán érintőleges, arra lehet következtetni, mennyire részletekbe menően merült bele Kovács István választott tárgykörének behatárolásába és hiteles felgöngyölítésébe.

Számos színes kép, köztük térkép igazít el, s az egyes személyekhez és földrajzi nevekhez való jutást személy- és helynévmutató könnyíti meg, nem is említve a bőséges könyvészeti adatokat. Ha csak ezt a „járulékos” munkát tekintjük, bámulatos teherbírára következtethetünk. Kovács István, mint költő vitathatatlanul jelentős alkotásokkal gazdagította a magyar irodalmat, mint történész pedig a lengyel-magyar kapcsolatok talán legjobb ismerője, de feltelesen legnagyobb fajsúlyú szorgalmazója, munkássága felmérésekor mégis állítható, hogy legújabb műve csúcsteljesítménynek számít. Ezen a summás megállapításon túlmenően kiemelhető a munka felépítése és rendszerezése, ami nem annyira az időrendi sorrendet rangsorolja, sokkal inkább az események és szereplők helyes betájolását igazolja.

A könyv minden bizonnyal lenyűgöző erőssége a párhuzamosság: a lengyel történeti folyamatokat szervesen beágyazza a magyar történelem eseményeibe, s így könnyűszerrel eligazodik a magyar olvasó a lengyel évszázadok rengetegében. És ezt teszi ezer éven át a jelenig, mindenütt magyar ill. lengyel nyomokat mutatva ki a másik oldalon. Különösen vonatkozik ez az

újkori történetírára, jelesen II. Rákóczi Ferenc szabadságharcától a rendszerváltozásig. Mindkét történelemnek más a vonulata és a súlypontja, érintkezések és kölcsönös odafigyelések mégis egyívásúvá avatják mindkét népet, ami a szabadság és függetlenség fogalomkörébe sorolható, és az értük folytatott küzdelemben jelölhető meg.

A több, mint látszólagos egybeesés ellenére mégis markáns eltérés mutatható ki a lengyelek és a magyarok között. Míg a lengyelek az összeesküvések mestereinek mondhatók, a magyarok már akkor leleplezték magukat, mielőtt tettelegesen cselekedtek volna (Wesselényi, Martinovics). A lengyel emigrációk ugyancsak nyomatókósan képviselték érdekeiket szerte Európában, míg a magyar emigrációk nem jeleskedtek átütő sikerekkel. Szekfü Gyula le is vette róluk a keresztvizet, hangoztatva az emigráció haszontalanságát, értelmetlenségét.

Nem árt arra sem kitérni József Attila felvilágosításával, hogy „rendezni végre közös dolgainkat” évszázados kívánság, sőt, parancs, mégis fel kell tenni a kérdést, hol, melyik népnél jelentkezik ez, mint közös igény? Kovács István jeleskedik ebben: ahogyan ő tette, mondjuk el egymásnak történetünket, olvassuk, hallgassuk egymást, ha kimerítően hat is az érdektelenség, mi több, csillapíthatatlan érdekellentét bénítja a közeledés szándékát. Jó példa ennek ellenkezőjére a lengyel-magyar barátság, igaz, a másik földje inkább menhelyül, menedékként szolgált, nem pedig kisajátításra, elidegenítésre.

Összegezve: Kovács István opusza nem más, mint hősköltemény, aminek nyelvezete is emelkedetten költői, aminek alátámasztására szolgáljanak az alábbi idézetek:

Lengyelország a második felosztás (1793) után: „A nagyobb városok közül keleten Vilna, Lublin, Breszt és Luck maradt Lengyelország területén és a tengerpart egy rövid szakaszán nyílt kitekintés a kereskedők világára.” (319. old.)

Stanislaw Mackiewicz megjegyzését tolmácsolva: „annak ötlete, hogy (Szaniszló Ágost) király legyen, nem szabadkőműves páholyban fogant meg, hanem az 1750-es évek második felében Szentpéterváron, Katalin hercegnő ágyában.” (269. old.)

1956: „A kiterített hősök halotti leple a csönd lett. A csönd, amely az 1956-os szabadságharc leverése után sokáig elpusztíthatatlan harceszköz maradt.” (537. old.)

Kovács István könyve hitelességének egyik bizonyítéka, egyben erőssége végül is jeles kortanuk és hitvallók értékelő idézése egy-egy jelentős eseményről és csoportosulásról, személyiségről.

Kovács István: Európa védőbástyái. Lengyelekről magyaroknak. Országház Könyvkiadó, Budapest, 2025, 611 old., 100 színes képpel és számos térképpel.

deák

Pálfalvi Lajos (1959–2026)

A kiváló polonista Pálfalvi Lajos Pécssett született, de egyetemi tanulmányait a budapesti ELTE egyetemen, magyar-lengyel-orosz szakon végezte. A három szak közül a továbbiakban Pálfalvi a lengyel irodalomra, ezen belül is a prózára koncentrált, első könyve a „Tény és metafora” (1993) már a lengyel emigráció igen jelentős prózairo-

dalmával foglalkozott. Bár az emigráns Witold Gombrowicz fontosabb műveit más fordította magyarra, Pálfalvi további könyvei közül a legfontosabbnak a Gombrowicz-életrajzot tartotta, ami „A Transz-Atlantik megállóí” címen jelent meg 2015-ben. Ugyanakkor több egyetemen tanított lengyel irodalmat, a piliscsabai Pázmány egyetemen 2009-től

tanszékevezető is volt.

Pálfalvi sokat fordított lengyel irodalomból, kezdve a Nobel-díjas Wladyslaw Reymontot és befejezve az ugyancsak Nobel-díjat nyert Olga Tokarczukon. Ő fordította a szovjet lágereket megjárt Gustaw Herling-Grudziński elbeszéléseit, de Czeslaw Milosztól is ültetett át könyvet magyarra. 2014-ben munkás-

ságát József Attila-díjjal jutalmazták, de ennél jóval nagyobb megtiszteltetés érte 2017-ben, amikor elnyerte a lengyel Transatlantyk életműdíjat. Pálfalvi rendszeres munkatársa volt az *Élet és irodalom*-nak, itt jelent meg halála előtti utolsó könyvkritikája Gömöri György „Soknyelvű életem” c. önéletrajzáról.

-i. -gy.

II. Rákóczi Ferenc – a szabadság fejedelme

Háromszázötven évvel ezelőtt, 1676. március 27-én született Felsővadászi II. Rákóczi Ferenc, a magyar történelem egyik legnagyobb alakja, akinek neve örökre összefonódott a szabadságért vívott küzdelemmel és a nemzeti összetartozás eszményével. Élete és munkássága ma is példát mutat hazaszeretetből, kitartásból és áldozatvállalásból.

A fejedelem a család tulajdonában álló, a magyar reneszánsz építészet egyik kiemelkedő kastélyában, Borsi településen látta meg a napvilágot. Csecsemő volt még, amikor apját elvesztette. Sárospatak, Regéc, majd Munkács várába költöztek. Édesanyja, Zrínyi Ilona – aki a gyermeket katolikus hitben, a hazaszeretet és a hűség szellemében nevelte – 1682-ben házasságot kötött a kuruc hadak vezérével, Thököly Imrével, így a fiatal Rákóczi korán bepillantathatott a sereg mindennapjaiba, megtapasztalta a Habsburg-uralom keménységét és a magyar nemzet kiszolgáltatottságát. Ezek az élmények később meghatározták egész életét.

A XVII. század végén Magyarország zaklatott és bizonytalan korszakot élt át. A másfél évszázados török uralom pusztítása után ugyan megindult az ország újjáépítése, ám a várva várt béke és önrendelkezés helyett újabb csapások következtek. A bécsi udvar egyre erőteljesebben törekedett arra, hogy saját érdekei szerint irányítsa az országot: korlátozta a rendi jogokat, háttérbe szorította a nemzeti önállóságot, és súlyos adókkal, beszolgáltatásokkal terhelte a népet. A háborúban kifáradt embereknek nemcsak az elszegényedéssel, hanem újra a szabadság fokozatos elvesztésével kellett szembenéniük. Egyre többen érezték úgy, hogy a magyarságnak ismét saját kezébe kell vennie sorsát. A nemesség, a katonák és a parasztság körében is erősödött a vágy a függetlenség, az igazság és a nemzeti összefogás iránt. Ehhez olyan vezetőre volt szükség, aki képes egyesíteni a széthúzó erőket. Ezt a vezért találták meg II. Rákóczi Ferenc személyében, aki nemcsak főnemesi származásával, hanem hazaszeretetével, bátorságával és rendíthetetlen kitartásával is méltó volt arra, hogy a szabadság ügyének élére álljon.

1703-ban robbant ki a Rákóczi-szabadságharc, amely hamarosan az egész országot megmozgatta. A kuruc seregek élén a fejedelem nemcsak hadvezérként, hanem bölcs államférfiként is helytállt. Latin nyelvű jelmondata szállóigévé vált: *Cum Deo pro patria et libertate!* (Istennel a hazáért és a szabadságért!) Célja nem pusztán a fegyveres ellenállás volt, hanem egy önálló, erős és igazságos Magyarország megteremtése. Kiáltványai és levelei arra buzdították a magyarokat, hogy közösen harcoljanak szabadságukért.

A szabadságharc éveit a kuruc seregek és a császári csapatok között hosszú, változó szerencsésű küzdelem zajlott. A kezdeti esztendőkből a felkelők jelentős sikereket értek el: rövid idő alatt az ország nagy része felszabadul, és úgy tűnik, valódi esély nyílt Magyarországra függetlenségének kivívására. A fejedelem országgyűléseket hívott össze, pénzt veretett, arra törekedett, hogy az ország egységes nemzetté váljon.

A küzdelem egyik legjelentősebb eseménye az 1707-ben tartott ónodi országgyűlés volt. A hagyomány szerint itt kiáltott fel Bercsényi Miklós: *„Eb ura fakó, József császár nem királyunk többé!”* Ezzel a rendek kinyilvánították a Habsburg-ház trónfosztását. Rákóczi és hívei ezzel egyértelmű üzenetet küldtek Európának: Magyarország nem csupán engedményeket kíván, hanem saját sorsáról akar dönteni.

A helyzet azonban egyre nehezebbé vált. A Habsburgok hatalmas katonai és gazdasági ereje fokozatosan felőrölte a kurucok hősi ellenállását. Az éhínség, a járványok, a hosszan elhúzódó harcok kimerítették a lakosságot is.

A harcokat lezáró szatmári békét 1711-ben kötötték meg, ezzel lezárult a kuruc kor. A béke feltételeit azonban II. Rákóczi Ferenc nem fogadta el, nem bízott az udvar őszinteségében. Inkább a száműzetést választotta, mintsem, hogy lemondjon eszméiről és hűséget esküdjön a császárnak. Íródeákja, kamarása, Mikes Kelemen elkísérte Lengyelországba, Franciaországba, végül az Oszmán Birodalomba, és haláláig kitartott

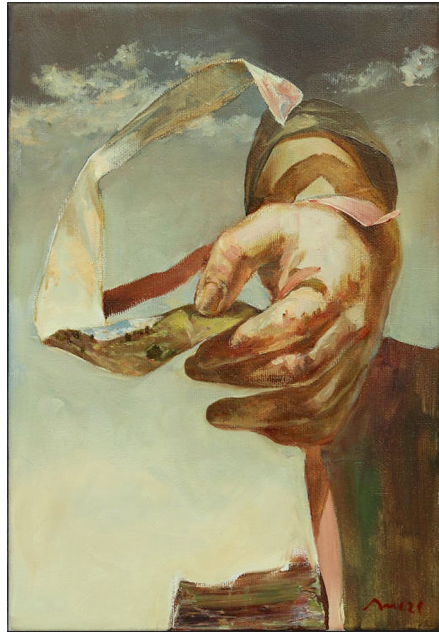
mellette. *Törökországi leveleiben*, melyet a képzeletbeli Édes Nénémnek írt, beszámol a bujdosás eseményeiről, a törökországi szokásokról, s a Nagyságos Fejedelem Rodostó városában, emigrációban töltött éveiről, ahova minden jelentősebb híve követte. Tőle tudjuk, hogy Rákóczi korán kelt, mindennap misét hallgatott, délelőtt írt és olvasott, délután pedig fűrt-faragott. Idegen földön is megőrizte méltóságát és hitét a magyar nemzet jövőjében.

Egész életét mélységes és bensőséges katolikus hit hatotta át. A szabadságharc viszontagságai, a vereségek, majd a bujdosás éveitől ebből merített erőt és lelki támaszt. Vallásossága nem külsőségekben nyilvánult meg, hanem abban a rendíthetetlen hűségben, amellyel sorsát Isten kezébe ajánlotta. Imádságai, elmélkedései és írásai arról tanúskodnak, hogy a haza szolgálata erkölcsi és lelki küldetésnek tekintette.

Közel állt hozzá a *Győzhetetlen én kőszálmom* kezdetű egyházi ének, amely az Istenbe vetett bizalom és oltalom himnusza. Gyakran felhangzott a táborokban és a szentmiseken, vigaszt és reményt adva a harcokban megfáradt vitézeknek. Ma egyaránt megtalálható a katolikus, a református, valamint az evangélikus énekeskönyvben, így a magyar kereszténység közös örökségévé vált.

II. Rákóczi Ferenc 1735-ben hunyt el Rodostóban. Hamvait 1906-ban hozták haza, és a kassai Szent Erzsébet-székesegyházban helyezték örök nyugalomra.

A Rákóczi-szabadságharc idején számos kuruc ének keletkezett, melyeknek szövege is, dallama is értékes nemzeti örökség. E gazdag, népies dallamvilágot történeti énekek, vitézi dalok és bujdosóénekek alkották. Ilyen például a *Csinom Palkó*, a *Te vagy a leány*, *Tyukodi pajtás*, a *Haj, Rákóczi! Bercsényi!*, az *Őszi harmat után* és a *Rákóczi-nóta*. A dalokat gyakran kísérte a tárogató – vagy más néven töröksíp –, amely egyszerre töltött be hadi jeladó szerepet és szolgálta a katonák lelki vigaszát, szórakozását is. – A kuruc költészet a hősiességet, a szabadság iránti vágyat, s a bujdosás fájalmát örökölte meg. E korszak emlékeinek egyik leg-

Útvonal

lelkesebb kutatója Thaly Kálmán volt, aki sok kuruc verset, eredeti oklevelet, naplót, feljegyzést és történeti emléket tett ismertté. (Később kiderült, hogy néhány balladát maga is átköltött vagy utánzott.)

II. Rákóczi Ferenc alakja ma is a magyar szabadság jelképe. Nem csupán hadvezér volt, aki mindig a haza érdekeit tartotta szem előtt, hanem egy megálmodott önálló nemzet vezetője, mely akkor nem válhatott valóra.

Emlékeztét őrizi az utókor. Többek közt Mátyóki Ádám: II. Rákóczi Ferenc festménye; Jókai Mór: A nagyenyedi két fűzfá c. elbeszélése; a Rákóczi induló, melyben a Rákóczi-nóta motívumait dolgozta fel Hector Berlioz és Liszt Ferenc; a Rákóczi hadnagya c. film, stb. Magyarországon három település viseli a fejedelem nevét: Rákócziújfalu, Rákócziújfalu és Rákócziújfalu. Számos városban neveztek el róla utcát, teret és intézményt, valamint állítottak tiszteletére emlékművet.

Születésének 350. évfordulója alkalmat ad arra, hogy tisztelettel idézzük fel emléket, és továbbadjuk a jövő nemzedékeinek örökségét, mely arra tanít minket, hogy a magyar függetlenség nem lehet alku tárgya, a hazáért vállalt küzdelem soha nem hiába való, s hogy a szabadság nem ajándék, hanem folyamatos önfeláldozás és bátor kiállás eredménye.

RADICS ÉVA

RECENZÍÓ

Egy 22 éves német irodalomra és filmre szakosodó svájci egyetemista, Nelio Biedermann Lázár című szennzációs, többgenerációs regénye egy magyar arisztokrata család fikciós történetét meséli el a 20. század viharos eseményein át az 1956-os forradalomig. A mesterien megírt és mélyen kísérteties regény a magyar nemzet átfogó történelmét is bemutatja egy rendkívüli család életén keresztül.

A tavaly szeptemberben Németországban megjelent könyv számos lelkes kritikát kapott: epikus, tragikus, traumatikus, viharos, szomorúságos és nagyon romantikus. A könyv 29 héten keresztül vezette a német bestsellerlistát, a Frankfurter Könyvvásár a Vásár Könyvének választotta, és a Független Könyvesboltok Kedvenc Könyve díját kapta, egyik napról a másikra irodalmi sztárrá változtatva fiatal szerzőjét. Párhuzamokat vontak a kritikusok Thomas Mann családi eposzára, a „Buddenbrookokkal”, vagy Garcia Márquez „Száz év magányával”, dicsérték ambiciózus terjedelméért és egyedi hangvételéért és a klasszikus regényekhez hasonlították, miközben a német hírmédiát megszállottan foglal-

LÁZÁR Fiatal íróból régimódi regényszár

koztatja, hogyan írhat tinédzser ilyen átfogó, hagyományos történelmi regényt. A New York Times kritikusa szerint „Nagyon régimódi regény sztárt faragott nagyon fiatal íróból”.

A századfordulón Pécs melletti uradalomban a monarchia utolsó éveiben különös, áttetsző bőrű gyermek születik a Lázáréknál. Lajosnak hívják, és ő lesz az utolsó báró az arisztokrata családban, amely hamarosan fejest ugrik a 20. század vérvörös mélységeibe, a birodalmi nagyság napjaitól a monarchia összeomlásán, két világháborún, Magyarország náci kollaborációján és katonai vereségein, a szovjet megszállás alatti paranoiás háború utáni életén át egészen az 1956-os szovjetellenes forradalomig.

A regény, amelyet Biedermann család-története inspirált gótikus meseként kezdődik, gazdag érzéki leírásokban, történelmi részletek gyöngyszemeiben és szürrealis csavarokban. A történet nagy része a pazar Lázár vidéki birtokon játszódik,

amely szorosan köti a családot a múltjukhoz, amit kvázi feudális hűbértokként működtetik. Vagyoniukat a Lázárok természetesen veszik. Az író kísértetjárta kúria hangulatát idézi fel baljós erdő szélén – a realizmus határán lebegő narratíván keresztül. A családtagokat „elnyeli” az erdő; levelek és dokumentumok nyomtalanul eltűnnek a házban; a festmények rejtett üzeneteket tartalmaznak; az álmok betörnek az ébrenlétebe. Lajos születését örök titok fedi, Imre a nagybátyja megőrül, víziói vannak, előre látja a bekövetkező katasztrófát.

Nelio Biedermann középosztálybeliként nőtt fel Zürichben, apja magyarországi arisztokrata család leszármazottja volt, akiknek tagjai egykor ékszereket adtak el a királyi családnak, de birtokaikat 1948-ban államosítják, regénye hőseit ki is telepítik a Hortobágyra.

Az író visszaemlékezett, hogy gyermekkorában nyaranta utaztak a volt magyarországi kastélyaikba. Az egyik ingatlant

pszichiátriai intézménnyé alakították át, amelynek falait ősei festményei díszítették. Az ottani emberek tudták, hogy ők a látogatók, a volt tulajdonosok. Ez a tapasztalat inspirálta Biedermann arra, hogy tinédzserként elkezdje megírni a „Lázár” című, arisztokrata családról szóló regényét.

Az író, mint német irodalom szakos hallgató regényében a 20. század nagy íróit és szerepüket említi: Kafka, Proust, Mann és Márai könyvei és hatása is szerepel. Feltűnik a kérdés, hogy az irodalom bűnrészes lehet-e az évszázadban.

Eddig 26 országban készült fordítás a könyvről. Az HBO nyerte el a könyv filmjogait, Tom Tykwer, a „Babylon Berlin” televíziós sorozat társszerzője készül megfilmesíteni. Az adaptációt bejelentő nyilatkozatában úgy jellemezte, mint olyan „könyvet, amely az élet – és a szerelem – hullámain vezet át minket, és nyugtalanítóan intenzív módon tesz boldoggá bennünket.”

A könyv magyarul a Sclar Kiadónál jelent meg 2026. áprilisában Fodor Zsuzsa fordításában.

BIKA JULIANNA

Választási ráolvasó

Tizenhat évvel ezelőtt lelkes Fidesz-szavazóként adtam le voksomat, megkérdőjelezhetetlen bizalommal, reménykedve abban, hogy a Fidesz politikai megnyilvánulásai egyeznek az emberek jogos elvárásaival. Ennek számos tanújelét tapasztalhattuk az első öt év során. A kezdeti hibák megjelenésekor a kormány gyakorta adott elfogadható magyarázatot, elaltatva ezzel az emberek éberségét.

Az elmúlt 16 évet nehéz lenne kronológiai sorrendben felállítani, és megértetni a közhangulatot, a reménytelenség, és a szomorúság mélységét azokkal az emberekkel, akik nem Magyarországon éltek ebben az időszakban. A Fidesz első öt évében is voltak érthetetlen történések, de akkor még volt humorérzékünk, aztán ahogy teltek az évek, egyre élesebbé váltak az ellentmondások. Én például tíz éven keresztül dolgoztam Fidesz-közel cégeknél (Terror Háza Múzeum, Taurus), és mint később kiderült, nem jelentettek be, nem fizették utánam a járulékokat!

Az egykor mindenki számára hozzáférhető egészségügyi hálózat a privatizációs törekvések áldozatává vált, a szakápolók tömeges elvándorlása pedig kritikus szakemberhiányt idézett elő. Az ellátás, ami korábban alapvető jog volt, mára a várólisták világává vált. A rezsi befizetése, az indokolatlanul magas adók, a gyógyszerek kiváltása, a napi élelem megszerzése méltatlan helyzetbe hozta a társadalom legkiszolgáltatottabb rétegét!

Mire felébredtünk csipkerózsika álmunkból, már minden nemzeti értékünket privatizálták. Számomra legpusztítóbb a mentális válság megélése volt, ami mélyen megrázott, és szomorúvá tett. Családok megszüntették egymással való kapcsolatukat, gyűlöletbeszédék váltak mindennapossá, apatikus belétörődés uralkodott el az embereken. A közösségi kötelékek felbomlottak, és a jövőkép hiánya miatt több százezer ember hagyta el az országot, és költözött békésebb, élhetőbb

helyre. Az országot irányító elit a hatalom megtartása érdekében szisztematikusan hergelte egymás ellen a társadalmi csoportokat, miközben a mindennapi megélhetési válság, és az elmúlt tíz évben kialakult 70%-os infláció módszeresen felemésztette a családok tartalékait. Az egészségügy, az oktatás, a közszolgáltatások látványos, és folyamatos romlása egyértelművé tette, hogy a kormányzati prioritások messze esnek a lakosság valós problémáitól.

A mesterségesen generált infláció, a reálbérek elértéktelenedése, és a gátlástalan korrupció történelmi mélypontra süllyesztette a megélhetést. A jövőkép hiánya pattanásig feszült, dühös országot eredményezett.

Magyar Péter politikai áttörése, és a választási eredmények nem a véletlen műve, hanem a kollektív türelem elfogyásának pillanata. A szavazás egyértelmű, és kíméletlen ítélet volt az elhibázott, gazdasági, és morális csőd felett. Ez az eredmény világos vélemény arról a rendszerről, amely a saját népét nyomorította meg, szellemileg, és anyagilag!

A magyar emberek ezúttal megkapták a demokrácia újjászületésének reményét!

A választási eredmény kihirdetése után idősök és fiatalok tömegesen vonultak az utcákra, idegenek ölelkeztek egymással, a rakparton utcabáli hangulat volt, tízezrek sírtak örömeikben, ünnepelték, ünnepeltük a győzelmet.

Jelenleg béke és nyugalom érezhető szinte mindenhol... és él a remény a szívekben.

A közös célokért és felemelkedésért végzett mindennapi munka hozhatja el azt a jövőt, amelyben Magyarország sikeres, és boldog otthonává válik minden állampolgárának.

Szeretném hinni, hogy a most felnövekvő unokáim számára biztonságos, és emberhez méltó országot teremtünk.

Tanulság a múltból: gondolkodjunk józanul, és legyünk éberek!

JUHA ÉVA, Budapest

Kormányalakítás után

Röviden és vázlatosan szeretném összefoglalni a 2026-os magyar választásról való személyes véleményemet. Mindezt Fidesz-szavazóként, de tárgyilagosságra törekedve írom. Mottó: „a sikernek ezer szülője van, de a kudarc árva.”

Szerintem ez a választás a Tisza-kétharmaddal a lehető legrosszabb eredményt hozta az ország számára. A jelenlegi miniszterelnök a NER-lovagok legkétesebb arcai közül való, 14 évig minden kedvezményezettséget elfogadott, aztán sértettségében „konceptiót változtatott”, és most úgy mutogatja a Karmelitát, mintha nem lett volna VIP-es látogatóként jó ismerője. Ne tegyünk úgy, mint ha csak a kormánypropaganda lett volna gyűlölködő: ebben a hangvételben a Tisza és vezére is mesterfokon közreműködött, sőt kezdeményező volt, a közösségi médiában a mocskolódásnak valóságos cunamiját indították el. És amit most, a győzelem után látunk a miniszterelnöktől, mi, ha nem gyűlölet, bosszúvágy és megfélemlítés? No és persze vastag demagógia. A „fékek és ellensúlyok” visszaállításának hangsúlyozásával mindenkit lemondásra szólít fel, aki fék és ellensúly lehetne, és milyen hangon! Az államelnök elleni jakobinus fellépése szakjagások szerint alkotmány sértő. (Persze ezt nem sokan mondják ki nyilvánosan, de vannak, akik kimondják.) Félelmet kelt, ahelyett, hogy békességet hozna, pedig az országnak az utóbbira lenne szüksége.

Persze, a Fidesz kétharmados győzelme sem lett volna kíváncsi: tevékenységében sok minden szorult korrekcióra, túlfeszített bizonyos húrokat, és a kampánya is több szempontból ellenszenves volt. De: 16 éve alatt sokat tett azoknak az értékeknek a társadalmi érvényesítéséért, amelyeket a józan polgári közép magáénak vallott, és sokat tett a szegények felemeléséért is. Ezeket az eredményeket most a hisztérikussá fokozott tömeghangulat méltatlanul lenullázza.

Tény viszont, hogy a Fidesz-KDNP kormány nem reagált kellőképpen és kellő időben arra a tényre, hogy fokozatosan kihátrált mögüle az ifjúság és a (nagy)városi értelmiség. Most megvalósulni látszik több régi (konzervatív körökben is élő) kívánság: pl. önálló oktatási tárca lesz, de most már liberális kezekben. Csökken a feszültség az Európai Unióval, de a nemzetközi tőke érdekei és az EU központosító törekvései – szuverenitásunk rovására – minden bizonnyal teret fognak nyerni. És a kutatás szabadsága? Azzal mondják vissza a Nobel-díjasok projektjét, hogy az alapítvány túl önálló, és az államnak nincs beleszólása – ezt mondta az új miniszter. A projekt kétségtelenül drága, de a legfőbb baj mégis az, hogy (három Nobel- és egy Abel-díjas tudóssal együtt) még az előző kormány grúndolta... Az egyházak panaszkodnak, hogy Orbánék „túlszerették” őket. Hát most majd nem fogják őket „túlszeretni”: az újfajta guillotine-t körbetáncoló FaceBook-os „trikotőszők” majd tesznek róla. Sokat emlegetik az előző kormány hatalmi arroganciáját: és a jelenlegi miniszterelnök milyen hangon, milyen stílusban, milyen testtartással szónokol? És ezek még csak a baljós előjelek...

Szerintem szorosabb eredmény lett volna a jó az országnak. Bár az eredmények ismeretében ez már naiv kijelentés, de én kis-méretű Fidesz-KDNP győzelemnek örültem volna. Ez kimozdította volna a kormánypártokat a kétharmad kényelmességéből, az ellenzék erős kontrollja lefaragta volna hatalmi és hivalkodó pózaikat, és rákényszerültek volna, hogy korábbi táboruk visszahódításért hatékonyabban szolgálják a konzervatív-polgári-nemzeti-keresztény értékeket. Mert ezek most veszélybe kerültek...

Nota bene: a kétharmados győzelem viszonylag könnyű elérése nem kedvez a demokráciának. Ezt láttuk a Fidesz-kormányok alatt, és ezt látjuk most is.

G.F., sokat látott öreg tanár

RECENZIO

Kortárs keresztény versantológia

A Tiszántúli Református Egyházkerület támogatásával megjelenhetett a kortárs keresztény versek legteljesebb gyűjteménye. A meglehetősen terjedelmes, reprezentatív kivitelű könyv fényes bizonyítéka annak, hogy a vallásos témák méltán kerülhetnek felszínre.

Kisfaludy Zsófia színész, a Magyar Művészeti Akadémia ösztöndíjasa Isten sugallatára válogatta ki a magyar költők 1990 és 2022 között folyóiratokban, önálló könyvekben publikált költeményeit. A *Reménytövis* című antológia 130 költő közel 300 versét tartalmazza. A válogatás egyik szempontja volt, hogy a szerzők felekezeti és politikai hovatartozásától függetlenül, tehát ökumenikusan szemlélizzenek a kortárs lírából.

„Áldott kötet lehet ez az antológia a napi kegyesség gyakorlásában is, biblia-olvasás előtt-után-közben; bibliaórákon, számos gyülekezeti alkalmon. Személy szerint nekem folyamatosan ott lesz az asztalomon, vinni fogom magammal a Bibliám mellett mint lelki csemegét. Antológiánk az ígére hangol, az üzenetet étellel telivé, maivá formálja, gyönyörködtet; olyan emberré formál, aki látja létének törekénységét, halandóságát és gyarlóságát, ezért emberen túli, isteni, valóságos, azaz krisztusi megváltás után

kiált. Ez a kötet jobb emberré formál, kereszket kézen foghat, kétkedőket gyógyíthat, csüggedőket vigasztalhat, odavezethet Isten szeretetéhez, elmélyítheti hitünket; ha pedig jobb embereké leszünk, akkor életünk olyan gyümölcsöket terem, amely másokat táplál, és nem erővel vagy hatalommal, hanem krisztusi lelkülettel merészelünk jelen lenni ebben a világban, az örök élet társaságában.” Steinbach József református püspök tartalmas bevezetője – amiből az iménti idézet származik – felkelti a kíváncsiságot és olvasásra bír.

Ez az antológia azzal is szembesít, hogy a szépirodalom lényegesen több az önmotogató eszközénél, hiszen a líra fegyvermező készsége mással nem pótolható. A ciklusokba rendezett versek különféle egyéni szempontból közelítik vagy ábrázolják Isten szándékát a jóban, igazban, szépben. A már népszerű és a még kevésbé ismert művek egyetlen akolba terelése méltó vállalkozás hitbéli meggyőződést és ismeretterjesztést tekintve egyaránt. Kányádi Sándor egyszerű szavakkal feltárt *Szelid fohász*ának alázatos szándéka: „szelid fohász az én fohászom / félig könyörgés félig hála / hogy nem juttatál s ezután se / juttatsz engemet szegényfára”.

Tánczos Katalin hajléktalan költő, *Az én Miatyáinkom* című versét Dr. Eöry Ajándok, hajléktalanokat ellátó orvos jegyezte le 1999-ben. Minden bántás, keserűség ellenére a feltétlen bizalom tükröződik soraiból: „Mikor mindenfelől forrong a „nagyvilág” / Mikor elnyomásban szenved az „igazság” / Mikor szabadul a „Pokol” a Földre, / Népek homlokára „Káin” bélyege van sütvén. / Ó „Lélek” ne csüggedj! Ne törjél bele! / Nézz fel a magasba: hol örök fény ragyog, / S kérd: Uram! JÖJÖN EL A TE ORSZÁGOD!” Kárpáti Tibor nemes küldetést állít példaként *Gyöngyöt az Embernek* című költeményében: „szent dal csengését / majd a szent csendet / káoszban fogant / újjászült rendet / játékot, harcot / s a végén békét / tó mélyén alvó / tündérek képét / lelkek sebére / hófehér tépést / tenni az Isten / felé pár lépést / átlépni közben / árkot, göröngyöt / és az embernek / szórni a gyöngyöt”.

A verssorokban kutató lélek bőséggel találhat hasonló lelki gyémántokat a líra eme méltósággal kedves kincses-tárában. A több költőnemzedék műveit felsorakoztató antológia színvonalát tekintve, az egyik ajánlást író Kossuth- és József Attila-díjas költő, Mezey Katalin állapította meg: a „versantológia jelentős terjedelme és szerzőinek nagy száma azt

sejteti, hogy a mai magyar líra erős csapattal fogja képviseltetni magát a menyországban.”

A függelékben értesülhetnek a szerzők kilétéről és verseik első közlésének helyéről, idejéről. QR-kód segítségével vagy a remenytovis.hu honlapon meghallgatható harminckét vers neves színművészek tolmácsolásában.

Reménytövis. Kálvin Kiadó, Budapest, 2025, 524 oldal.

ZSIRAI LÁSZLÓ

Zsirai László

A vers kulcsa

Én nem lehettem senki komornyikja, mégis csaknem mindenkié vagyok. A vers kulcsa a lélek házát nyitja, hol zsendülnek a szívbe fért dalok.

Az életünknek szeretet a titka. A gyűlölettel halál andalog, A boldogságnak édes perce ritka, de megőrzik a szívbe zárt dalok.

MŰVÉSZET

Akit visz magával az alkotás öröme

Ötven évesen érett művész minden alkotó. Bátran nézhet előre: tervek születése elé, elégedetten nézhet hátra: a megtett útra. INCZE MÓZES festőművész Isaszegen él és alkot több évtizede. A lejegyzett beszélgetés az életútról, gondolatairól 50. születésnapja kapcsán jött létre. Megfontolt „beszélgetés” volt, elgondolkoztató, tiszta szavak fonódtak egymásba.

Nézem ezeket a képeket, és a világból kiszakadt humánus állandó tagolt, töredezett jelenlétét. Tárgyak, gépek, testrészek, mértani vonalak, a szakralitás elemei, és arcok, arcélek – minden képen. Mégis külön-külön, mintha egy nagy végtelenből valaki, egy hatalmas láthatatlan erő beledobálta volna őket egy óriási malom dobjába, és amit sors vagy szerencse megkímélt, és darabként megmaradt egészben, azt sikerült művész-szemmel meglátni, és többletére, az egykori egészre utalóan megfesteni...

Noha az emberiség önmagára és a körülvevő mindenségére vonatkozó tudásanyaga egyre gyarapodik, azzal arányosan a kérdések területei, az érzékekkel-értelemmel még nem bejárat utak száma is megszorodott. Még az egyént szorosan körülvevő valóság is egyre megfoghatatlanabb lett az ismeretek sokasodásával, s bármennyire közel kerültünk az úgynevezett valósághoz a részek részeinek vizsgálata során, napjainkra még az azt alkotó elemek mibenléte sem tisztázódott. Így a végtelennek még a hozzánk közel eső végét sem találva meg, mit mondhatunk a tér és időbeli távlatokba vesző régiókról?

Ha képként fogom fel a létezést (festőként hajlamos vagyok erre), akkor egymástól távolra sodródott látvány-részletekkel megszórt síkorként képzelem el azt, a síkok és a részletek eredendő egységét azok közös emlékezeteként felfogva. Ezt a képet egyszerre fogja össze és taszítja szét a következtetés játéka: ha van részlet, lennie kell egésznek is, de ha a részletek megismerése is meghaladja a képességeimet, emberi mivoltomat, akkor hogyan ismerhetném meg a nagy egészet?

Ebből az állandó megkérdőjelezettségből a ráhagyatkozás gyakorlata jelentett kiutat: a bizonytalant, az ismeretlent is részéül fogadtam a megélt létezésemnek, ahogyan a festményeimen is szerepet engedek az értelmezhetetlen, látványnak nem megfeleltethető képi öszszetevőknek.

Mikor kezdődött ez a látásforma, ez a látásmód? Hova nyúlnak vissza a gyökerei?

Az összefüggő világot megjelenítő gyakorlat kétszer is szétesett átfestett éveim során. Először az egyetemi éveim alatt váltak le a közvetlen valóságról vonalaim, színeim, s ezek sajátos rendeződése egyfajta lírai absztrakciót eredményezett, ami mögött én ott éreztem a kiinduló látványt is. Számomra összefüggő maradt a festmény, mint vivőfelület és a hozzátartozó narratíva közti kapcsolat, de rá kellett jönnöm, hogy lassacsckán egyedül maradok ezzel az összefüggés-tudattal: a gondolatközvetítés egyre nehezebben működött a színek, vonalak, felületi faktúra-minőségek által belakott képtérben.

A festődiplomám átvétele után pár évre elől-ről-kezdés korszaka jött el, az emberi alak, a tájbrázolás földhözragadt valóság-képéhez nyúltam vissza, hogy úgy építsem-fessem újra a világot, hogy a mondandómmal együtt helyet találjak benne. Működni látszott ez a rend, de csak bizonyos kereteken belül, s ezeket a kereteket hamarosan időszerű erők feszítették szét: rá kellett jönnöm, hogy mégiscsak ahhoz a korhoz tartozom, amiben napjaim telnek. Ekkor esett szét másodjára a megjelenített világom, és innentől érzem ezt részeiben egésznek.

Az útnak indító jóhírű iskola, a marosvásárhelyi gimnáziumi évek mennyire lopakodnak bele a mostani, felnőtt élet születébe képek motívumvilágába? Van-e olyan elem a képekben, amely – egy vagy több, a néző számára látható ugyan, mégsem vezeti rá a szemlélődőt azonnal, hogy – a serdülőkorból ered, a szellemi érlelődéskor öltött körvonalat, abban a környezetben fogant?

Az alkotói nyelvezet kialakulásának alapjait a műfajnak megfelelő „szókészlet” elsajátításában kell keresni. Ezt többször is meg lehet tenni egy élet során, de az „anyanyelvünk” az marad, amit felnőtte eszmélésünkkel egy időben tanultunk meg, ami később ér tapasztalásként, erre rakódik rá.

Azok a képkomponálási elvek, színskálák, rajzi struktúrák, amiket Marosvásárhelyről hoztam magammal, köztérreteként ott vannak a most nyíló képeim talaja alatt... és ha meredélyre kaptatnak a gondolataim, kilátszik a kő is.

Sokszor előforduló motívum a festményeimen belül külön távlatot nyitó tájképi részlet, ami egyfajta igazodási mintaként is szolgál a többi képalkotó elemnek: itt az ég van fenn, a föld lenn, itt kap helyet az élet. Ez Erdélyből jött velem, a képzőművész-oktatásban bennfoglalt tájképfestés sűrített emlékeként.

Hogyan alakították a felnőtté válás éveit, tapasztalatait az indulás korának élményanyagát, mit adtak hozzá – mivel gazdagították, illetve mit koptattak el belőle, mit simítottak el – mivel tették szűkebbé, mivel tették lényegláttatóbba?

Ha festek, lényegileg nem érzem különbszönek magam a tizenéves énemhez képest, visz magával az alkotás öröme. Ami más lett az idő haladtával, az egyrészt a festői eszköztár bővülő ismeretéből, a műtermi körülmények alakulásából, másrészt az élettapasztalatokból származtatható, amik eljuttattak a kontinenseken átvéló utazások vibráló élményétől a múzeumok csendjéig, az elvesztett hozzátartozók nem múltó jelenlététől a felnőtt gyerekeim perceinek forgatagáig. Jut eszembe, a részegész kérdéskört az idő vonatkozásában is tárgyalhatnám...

A festés során megtanultam kiosztani a kibontott látvány-részlet és a környezetének arányait, szerepeit a festményen belül, felhasználva a megfestett-elhagyott, értelmezett-meghatározatlan, felismerhető jelentéssel bíró vagy esetleges (és így tovább) minőségekből, mint ellentétpárokból fakadó feszültséget. Ez minden festményen máshogy sikerül, ahogyan a tizenéves koromból örökölt

Láthatóan érthetetlen

festő-énem nyugalomra intése is: hagyni kell a nézőt, hadd fejezze be ő a képet.

Hogyan látja a mai, a legmaibb világot, ember és gép furcsa, éppen alakuló egyensúlyát? Mekkora az esélye ebben a felemás, metaforikus környezetben a művészetnek a megmaradásra?

Nincs egyensúly... Nem mérhető ugyanazon a mérlegen a gépi és emberi teljesítmény, amennyiben magasművészetéről beszélünk. Ahogyan az alkotó ember nem tud gépként gondolkodni és cselekedni, úgy ez fordítva sem működik: a gép nem lelkesedik valami iránt, nem fárad el, nem örül a munkája megvalósulásának.

KOVÁCS ISTVÁN

Az utolsó dőzse

A várost fenyegető flotta
ágyúit hallgattak...,
ásító némaságukkal
elnyelték San Marco
harangjainak csöndjét.
A tengeren elterülő
hullámoktól gyűrött alkonyatot
magára öltve ereszkedett alá
a lépcsősoron,
hajdani felemelkedésének grádicsain,
az utolsó dőzse.
A festett csodák
évszázadokon áthullámzó
történelmi karneválja
véget ért.
A vesztesek lárvaaarcát
illik felöltöni.
A dőzse ezer év
magabiztosságának maszkját viselte.
Veronese
égbe keretezett festményéből nézve
mintha felfelé lépkedett volna.
A dőzse felpillantott az égi lentre.
Megszédült a szabadság mélységétől.
Mögötte a kezdődő
örök átmenetiség
kísértetpalotája –
a megszeppent szolgák
panoptikumával,
előtte a mindebből mit sem értő
turisták áradata,
mely képtelen neki utat nyitni.

„Az ember eszközként használja a gépet” állítás nem helyezhető párba „a gép eszközként használja az embert” állítással. Ha mégis igen, akkor nemkívánatos a művészet, ahogy nemkívánatos az ember számára a nyelvi modell-algoritmusok „hallucinálása”. A művészet embe- rektől eredő közlés embereknek szánva, aminek indítéka és befogadási lehetősége maga az emberi lét. Ebben bízom.

Kérdezett: LENGYEL FERENC

JELEN SZÁMUNK KÉPEI

különös alkotások. Az erős színek és pontos részletek között kibontakozó látvány többnyire meghökkentő. Alkotójuk, az erdélyi származású Incze Mózes, aki sajátos, egyéni látásmódja folyamatában mindig megőrzött elemeket az örökségbe kapott emberi és természeti világból.

Baróton született 1975-ben. Életútja a marosvásárhelyi tanulmányokon át Budapestig és Isaszegig ível. Mind lakóhelyéhez, mind szülővárosához erős érzelmi szálakkal kötődik. Művészi eredményei elismeréseként pedig ötven évesen, 2025-ben szülővárosa díszpolgára lett.

Festményei erőteljesek. Elemeikben nagyon is érthetőek, fénykép-szerűek, pontosak. Első látásra olykor mégis érthetetlenek, egy töredezett világ darabjaiból összeálló kompozíció részei. A nézőben kiváltott végletes érzések dinamikájában körvonalazódik emberi üzenetük. Mintha láthatatlan kések vágták volna darabokra a vászonra kerülésük előtt vagy közben a látomásokat. Az érzékszerveinkkel felfogott tört világok csonkák, szilánkok, hiányosak, szétesettek. És ennek megteremtésében nem az ecsetet tartó kéz a vétkes. Számos művész fogott már minket kézen a jelképek világában. Ady Endre is kétségbeesetten látta meg, hogy minden egész eltörött. Ennek gondolatíságnak festészeti rokona mindaz, amit Incze Mózes létrehozott.

„Az, hogy valamit kiemelünk a láttott valóságból és egy festmény tárgyává tesszük, az egy rendkívüli helyzetbe toloncolása annak a motívumnak, gondolatnak” – állítja a művész. „Nincs egyensúly” ember és teremtetett környezete között. Ebben a felkavaró képi világban van jelen a látható, az érthetetlen, és az értelem, a harmónia után kiáltó lélek.

-yel

RECENZIO

TÁRCANOVELLÁK MARKÓ BÉLÁTÓL

(„A nem létező ország” prózakötet ürügyén szólva)

A legkevésbé jellemző Markó Béla szinte évenként napvilágot látó vers és prózaköteteinek remélhetőleg számos (értő) olvasójára, hogy ne elégedetten csukják be a könyvet, mikorra a végső lapon lelhető záró sorokat is (tűzetesen) végigtanulmányozták. Röviden olyképpen fogalmazhatnám meg az olvasói jóérzést, hogy a kötetet forgatók jórészt azt kapták, amit vártak, sietősen hozzátéve: és még valamit, ami igazán nem nevezhető kevésnek. Markó Béla ugyanis igazi mester módjára kialakított egy versbeli meg prózai beszédmodot, ami felismerhetően, azaz félre nem érthetően az övé; amellyel mindenki mástól megkülönböztethető költői-írói személyisége eltér kortársaitól, elődeitől és az utána következőktől. Ez az előadásmód úgy állandósult, hogy kötetről-kötetre haladva érzékelhetően hangsúlyokban, tematikában (itt azonban az alaptörténetek ismétlődő újrafogalmazása kitűnően érvényesül), sokszorozódásában, a mondatszerkezetek szerves alakot képző jellegében pontosan karakterizálódik – s ez a jelen kötetre fokozott mértékben áll –, hogy közreadójuk nem abban jeleskedik, miszerint rendkívüli, „izgalmas”, fantasztikus történetek kitalálásával foglalatalkodna, hanem jóval inkább emlékeiből bányássza elő, ami követeli a megörökítést, amit mérlegelve a mérlegelendőt, érdemesnek tart közlésre. Mert – látszólag – ami egy emberrel meg szokott történni, nagy valószínűséggel sok emberrel történik meg; ám e történések előadása, helyzetbe hozása, közvetítése, egyszóval: ami írói munka, ott már az emlékezés mikéntje, az elrendező akarat, a szemlélet, a személyes tapasztalati és nyelvi valóság játssza a főszerepet. Ez odavezethet, hogy a ráakódott évek sűrűjéből, a jelenkori eseményekkel – akarva-akaratlanul – szembesülő, olvasmányok és külső tényezők meglepő összejátszásából kikerekedik valami, amiről el lehet hinni, mert az előadás meggyőző, hogy megtörtént, ahogy a kötetben olvasható. De mielőtt abba a (tév)hitbe ringatnánk magunkat, hogy akkor egy (ön)életrajz töredékeit kapjuk, méghozzá a gyermekkortól, a családi legendáriumtól, a különféle szerepvállalásokon át a jelenig (szerkesztőségben, a nagypolitikában, költőként, közéleti személyiségként, történetek elszenvedőjeként, meghallójaként – nem sorolom tovább!), váratlanul (?) vagy nem is oly váratlanul felbukkan a némi vagy nem annyira némi (ön)ironizáló, kételyt jelző fordulat, a *ki tudja, a vagy mégsem*. Mindehhez formát talált Markó Béla, a különböző szinteken, tereken, Erdélytől Görögorszáig, Kézdivásárhelytől Marosvásárhelyig (íme, mindkettő „vásárhely”, mégis mennyire más a városiasságukban, nyelvükben, „térpoétiká”-jukban); kutyás-cicás történetektől az egykori bolgár cárral, immár Bulgária miniszterelnökével elfogyasztott közös vacsoráig, egy magyarnak „olvastott”, de valójában bolgár zászló humoros, de régiókra túlontúl jellemző groteszk történetét előadva. Időben-térben egy élet egymásra rakódó változatait ki-

séri nyomon. Elsősorban fel- és megidéző. „Úgy, ahogy valójában volt?” – mert a 19. század neves német történetírója, Ranke így követelte a történetíróktól, és nem egy kritikus ezt igényli a tárcanovellák írójától is. Közben aligha felejthető, hogy a mai lapok már nemigen közölnek tárcákat, „vonal alatti írás”-okat, mint tették ezt Európa-szerte még a két világháború között. Igaz, szépirodalmi oldalaik, rovataik sem nagyon vannak a mai lapoknak (nem állítom, hogy ez előnyükre válna!). Így hát novellák sem ékesítik az újságokat. De a műfaj szívósnak bizonyult, megmaradt, kötetekbe gyűlik. A *Tiszatáj*, szegedi irodalmi folyóirat havonta közli Darvasi László tárcáit, az utolsó lapokat engedve át a szerzőnek. Markó Béla ebben a kötetében publicisztikai felkészültségét oltja be a fikcionális műfaj jellemző előadással, elbeszéli, ahogy bizonyára volt, de kiteszi a maga nem egyszer kaján kérdőjeleit, a kiábrándító tapasztalatok okozta szkepszist is megfogalmazva. „Valóságközeli” történeteiben a 20–21. század komédiába hajló, de tragédiától sem megkímélt eseményei válnak közeli ismerőssé. Hitelesíti az elbeszélői személyiség jelenléte, eltávolító gesztusa, nem egyszer kihegyezett, csattanókra törekvő történetmondása; és messze nem utolsósorban az a jellegzetessége, hogy ki-ki a magáénak gondolhatja, hivatkozván a klasszikus latin mondásra: De te fabula narratur: Rólad szól a mese. Ami az elbeszélővel történt meg, valamilyen más formában mással is megtörténhetik, megtörténhetett volna.

További szöszaporítás helyett, idemácsolok egy részletet a *Kalapos forradalom* című írásból, amely egy középiskolás lázadásformát bont ki. Az esemény látszólagos kisszerűsége, az elbeszélésben megjelenő tanárfigurák többfélesége (a gimnáziumi igazgatóban akár a *Légy jó mindhalálig* bölcs igazgatójának lezármozottját is fölfedezhetnénk), egy országos rosszérzés és fiatalos kitörési kedv egymásra vetülése rétegi az – ismétlem: csak látszólag – igénytelen történetet, melynek elbeszélése, akár a többi tárcanovelláé, kissé kanyargós, jóízű közbevetések, nyelvi magyarázatok, színező kitérések egy adomázóra is emlékeztethetnek, aki halmozza a mellékeset, de szerinte „jellemzetes”-et. A történet végére tetszik ki, hogy minderre mulhatatlanul szükség volt, mert a fölöslegesnek tűnőben ott rejtetik a lényeg, mint ahogy, ami lényegesnek látszik, abban a fölösleges is megfelelő jelentőséghez jut. A munkáról elmélkedik az elbeszélő: ki az, ami dolgozik. Aztán így folytatja:

„Dolgozik, az ember, ha fát vág. Hiába, nem voltunk értelmiségi család. Csak afféle első generációs. A versírásban nem lehet beleizzadni. A regény más. Az tényleg olyan lehet, mint a favágás. Mint a pityókaszedés. A pityóka az krumpli mifelénk. De a krumplit is ismerjük. József Attilát is. Mint egy tányér krumplipaprikás. Viszont apám szerint burgonya. Falusi fiú volt, elgondoltam, hogy ültette a burgonyát gyerekként. A fenét! Pityókát ültetett ő is.

Néki még csak nem is krumpli. Igaz, tanár volt a mezőgazdasági szakiskolában. Kezdték a gyerekek pityókával, végezték burgonyával. Íme, az iskola értelme. Persze, ti nem hallottatok a pityókáról. Legfeljebb a kolompérról. Ha magyaros, hát legyen magyaros!”

Hosszan lehetne eltöprengeni, hogy a kiragadott kiindulópontként használt mondattól hogyan jutott el az elbeszélő a bekezdést záró gúnyos felkiáltáshoz, miközben bevonja az irodalmat egy József Attila-vers erejéig, ironizál az iskolai oktatás „pedagógiai célkitűzésén” (a tájszótól az irodalmi(as) nyelvig). És itt sem, az írás végén sem von le jól használható (?) tanulságot, inkább a szójelentések változásain, az apa falusi sorsból „értelmiségi”-vé emelkedésén gondolkodtat el, mindenféle fennkölséget kerülve, pattogós rövid mondatokkal, amelyek folytatják, kiegészítik, módosítják oda-vissza mondandójukat, nem túlságosan sietősen, de nem is kimérten közölnek valamit, ami emlékezés és jelenkori állapot, jelentések megoszlása, mely helyzetet (nem túlzás: társadalmi helyzetet) jelöl. S mindennek hátterében, megidézve ott a költészet, mely nélkül nem teljesíthető ki még egy ilyenforma emlékező beszéd sem.

Ennél jóval összetettebb, „súlyosabb” részletet is kiemelhettem volna, de a könnyednek tűnő, írhatnám „elegáns” néhány sor talán jelzi, hogy a Markó-beszédnek mögöttese (is) van, miközben tudósít arról, ami volt, másutt ami – sajnos – van, nem utolsósorban sugallja, ami lehetne.

Markó Béla (többször leírtam) egyre gazdagodó életműve a magyar irodalom megbecsülést érdemlő értéke. Örölnünk kell, hogy a szerző folyamatosan „dolgozik” (pedig olykor „csak” verset ír), s amit dolgozik, megosztja velünk, kik újabb kötetait is várjuk.

Markó Béla - A nem létező ország. Kalligram, Budapest, 2025, 150. (Borítótér: Hrapka Tibor. Grafikai elrendezés és nyomdai előkészítés: Hajdu Áron)

FRIED ISTVÁN

OFFENLEGUNG

Az 1982-ben életbe lépett osztrák sajtótörvény értelmében az alábbi nyilatkozatot tesszük közzé:
Offenlegung gemäß § 25 des Mediengesetzes:
Medieninhaber: Zentralverband Ungarischer Vereine und Organisationen in Österreich,
A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/I/8.
Unternehmensgegenstand: Interessenvertretung der Österreicher ungarischer Sprach- und Kulturzugehörigkeit.
Vorstand: Dr. Andrea Seidler (Präsident),
Erzsébet Hausmann-Farkas (Generalsekretär),
László Albert (Kassier).
Beteiligung: 100%.
Grundlegende Richtung: Pluralistisch - demokratische Meinungsbildung der Ungarn, Wahrung einer mit Österreich verbundenen Identität des Volkstums.

Gefördert aus den Mitteln der Volksgruppenförderung des Bundeskanzleramtes

BÉCSI NAPLÓ

AZ AUSZTRIAI MAGYAROK LAPJA

Kiadja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

Levelezési cím: A-1011 Wien, Postfach 58.
Web: www.kozpontiszovetseg.at
<https://www.becsinaplo.at>

Tel./Fax: 00 43 1 532 60 49

E-mail: becsi.naplo@gmail.com

Zweimonatsblatt der UngarInnen in Österreich.
Eigentümer, Herausgeber, Hersteller und Verleger:
Zentralverband Ungarischer Vereine u.
Organisationen in Österreich.
A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/I/8.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:
Bodó Barna (Temesvár), Csáky Pál (Pozsony), Czellar Judit (Genf), Gömöri György (London), Jánosi Zoltán (Budapest), Kovács István (Budapest), Kovátsné Németh Mária (Győr), T. Kovács Péter (Budapest), K. Lengyel Zsolt (Regensburg), Papp László (New York), Radics Éva (Bad Tatzmannsdorf), Sárközi Mátyás (London), Szakály Sándor (Budapest), Zakar Péter (Szeged).

SZERKESZTŐSÉG:
Benyák Mária, Deák Ernő (főszerkesztő), Fetes Kata, Kántás János, Lengyel Ferenc, Martos Péter, Másréti Kató Zoltán, Veit Zita

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Uzsák Zoltán
GAZDASÁGI INTÉZŐ: Deák Sonja

MUNKATÁRSÁK:
Ádám Ágnes (Bécs/Budapest), Bölskey-Molnár Dávid (Bécs), Bika Julianna (USA), Birtalan Iván (Bécs/Budapest), B. Szabó Péter (Zürich), Csinta Samu (Köszvár), Csire Márta (Bécs), Cs. Varga István (Eger), Fried István (Budapest), Katona András (Szeged), Keszég Kornél (Berlin), Nagymihály Zoltán (Budapest), Neszméri Tünde (Dunaújfalú), Paládi Renáta (Ungvár), Palágyi István (Prága), Reményi György (Grenoble), Rimpler Diána (Bécs), Tamási-Orosz János (Budapest), Tómos Margaréta (Szabadka), Varga Gabriella (Budapest), Margarete Wagner (Bécs), Zolcer János (Kisvárd)

BANKKONTO: 004-46793, BLZ: 20111, Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG., IBAN: AT57201110000446793 • BIC: GIBAATWW

ELŐFIZETÉS egy évre:
Ausztriában 30 Euro, Magyarországon 6500 Ft, Nyugat-Európában 30 Euro, vagy annak megfelelő összeg, tengerentúl 35 dollár, Szerbiában: 3500 dinár, Szlovákiában egyes számok eladási ára: 5 Euro.

TERJESZTŐINK:
Amerikában: Andrew Rekey, Oakland, CA
E-mail, az újság számára: BecsiNaplo@yahoo.com
Bankátutalás: Hungarian Freedom Fighters Inc. San Francisco Area Chapter, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856
Angliában: Lindop Márta, Email: martalindop@hotmail.com, Co-op Bank 08 90 66 10436237
Hollandiában: Deuten-Makkai Réka
E-mail: federatio_hollandia@yahoo.com
Tel.: 0031 6 144 250 84
IBAN: NL81 INGB 0002304058
Kanadában: Pannonia Books Ltd., Toronto,
Magyarországon: Librotrade Kft., H-1656, P. O. B. 126, H-1173, Budapest, Pesti út 237. Bank folyószámla: KHB Rt. 10402166-21638181-00000000.
Németországban: Dr. Klement Kornél, BUOD, Ringstrasse 16, D-63128 Dietzenbach
Svájcban: Ria Meszlényi, Basel,
E-mail: ria.meszlenyi@gmail.com
Tel.: 061 331 11 38, Mobil: 076 468 05 20
PostFinance, Mária Balla Meszlényi, Konto-Nr.: 15-508825-5, IBAN: CH89 0900 0000 1550 8825 5, BIC POFICHBEXXX
Svédországon: Szöllösi Antal, S-127 24 Skärholmen, Box 176. PlusGiro Nr.: 756987-4.
Szerbiában: Tómos Margaréta
E-mail: margareta.tomo@gmail.com
Szlovákiában: Benyák Mária
E-mail: mariabenyak@gmail.com

Névvel vagy betűjellel megjelent cikkekért szerzőik felelnek és nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét. Kéziratokat (fájlokat) nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung

Druck: Monocopy Nyomda
H-9200 Mosonmagyaróvár, Juhar u. 16.